TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

ADANA İLİNDE İLKOKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN ARKEOLOJİYE VE KÜLTÜREL MİRASA YAKLAŞIMLARI

SEBAHAT SİMAY EREN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

ADANA İLİNDE İLKOKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN ARKEOLOJİYE VE KÜLTÜREL MİRASA YAKLAŞIMLARI

SEBAHAT SİMAY EREN

Danışman: Doç. Dr. Fatma ŞAHİN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Rukiye AKDOĞAN

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Michele Rüzgar MASSA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2025

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Arkeoloji Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Fatma ŞAHİN
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Rukiye AKDOĞAN

Üye: Doç. Dr. Michele Rüzgar MASSA

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
…/…/2025

Prof. Dr. Hüseyin GÜLER
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. …. / …. / 2025

Sebahat Simay EREN

ÖZET

ADANA İLİ İLKOKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN ARKEOLOJİYE VE KÜLTÜREL MİRASA YAKLAŞIMLARI

Sebahat Simay EREN

Yüksek Lisans Tezi, Arkeoloji Ana Bilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Fatma ŞAHİN
Mayıs 2025, 89 sayfa

Geleceğimiz olan çocuklara arkeoloji ve kültürel miras bilinci aşılamak Anadolu'da yaşayan bizler için büyük önem arz etmektedir. Son yıllarda toplum arkeolojisi kavramının gelişmesi ile birlikte arkeolojinin sadece akademik bir çalışma ile sınırlı olmadığı, tarihi unsurların yerel toplulukları da sürece dahil ederek korunması fikri ile birçok çalışma gerçekleştirilmektedir. Tez kapsamında; Adana İlinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı iki devlet ilkokulu ve bir özel ilkokul seçilmiştir. Çalışma grubu olarak 4. sınıf öğrencileri belirlenmiştir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerine arkeoloji ve kültürel miras konularında bilinç kazandırmak amacıyla bir sunum gerçekleştirilmiştir. Sunum öncesinde, öğrencilerin arkeoloji ve kültürel miras konularındaki mevcut bilgi düzeylerini ve algılarını ölçmek amacıyla anket uygulanmıştır. Sunumun ardından aynı anket tekrar edilerek sunumun öğrenciler üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Arkeoloji, Kültürel Miras, Toplum Arkeolojisi, Çocuklar İçin Arkeoloji

ABSTRACT

ADANA PROVINCE PRIMARY SCHOOL CHILDREN'S APPROACHES TO CULTUREL HERITAGE AND ARCHAEOLOGY

Sebahat Simay EREN

Master Thesis, Department of Archaeology
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Fatma ŞAHİN
May 2025, 89 pages

It is of great importance for those of us living in Anatolia to instill awareness of archaeology and cultural heritage in children, who are our future. In recent years, with the development of the concept of public archaeology, various studies have been conducted with the idea that archaeology is not limited to academic work alone but also involves local communities in the process of preserving historical elements. Within the scope of this thesis, two public primary schools and one private primary school affiliated with the Ministry of National Education in Adana province were selected. Fourth-grade students were chosen as the study group. A presentation was conducted to raise awareness among fourth-grade primary school students about archaeology and cultural heritage. Before the presentation, a questionnaire was administered to assess the students' existing knowledge and perceptions of archaeology and cultural heritage. The same questionnaire was repeated after the presentation to evaluate its impact on the students.

Keywords: Archaeology, Culturel Heritage, Public Archaeology, Archaeology for Children

ÖNSÖZ

Çocuklarla yapılan araştırmalar geleceğimize ışık tutması açısından büyük bir gerekliliktir. Gerçekleştirilen tez çalışması ile ilkokul düzeyindeki öğrencilere arkeoloji ve kültürel miras bilinci aşılayarak tarihi unsurların değerini bilen bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin arkeoloji ve kültürel miras bilgi düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Yüksek lisans tez araştırmamda toplum arkeolojisi çalışmam için beni destekleyen, kıymetli vaktini bana ayırarak, görüşleri ile tezime büyük katkıda bulunan tez danışmanım Doç. Dr. Fatma ŞAHİN'e, toplum arkeolojisi konusu üzerine çalışmamda ilham olan ve fikirlerini benimle paylaşan Dr. Işılay GÜRSU'ya, tezimin analiz kısmında yönlendirmeleri ile doğru sonuçlara ulaşmamı sağlayan Öğr. Gör. Dr. Çağatay AKYOL'a ve Dr. Pınar AKYOL'a, jürimde bulunarak görüşleri ile destek veren Prof. Dr. Rukiye AKDOĞAN'a ve Doç. Dr. Michele Rüzgar Massa'ya, eğitim hayatım boyunca bana bilgileri ve fikirleriyle ışık olan tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Ayrıca her konuda beni destekleyen ve her zaman yanımda olduklarını hissettiren annem, babam ve kardeşime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
ÖNSÖZ ..... **vi**
KISALTMALAR ..... **ix**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **x**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xi**
EKLER LİSTESİ ..... **xv**

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi 1
1.2 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları 2
1.3 Araştırmada Kullanılan Yöntemler 3

BÖLÜM II
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Arkeoloji Nedir? 5
2.2. Toplum Arkeolojisi Nedir? 7
2.3. Kültür Varlığı ve Kültür Envanteri Nedir? 8
2.4. Kültürel Miras Nedir? 9
2.4.1 Somut Kültürel Miras 10
2.4.2 Somut Olmayan Kültürel Miras 10
2.4.3 UNESCO 11
2.4.3.1 Dünya Mirası Tanımı 11
2.4.3.2 Dünya Miras Listesine Alınma Kriterleri 12
2.4.4 ICOMOS 13
2.4.5. ICCROM 13
2.4.6. IUCN 14
2.5 Türkiye'de ve Dünyada Arkeoloji-Kültürel Miras Araştırma Tarihçesi 14
2.5.1 Türkiye Örnekleri 14
2.5.2 Dünya Örnekleri 18

BÖLÜM III
ANKET VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1 Anket Soruları 20
3.2 Seminer Sunumu 22
3.3 Çocukların Yaklaşımları 30

BÖLÜM IV
BULGULAR

4.1 Yapılan Anketlere Verilen Cevapların MAXQDA ile Değerlendirilmesi 32
4.1.1 Gündoğdu Koleji 32
4.1.2 Mehmet Bedia Kipri İlkokulu 42
4.1.2 Turhan Cemal Beriker İlkokulu 53
4.2 Yapılan Anketlere Verilen Cevapların SPSS ile Değerlendirilmesi 63
4.2.1 T-Testi Sonuçları 63
4.2.1.1 Gündoğdu Koleji 64
4.2.1.2 Mehmet Bedia Kipri İlkokulu 65
4.2.1.3 Turhan Cemal Beriker İlkokulu 67
4.2.1.4 Okulların Genel Değerlendirmesi 68
4.3 Metin Analizi 70

BÖLÜM V
TARTIŞMA VE YORUM

5.1 Tartışma ve Yorum 77

BÖLÜM VI
SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç ve Öneriler 78

KAYNAKÇA 81
EKLER 88
ÖZGEÇMİŞ 89

KISALTMALAR

AYSE : Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik Birimi

ICOMOS : Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi

ICCROM : Uluslararası Kültürel Varlıkların Korunması ve Restorasyonu Çalışmaları Merkezi

IUCN : Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

RG : Resmi Gazete

SARAT : Safeguarding Archaeological Assets of Turkey

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

SOKÜM : Somut Olmayan Kültürel Miras

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Okulların Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.... 63
Tablo 2. Gündoğdu Koleji İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanları T-Testi Sonuçları 64
Tablo 3. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanların T-Testi Sonuçları 66
Tablo 4. Turhan Cemal Beriker İlkokulu 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanların T-Testi Sonuçları 67
Tablo 5. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanların T-Testi Sonuçları69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Arkeoloji ve kültürel miras nedir? 23
Şekil 2. Sunum akışı 23
Şekil 3. Arkeoloji nedir? 24
Şekil 4. Kültürel miras nedir? 24
Şekil 5. Dünya kültür miraslarımız 25
Şekil 6. Arkeologlar nasıl çalışır? 25
Şekil 7. Arkeologlar nasıl çalışır? 26
Şekil 8. Arkeologlar nasıl çalışır? 26
Şekil 9. Kazılar nasıl yapılır? 27
Şekil 10. Arkeologlar nerelerde çalışır? 27
Şekil 11. Arkeologlar nerelerde çalışır? 28
Şekil 12. Arkeologlar hangi malzemeleri kullanır? 28
Şekil 13. Arkeolojinin önemi 29
Şekil 14. Tarihi eser bulduğumuzda ne yapmalıyız? 29
Şekil 15. İzinsiz kazı yapanları görürsek ne yapmalıyız? 30
Şekil 16. Çakmaktepe Kazısı'ndan görünüm 30
Şekil 17. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 32
Şekil 18. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 33
Şekil 19. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 34
Şekil 20. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 34
Şekil 21. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar 36
Şekil 22. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar 36
Şekil 23. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevaplar 38
Şekil 24. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevaplar 38

Şekil 25. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız?’’ sorusuna verdikleri cevaplar 40
Şekil 26. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız?’’ sorusuna verdikleri cevaplar 40
Şekil 27. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin ‘‘daha önce müze gezdiniz mi? gezdiyseniz ismi nedir ve kiminle gezdiniz’’ sorusuna verdikleri cevaplar 41
Şekil 28. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 42
Şekil 29. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 42
Şekil 30. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 44
Şekil 31. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 44
Şekil 32. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar 46
Şekil 33. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar 46
Şekil 34. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevapla 48
Şekil 35. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevaplar 48
Şekil 36. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız’’ sorusuna verdikleri cevaplar 50
Şekil 37. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız’’ sorusuna verdikleri cevaplar 50
Şekil 38. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin ‘‘daha önce müze gezdiniz mi? gezdiyseniz ismi nedir ve kiminle gezdiniz’’ sorusuna verdikleri cevaplar 52
Şekil 39. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 53
Şekil 40. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 53
Şekil 41. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 55

Şekil 42. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar 55
Şekil 43. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar 57
Şekil 44. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar 57
Şekil 45. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevaplar 59
Şekil 46. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevaplar 59
Şekil 47. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız’’ sorusuna verdikleri cevaplar 61
Şekil 48. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız’’ sorusuna verdikleri cevaplar 61
Şekil 49. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin ‘‘daha önce müze gezdiniz mi? gezdiyseniz ismi nedir ve kiminle gezdiniz’’ sorusuna verdikleri cevaplar 62
Şekil 50. Araştırmaya katılan Gündoğdu Koleji 4. sınıf öğrencilerinin cinsiyet dağılımı 64
Şekil 51. Gündoğdu Koleji 4. sınıf öğrencilerinin arkeoloji ve kültürel mirasa yaklaşımlarını ölçmeye yönelik ön test ve son test ortalama puanları bar grafiği 65
Şekil 52. Araştırmaya katılan Mehmet Bedia Kipri İlkokulu 4. sınıf öğrencilerinin cinsiyet dağılımı 65
Şekil 53. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu 4. sınıf öğrencilerinin arkeoloji ve kültürel mirasa yaklaşımlarını ölçmeye yönelik ön test ve son test ortalama puanları bar grafiği 66
Şekil 54. Araştırmaya katılan Turhan Cemal Beriker İlkokulu 4. sınıf öğrencilerinin cinsiyet dağılımı 67
Şekil 55. Turhan Cemal Beriker İlkokulu 4. sınıf öğrencilerinin arkeoloji ve kültürel mirasa yaklaşımlarını ölçmeye yönelik ön test ve son test ortalama puanları bar grafiği 68
Şekil 56. Araştırmaya katılan ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin genel cinsiyet dağılımı 68
Şekil 57. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin arkeoloji ve kültürel mirasa yaklaşımlarını ölçmeye yönelik ön test ve son test genel ortalama puanları bar grafiği 69

Şekil 58. Gündoğdu Koleji Sunum Öncesi Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi . 71
Şekil 59. Gündoğdu Koleji Sunum Sonrası Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi 71
Şekil 60. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu Sunum Öncesi Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi 73
Şekil 61. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu Sunum Sonrası Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi 73
Şekil 62. Turhan Cemal Beriker İlkokulu Sunum Öncesi Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi 75
Şekil 63. Turhan Cemal Beriker İlkokulu Sunum Sonrası Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi 75

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Etik Beyanı..... 88

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Araştırmanın temelini, ilkokul çağındaki çocukların arkeoloji ve kültürel mirasa yaklaşımları oluşturmaktadır. Bu konu hakkındaki bilgileri, bu bilgilere dair eğer varsa eksiklikleri ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik çıkarımlara ulaşmak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda Adana İlinde Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı üç okulda, ilkokul 4. sınıf öğrencilerine arkeoloji ve kültürel miras bilincini oluşturabilmek için sunum yapılmıştır. Seçilen okulların ikisi devlet okulu (Mehmet Bedia Kipri İlkokulu ve Turhan Cemal Beriker İlkokulu) ve biri de özel okuldur (Gündoğdu Koleji). Seçilen devlet okullarının farklı ilçelerde olmalarına dikkat edilmiştir. Böylelikle iki farklı ilçe arasındaki arkeoloji ve kültürel miras bilincindeki fark ortaya konabilecektir. Seçilen özel okul ve bir devlet okulu ise aynı ilçeden ve birbirine yakın bir konumdan seçilmiştir. Öğrencilere sunumdan önce ve sunumdan sonra 13 soruluk birer anket uygulanmıştır. Buradaki amaç çocukların sunumu dinlemeden önce ve sunumu dinledikten sonraki arkeoloji ve kültürel miras bilgilerini, bakış açılarını öğrenmektir. Aynı zamanda yapılan bu tez çalışmasının toplumumuza ve geleceğimiz olan çocuklara faydalı olup olmayacağı anlaşılmaya çalışılmıştır. Çıkan sonuca göre farklı çalışmalar planlanabilecektir.

Çocukların yer aldıkları araştırmalar çocukların yaşamlarını anlama açısından önem taşımaktadır. Araştırmalarda çocukların yer alması, onların deneyimleri ve bakış açıları araştırmaya büyük katkı sağlar. Kültürel açıdan doğru ve önemli bilgiler bu şekilde elde edilir. Bunların hepsi elde edilen sonucun kıymetini ve objektifliğini artırır. (Graham, Powell, Taylor, Anderson, ve Fitzgerald, 2013, s. 13)

Çalışmanın hedef kitlesinin çocuklardan seçilmiş olması ve özellikle 4. sınıf öğrencilerinden oluşması son derece önemlidir. 4. sınıf öğrencilerinin oyun çağının sonunda olması, arkeoloji ve kültürel miras bilincini onlara hem büyük bir ciddiyetle hem de drama, skeç ve tiyatro oyunlarıyla eğlenceli hale getirerek verilebileceğini göstermektedir. Aynı zamanda bu yaş grubunun algı seviyelerinin açık oluşu öncelikle yaşanılan ilde ve çevre illerdeki müzeleri gezmek açısından önemlidir. Öğrencilere arkeoloji ve kültürel miras konularında proje ve performans ödevleri verilebileceği gibi onların seviyelerine uygun dergiler önerilmesi ile arkeolojik ve kültürel konulara ilgilerini artırmak yaşları itibariyle daha kolaydır (Taşkın Külcü, 2014, s. 201). Yapılan gözlemler

ve araştırmalar sonucunda 4. sınıf öğrencilerinin yani 10-11 yaş grubunun merakının taze ve algılarının çok açık olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda 10-11 yaş grubu çocukların eski dönemlerdeki yaşamın yerleşim düzenini ve ev tasarımını, günlük hayatın yapısını ve kullanılan basit aletleri anlamlandırmaları daha kolaydır (Şimşek, 2011, s. 922). Bahsi geçen nedenlerden dolayı araştırma 4. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir.

Arkeolojik çalışmalar deyince ülkemizde genel anlamda kazılar akla gelmektedir. Son yıllarda kültürel miras ve arkeolojik değerlerimizin korunması adına çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu tez çalışması da ülkemizde artmaya başlayan kültürel miras çalışmaları için önem arz etmektedir. Yetişkinler ile yapılan bazı çalışmalar olmasına karşın çocuklar ile gerçekleştirilen çalışmalar yeterli sayıda değildir. Daha önce yapılan çalışmalar arasında ise arkeologların gerçekleştirdiği çalışmalar azdır. Bu tez çalışması; çocukların arkeolojiye ve kültürel mirasa yaklaşımlarının bir arkeolog tarafından ölçüldüğü, eğitim ve anket çalışması ile desteklenen, yapılan çalışmayı da olumlu ve olumsuz yönleri ile değerlendiren nadir ve önemli bir örnektir. Kültürel miras alanında çocukları kapsayan ve çocukların bilgi birikimlerini ölçen çalışmaların çoğu eğitim bilimciler tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle çalışma arkeoloji ve kültürel miras alanlarında çalışmak isteyen kişiler için kapsamlı bir kaynak olacak ve bu alanda çalışmak isteyenlere bir arkeolog gözüyle farklı bakış açısı kazandıracaktır.

1.2 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırma Adana İlinde MEB'e bağlı Mehmet Bedia Kipri İlkokulu, Turhan Cemal Beriker İlkokulu ve Gündoğdu Koleji'nde eğitim gören 4. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Araştırmada ''veli onam formları'' olan öğrencilerle çalışılabilmiştir. Velisi onay vermeyen öğrencilerin sayısı ne yazık ki çok fazla olmuştur. Bu nedenle toplamda 90 öğrenciye anket uygulanabilmiştir. Üç okulun 4. sınıf öğrenci sayısının toplam 508 olduğunu göz önünde bulundurursak velisi onay veren öğrencilerin sayısının çok az olduğunu ve bu durumun çalışmada bir sınırlılık yarattığını görmekteyiz. Aynı zamanda sunum sonrasında öğrenciler ile müze gezisi veya bölgede kazı ziyareti organize edilmek istenmiş, fakat velisi izin vermeyen öğrencilerin sayısının fazla olmasından dolayı müze gezisi gerçekleştirilememiştir. Bu da çalışmada bir sınırlılık teşkil etmektedir. Bir başka sınırlılık ise ankette yer alan nitel sorular için kullanılan MAXQDA programının 20 kişi ile sınırlı olmasıdır. Bu nedenle her okuldan toplam sayının yarısı olan 15 öğrencinin yanıtları nitel analize dahil edilmiştir.

1.3 Araştırmada Kullanılan Yöntemler

Araştırmanın yöntemi, araştırma konusunun elle tutulur bir hale gelmesi, sorununun gerçek konularla anlatılması ve soruların nasıl çözüme kavuşturulacağına karar verilen bir aşamadır (Aziz, 2014, s. 31). Nicel araştırmalar, mevcut durum ve olgular hakkında bilgiye ulaşmak için sayısal değerlerin tarafsız ve sistemli bir şekilde gözlemlenerek ölçüldüğü ve yapılan ölçümlerin tekrarlanabildiği süreci kapsamaktadır (Garip, 2023, s. 4). Nicel araştırmalar önceden belirlenmiş olan hipotezleri test etmek için geniş örneklemlerden nicel veriler toplayan, veriler yardımıyla toplumsal olgu ve olaylar arasındaki neden sonuç ilişkilerini ortaya koyarak toplumsal düzenin yasalarını keşfetmeyi hedefleyen, verilerini istatistiksel yöntemlerle analiz eden ve elde edilen bulguları genelleme amacı taşıyan araştırmalardır. Nicel araştırmalarda veriler sayısal olarak işlenir, istatistiksel yollarla analiz edilir (Şavran, 2012, s. 66).

Nicel araştırma, miktar belirten "Ne kadar? Ne miktarda? Ne kadar sık? Ne kadar yaygın?" gibi sorulara yanıt aramaktadır. Diğer bir ifade ile nicel araştırma geniş kitleleri seçerek araştırılan konuda sayısallaştırma yapmaktadır. (Akarsu ve Akarsu, 2019, s. 27).

Nicel araştırmada anket, ölçek ve test benzeri istatistiksel modeller kullanılmaktadır. Anket, sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan veri toplama tekniklerinden biridir. Kısa sürede geniş bir örneklemden veriler elde edilerek, önceden hazırlanmış soruların katılımcılara çeşitli yollarla (yüz yüze, internet aracılığı ile vb.) sorulmasını içeren bir veri toplama tekniğidir (Şavran, 2012, s. 80).

İnsan davranışlarını araştırmak için esnek ve bütüncül bir yaklaşım gereklidir ve süreçte araştırmaya katılan bireylerin görüşleri ile tecrübeleri önemli bir rol oynar (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 35). Bu nedenle nitel araştırmadan da yararlanmak istenmiştir. Nitel araştırmalarda genellikle gözlem, görüşme, doküman ve söylev analizi yapılmaktadır. Ayrıca, nitel araştırmalar ele aldığı konuyu kendi bağlamında değerlendirir, yorumlayıcı bir yaklaşım benimser ve olayları incelerken insanların onlara yüklediği anlamları merkeze alır. Nitel araştırmalar, olay ve olguların gerçekleştiği anı detaylı bir şekilde analiz eder ve araştırmacının özel betimlemelerine yer verir. Araştırmacı olay ve olguları olduğu gibi aktararak gerçekliği korumaktan sorumludur. Yine aynı şekilde olay ve olguları bağlamında analiz etmekten, yorumlamaktan ve anlamlandırmaktan da sorumludur (Baltacı, 2019, s. 370).

Bu araştırmada da yukarıda sayılan nedenlerden dolayı nicel bir araştırma yöntemi olan anket kullanılmıştır. Fakat anket içinde yer verilen açık uçlu sorular ve öğrencilerin

verdiği cevaplar ile nitel araştırmadan da yararlanılmak istenmiştir. Anket ile çocuklarla daha kapsamlı ve objektif bir değerlendirme yapılacağı düşünülmüştür. Ancak çocukları ankette belirlenen sorular ve cevaplar içinde sıkıştırmamak ve onlara özgür bir alan tanımak için açık uçlu sorulara da yer verilmiştir. Ayrıca sunum esnasında çocuklara sorular sorarak katılımları sağlanmıştır. Öğrencilere sunum öncesi-sonrası şeklinde bir değerlendirme yapılması ve araştırmacı gözlemine ve aynı zamanda nesnel sonuçlara odaklanılmak istenmesi araştırmanın hem nicel hem de nitel bir araştırma olmasını sağlamıştır. Gerek sunum esnasında araştırmacı ve öğrencilerin etkileşimleri gerekse ankette yer alan ve yorum gerektiren sorular, araştırmayı karma bir araştırma yapmaktadır. Öğrencilere sunumdan önce ve sonra anket formları doldurtulmuştur. Bu anketler ‘‘SPSS’’ (Statistical Package for the Social Sciences) ve ‘‘MAXQDA’’ programları ile değerlendirilmiştir. Burada öğrencilerin ve onlarla bağlantılı olarak ve dolaylı yoldan ailelerinin de kültürel miraslarımıza ve arkeolojiye bakış açıları hakkında bilgi edinmek amaçlanmaktadır. Aynı zamanda Adana’da da farklı semtlerde ve özel okulda okuyan çocukların arkeoloji ve kültürel mirasa olan ilgi, alaka seviyelerinin anket çalışması ile açıklığa kavuşturulması hedeflenmiştir. Çocukların anketteki sorulara verdikleri cevaplar ile de nitel bir araştırma yöntemi olan metin analizi yapılmıştır. Böylelikle çocukların en çok kullandıkları kelimeler öğrenilmek istenmiştir. Metin analizi için ‘‘Word Clouds’’ internet sitesi kullanılmıştır (Word Clouds, 2025).

Araştırmaya başlamadan önce MEB’in Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik (AYSE) Birimi’ne, ‘‘araştırma uygulama izni’’ başvurusu yapılmıştır. İzinler alındıktan sonra okullar ile iletişime geçilmiş, okul yönetimine yapılacak olan araştırma ile ilgili bilgiler verilmiştir. Öğrencilerin araştırmaya katılabilmesi için veli onayının gerekli olduğu araştırmacı tarafından söylenmiş ve veli onam formu öğretmenlere ulaştırılmıştır. Okullara farklı günlerde gidilmiş ve toplamda 12 sınıf olmak üzere yaklaşık 500 öğrenciye sunum yapılmıştır. Fakat veli onayı olmayan öğrencilerin sayısının fazlalığından dolayı anket, velisi onay veren 90 öğrenciye uygulanabilmiştir.

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Arkeoloji Nedir?

Arkeoloji, geçmiş çağlarda yaşamış insanların kültürel ve toplumsal düzenlerini, günümüze kadar gelen maddi kalıntılara dayanarak araştıran, belgeleyen ve gelişimini inceleyerek yorumlamaya çalışan bir bilimdir (Özdoğan, 2015, s. 19). Arkeoloji, geçmişi araştırırken bugünle de iç içedir. Veriler geçmişe aittir ama bu verilerin açığa çıkışı, değerlendirilişi, yorumlanışı günümüzün uğraşıdır (Pulhan, 2001, s. 5).

Arkeoloji kelimesi ‘‘arkhaios’’ eski ve ‘‘logos’’ bilim kelimelerinden oluşmuştur. Arkeoloji kelime anlamı ile eskinin bilimidir (Saltuk, 1993, s. 29). Arkeoloji, eski dönemlerden kalan taşınır, taşınmaz kültür varlıklarını araştıran, ortaya çıkaran, sistematik ve metodolojik olarak inceleyen ve yorumlayıp açıklayan bir bilimdir (Tekçam, 2011, s. 22). Arkeoloji bilimi, arkeolojik buluntuları açığa çıkararak ait oldukları dönemlere, kullanılan malzemelere, yapım tekniklerine ve ilişkili oldukları kültürlere göre sınıflandırma yapar (Söğüt, 2019, s. 169). Arkeolojinin açığa çıkardığı her türlü bilimsel bilgi, başta sanat tarihi ve tarih olmak üzere birçok bilim dalı tarafından kullanılmaktadır (Can ve Işıklı, 2013, s. 171). Arkeoloji bu süreçte sanat tarihi ve tarihe ek olarak; jeoloji, filoloji, antropoloji, zooloji, felsefe, botanik, mimarlık, konservasyon ve benzeri alanlarla birlikte çalışır (Söğüt, 2019, s. 169). Arkeoloji bu yönüyle pek çok bilim dalıyla disiplinlerarası çalışmalar gerçekleştiren sosyal bir bilimdir.

Arkeoloji, toplumumuzda genel olarak kazı bilimi olarak değerlendirilmektedir. Fakat kazı, maddi kültür kalıntılarına ulaşmak için arkeolojide sondaj ve yüzey araştırması gibi kullanılan bir tekniktir. Toplumumuzda arkeolojinin yanlış değerlendirilmesi, arkeologların da iş tanımının eksik ve yanlış algılanmasına neden olmaktadır.

Arkeoloji biliminin ortaya çıkmasıyla arkeoloji kendi içinde birkaç alt başlığa ayrılmıştır. Tarihsel arkeoloji 18. yüzyıl Avrupa’sında klasik arkeoloji olarak gelişmiş ve günümüze kadar da kabul görmüştür. Tarihsel arkeoloji eski toplumların kültürlerini onların yazılı kaynaklarını, sanat eserlerini ve mimarilerini araştırmayı ve incelemeyi temel almıştır (Trigger, 2014, s. 506). İskandinavya’da 19. yüzyılın başlarında tarih öncesi arkeoloji ortaya çıkmıştır. Tarih öncesi arkeoloji 3 konuya yoğunlaşmıştır. Bunlar; kültürün evrimi (evrimci arkeoloji), hususi bölgelerin kültür-tarihi (kültür-tarihsel

arkeoloji) ve geçmişte insanlar nasıl yaşadı (işlevsel-süreçsel arkeoloji) konularıdır. 1860-1880 yılları arasında Evrimci Arkeoloji, Paleolitik Arkeoloji olarak gelişmiştir. Kültür-tarihsel arkeoloji 1880-1960 yılları arasında, İşlevsel-süreçsel Arkeoloji ise yirminci yüzyılın başında gelişmeye başlamıştır. 1960 yılından sonra ise arkeolojideki teorik çalışmaların çoğu ilk önce davranışsal (süreçsel), daha sonra kültürel (post-süreçsel) olarak gelişmiştir (Trigger, 2014, s. 507).

Arkeoloji ülkelere göre farklı bilim dalları altında toplanmıştır. Örneğin Avrupa'da arkeoloji bilimi hem bağımsız bir disiplin olmuş, hem de tarih bölümü altında çalışılmıştır. Kuzey Amerika'da ise antropoloji bölümleri içinde arkeolojiye yer verilmektedir (Trigger, 2014, s. 510).

Ülkemize baktığımızda ise arkeoloji bağımsız bir bilimdir ve yükseköğretim kurumlarında üç anabilim dalı altında toplanmıştır. Bu anabilim dalları: Tarihöncesi Ana Bilim Dalı, Protohistorya ve Önasya Ana Bilim Balı ve Klasik Arkeoloji Ana Bilim dalıdır. Tarihöncesi Ana Bilim Dalı, ilk insanların ortaya çıktığı ve yazının kullanıma girdiği yaklaşık olarak milattan önce ikinci bin yılın başlarına kadar olan süreci kapsamaktadır (Ankara Üniversitesi Tarih Öncesi Arkeolojisi Ana Bilim Dalı, 2024). Protohistorya ve Önasya Ana Bilim Dalı ise Neolitik Çağ'dan (yaklaşık olarak M.Ö. 10.000) başlayarak Kalkolitik Çağ (M.Ö. 5.000-3.000), Tunç Çağları (M.Ö. 3.000-1.200) ve Demir Çağı (M.Ö. 1.000-500) sonuna kadar olan zaman diliminde Anadolu ve Önasya'ya (Mezopotamya, İran, Irak, Suriye, Filistin, Kıta Yunanistan ve Ege Adaları, Kıbrıs, Balkanlar, Kafkasya, Mısır) yayılan kültürleri incelemektedir (Ankara Üniversitesi Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Ana Bilim Dalı, 2024). Klasik arkeoloji anabilim dalı ise Girit'teki Minos Uygarlığı (M.Ö. 2800-1050), Kıta Yunanistan'daki Miken Uygarlığı (M.Ö. 1600-1200) ile başta Batı Anadolu olmak üzere Ege Uygarlıklarının Protogeometrik-Geometrik Dönem (M.Ö.1050-700), Arkaik Dönem (M.Ö.650-480), Klasik Dönem (M.Ö.480-330), Helenistik Dönem (M.Ö.330-30) ve Roma İmparatorluk Dönemi'ni (M.Ö.30-M.S. 395) kapsamaktadır (Ankara Üniversitesi Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı, 2024).

2.2. Toplum Arkeolojisi Nedir?

Arkeoloji, Rönesans Dönemi ile birlikte tarihi eser biriktirmenin politik ve sosyal bir ayrıcalık olması düşüncesi etrafında gelişmiştir. 16. ve 17. yüzyıllar düşünüldüğünde tarihi eser toplamak büyük bir gücü sembolize etmektedir. Halkın ise yaşamsal öncelikleri ön planda olduğu için tarihi eser koleksiyonlarına ulaşımı sınırlıdır. Tarihi eserlerin halk ile buluşması 19. yüzyılda Napolyon'un Mısır Seferi ile başlamaktadır. Tarihi eserler halka sergilenmiş ve büyük kitlelere ulaşmıştır (Grima, 2021, s.5). Halka açık müzelerin yaygınlaşması ve devletin arkeolojik unsurları kamu yararına koruma sorumluluğu üstlenmesi ile birlikte, arkeoloji halk için daha erişilebilir hale gelmiştir (Grima, 2021, s.6). Toplum arkeolojisi kavramı, arkeoloji bilimi içerisinde ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, İngiltere gibi ana dili İngilizce olan ülkelerde kabul görmüş ve uygulanmıştır. Daha sonrasında ise ana dili İngilizce olmayan İspanya, İtalya, İsveç, Japonya… gibi farklı ülkelerde de kabul görmüş ve uygulanmıştır (Matsuda, 2021, s.13). Toplum arkeolojisi (Public archaeology) terimi ise ilk olarak 1972 yılında McGimsey tarafından kullanılmıştır. Buradaki toplum arkeolojisi tanımı arkeologların, toplum için ve toplumun desteği ile kalkınma çalışmalarıyla tehdit altında olan arkeolojik kalıntıları kaydetmesi ve belgelemesi anlamındadır (McGimsey, 1972, s.5). Toplum arkeolojisinin hangi konuyu incelediği, ne üzerinde çalıştığı konusunda farklı görüşler vardır. Bunun nedeni ise; ‘‘toplum’’ ve ‘‘arkeoloji’’ kavramlarının farklı ülkelerde farklı anlamlara gelmesidir (Matsuda ve Okamura, 2011, s.2). Toplum arkeolojisi dört yaklaşımda incelenmektedir. Bunlar eğitimsel, toplumla ilişkiler, eleştirel ve çok seslidir. Bu yaklaşımların tümü arkeolojiyi toplum tarafından daha anlaşılabilir hale getirmeyi amaçlamaktadır. Bir ülkede veya bölgede, eğitim ve toplumla ilişkili yaklaşımlar vurgulanıyorsa toplum arkeolojisinin uygulama odaklı olduğu, eğer eleştirel ve çok sesli ise toplum arkeolojisinin teori odaklı olduğu varsayılmaktadır. Bu durum arkeolojinin nasıl işlediğini ve farklı toplumlarda nasıl konumlandığını anlamak için önemlidir (Matsuda ve Okamura, 2011. s. 6-7). Toplum arkeologlarının hedefleri arasında, arkeolojik veriyi ve açıklamasını topluma sunarak arkeolojinin ve kültürel mirasın önemini açıklamak, arkeolojik alanlara ve müzelere gezi düzenleyerek; broşür, kitap dağıtarak ve konuşmalar yaparak insanları arkeoloji konusunda bilgilendirmek, yöre insanlarını araştırma projelerinde faal hale getirmek vardır (Baltalı ve Tırpan, 2021, s. 49). Bunları gerçekleştirirken kullanılan dil yalınlaştırılmalı, akademik bir dil kullanılmamalı ve arkeoloji olabildiğince toplumsallaşmalıdır (Apaydın, 2014, s.183).

2.3. Kültür Varlığı ve Kültür Envanteri Nedir?

Kültür varlığı; yazıdan önce ve yazıdan sonraki dönemlere ait bilimsel, kültürel, dinsel ve güzel sanatlarla ilgili toprak üstünde, toprak altında veya su altında olan taşınır taşınmaz varlıklardır (Tekçam, 2011, s. 124). Kültür envanteri ise kültürel varlıkların sayısal olarak belgelenmesi ve dökümünün yapılması anlamına gelmektedir. Kültür varlıklarına yapılacak müdahaleler ve özellikle modern yaşamın gerekliliği olan imar faaliyetlerinin geçmişten gelen değerlere zarar vermeden hayata geçirilebilmesi doğru ve kapsamlı bir kültür envanteri ile mümkündür (Özdoğan, 2015, s. 171). Arkeolojik alanların eksiksiz bir şekilde tespit edilerek kültür envanterlerinin hazırlanması, arkeolojik alanları korumanın temelidir. Kültür envanteri eksikliği özellikle imar faaliyetleri sırasında tahribata yol açabilmektedir (Savrum Kortanoğlu, 2013, s. 272). Avrupa'da ortaya çıkarak gelişen ve Türkiye'de son yıllarda önem kazanan kent arkeolojisi; şehirlerdeki tarihi alanların korunması ve modern şehirleşme gereksinimlerinin uyumlu bir şekilde ilerlemesini sağlamaktadır (Aydeniz, 2009, s. 2515).

Ülkemizde eski eserler ile ilgili ilk yasal düzenleme 1869 yılında yapılmış ve 1874, 1884 ve 1906 yıllarında güncellenmiş olan Asar-ı Atika Nizamnamesi'dir. 1874 yılı nizamnamesinde eserler beş sınıfta toplanmıştır. Maddi eserler; sikkeler, heykeller, yazıtlar; kapalı veya açık mimari mekanlar, kasıtlı olarak gömülmüş insan kalıntıları veya mezarlar, dikilitaş gibi anıtlar şeklindedir. İlk nizamnameye göre tarihsel nitelik taşıması açısından da önemli olan 1884 yılı nizamnamesi, eserlerin taşınıp taşınmayacağına göre sınıflandırılmıştır (Shaw, 2004). Eski yasaların gereksinimlere yanıt veremez hale gelmesi nedeniyle 1973 yılında 1720 sayılı Eski Eserler Kanunu yürürlüğe girmiştir (Aydeniz, 2009, s. 2515).

1983 tarihinde 1720 sayılı kanun kaldırılmış ve yerine 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu getirilmiştir (Aydeniz, 2009, s. 2515). 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3. maddesinde kültür varlığı tanımı şöyledir: *"Kültür varlıkları tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır''* (RG. 23.07.1983-18113).

2.4. Kültürel Miras Nedir?

Türk Dil Kurumu'na göre kültür; ''tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin.'' olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2024). Yine Türk Dil Kurumu'na göre miras ise; ''Birine, ölen bir yakınından kalan mal mülk, para veya servet, kalıt, bırakıt, tereke; bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey.'' olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2024).

Kültürel miras insanın var olduğu tüm dönemler boyunca oluşturduğu, geliştirdiği, yeni fikirler ile zenginleştirdiği ve devamlılığını sağlayarak kendinden sonraki nesillere aktardığı tüm bilgi, inanç ve davranışları kapsamaktadır (Gümüşçü, 2018, s. 108). Kısacası kültürel miras benliğimizi, yaşayışımızı ve tarihimizi yansıtan tüm somut ve soyut değerleri kapsar (Öksüz Kuşçuoğlu ve Taş, 2017, s. 60). Kültürün genler ile aktarımı mümkün değildir. Kültür sosyal çevreden doğar, şekillenir ve öğrenilir (Tuncel ve Altuntaş, 2020, s. 126).

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu), ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) ve diğer uluslararası kuruluşların hazırladığı sözleşmeler ve uluslararası hukuk metinlerinde, kültürel miras; somut kültürel miras, somut olmayan kültürel miras, sualtı kültürel mirası, doğal miras gibi sınıflara ayrılmıştır. (Öksüz Kuşçuoğlu ve Taş, 2017, s. 60)

UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme Madde 1'de ise kültürel miras şu şekilde tanımlanmıştır:

> *Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri.*
>
> *Yapı toplulukları: Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları.*
>
> *Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnaî evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik sitleri kapsayan alanlar* (UNESCO Türkiye, 2025).

2.4.1 Somut Kültürel Miras

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na göre somut kültürel miras; kazılar ve araştırmalar, müzecilik faaliyetleri, Dünya Miras Alanları ve antik kentler, sanal müzeler ve diğer alanlar olarak sınıflandırılmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı Somut Kültürel Miras, 2024). 1972 yılında imzalanan "Dünya Kültür ve Doğal Mirasın Korunması Hakkındaki Sözleşme" ile anıtlar, beldeler, doğal ve kültürel miras olarak tanımlanmakta olup; tarihsel kültürel anlamda da binalar ya da bina kalıntıları, arkeolojik sit alanları ve tarihi olayların meydana geldiği yerler şeklinde sınıflandırılmıştır. (Yıldız ve Derman, 2017). Somut kültürel miras kendi içinde taşınır kültürel miras ve taşınmaz kültürel miras olarak ikiye ayrılmıştır. Taşınır kültürel miras sikke, heykel, figürin, el yazması gibi eserleri kapsamaktadır. Taşınmaz kültürel miras ise anıtları, evleri, arkeolojik alanları kapsamaktadır (Öksüz Kuşçuoğlu ve Taş, 2017, s. 60).

2.4.2 Somut Olmayan Kültürel Miras

Somut olmayan kültürel miraslar UNESCO'ya göre 5 maddede sıralanmıştır. Bunlar: Sözlü gelenek ve anlatımlar yani dil, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar (ritüeler, şölenler, festivaller...), doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar, el sanatlarıdır (Tülek, 2021, s. 829). İnsanlığın nesiller boyunca canlı tuttuğu sanat, edebiyat, şölen, bilgi ve becerilerden meydana gelen ortak bellek somut olmayan kültürel miras olarak tanımlanır (Değirmenci ve Köşklük Kaya 2020, s. 22).

Buna göre; Meddahlık Geleneği, Mevlevi Sema Törenleri, Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, Âşıklık Geleneği, Karagöz, Alevi-Bektaşi Ritüeli Semah, Geleneksel Tören Keşkeği, Mesir Macunu Festivali, Türk Kahvesi ve Geleneği, Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı, İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka, Geleneksel Çini Sanatı, Bahar Bayramı Hıdırellez, Dede Korkut - Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği, Geleneksel Türk Okçuluğu, Minyatür Sanatı, Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala/Göçürme, Hüsn-i Hat, Türkiye'de İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı, Çay Kültürü: Kimlik, Misafirperverlik ve Toplumsal Etkileşim Sembolü, İpek Böcekçiliği ve Dokuma için İpeğin Geleneksel Üretimi, Nasreddin Hoca/Molla Nesreddin/Molla Ependi/Apendi/Afendi Kozhanasyr Fıkra Anlatma Geleneği, Təzhib/Tazhib/Zarhalkori/Tezhip/Naqqoshlik, İftar/Eftari/İftar/İftor ve Sosyo-Kültürel Gelenekleri, Balaban/Mey Zanaatkârlığı ve İcra Sanatı, Sedef Kakma İşçiliği, Geleneksel Gayda/Tulum Yapımcılığı ve İcrası, Nevruz, Islık Dili, Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği,

Zeytin Yetiştiriciliği ile İlgili Geleneksel Bilgi, Yöntem ve Uygulamalar Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) Listesi'ne girmiştir (UNESCO Türkiye Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi, 2025).

2.4.3 UNESCO

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) Türkçe olarak Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumudur. UNESCO Anayasası 1945 yılında Londra'da kabul edilmiş ve 1946 yılında yürürlüğe girmiştir. Gerçekleşen savaşlar sonrasında insanların zihninde barış ortamını güçlendirmek amacıyla kurulmuştur (UNESCO Türkiye, 2025).

1-6 Kasım 1945 tarihinde Londra'da bir eğitim ve kültür kurumu kurulması için Birleşmiş Milletler Konferansı (ECO/CONF) düzenlenmiştir. Konferansın başlatıldığı tarihte İkinci Dünya Savaşı neredeyse sona ermiş durumdadır. Barış kültürünü inşa edecek bir kurum kurmaya karar veren kırk dört ülkenin temsilcileri, konferansta bir araya gelmiştir. Kurulacak yeni kurumun amacı "insanlığın entelektüel ve ahlaki dayanışmasını" oluşturmak ve bu dayanışmayı oluştururken başka bir dünya savaşının başlamasını engellemektir. Bu konferansın sonunda otuz yedi ülke Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'nu (UNESCO) kurmuştur. 16 Kasım 1945 tarihinde imzalanan UNESCO Kuruluş Sözleşmesi, yirmi ülkenin onaylaması ile, 4 Kasım 1946 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin de içinde bulunduğu bu yirmi ülke Avustralya, Birleşik Krallık, Birleşik Devletler, Brezilya, Çekoslovakya, Çin, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Fransa, Güney Afrika, Hindistan, Kanada, Lübnan, Meksika, Mısır, Norveç, Suudi Arabistan, Yeni Zelanda ve Yunanistan'dır. UNESCO Genel Konferansının ilk oturumu, oy hakkına sahip 30 devlet temsilcilerinin katılımıyla 19 Kasım- 10 Aralık 1946 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirilmiştir (UNESCO Türkiye Hakkında, 2025).

UNESCO birçok projeye imza atmıştır. 1972 yılında Paris'te gerçekleştirilen 17. Genel Konferans'ta "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme" ve 2003 yılında ''Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'' kültürel mirasların korunması açısından önemlidir (Değirmenci, 2020, s. 22). UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme 16 Kasım 1972 tarihinde kabul edilmiştir. Türkiye ise 16.03.1983 tarihinde gerekli belgelerin UNESCO Genel Merkezi'ne sunulmasıyla sözleşmeye dahil olmuştur (UNESCO Türkiye, 2025).

2.4.3.1 Dünya Mirası Tanımı

Dünya Mirası Sözleşmesi Uygulama Rehberi'nde "Dünya Mirası'' tanımı: "Kültürel ve doğal miras, yalnızca bir ulus için değil tüm insanlık için paha biçilemez ve yeri doldurulamaz varlıklar arasındadır. Bu değerli varlıklardan herhangi birinin, zarar verilmesi veya yok edilmesi yoluyla kaybedilmesi, dünyadaki bütün insanların mirasının yoksullaştırılması anlamına gelmektedir. Bu mirasın bazı unsurları istisnai niteliklerinden dolayı, "Üstün Evrensel Değere" sahip ve onları giderek daha fazla tehdit eden tehlikelere karşı özel korumaya değer varlıklar olarak görülebilir'' şeklindedir (Uygulama Rehberi, 2024).

Dünya Miras Komitesi'nin üstün evrensel değere sahip olarak değerlendirdiği 1223 kültürel ve doğal varlık vardır. Bunlar 168 ülkeden 952 kültürel, 231 doğal ve 40 karma (doğal-kültürel) varlıktır (UNESCO World Heritage Centre, 2025). Ülkemizde ise UNESCO Dünya Miras Listesi'ne 21 adet kültür varlığımız girmiştir (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Dünya Miras Listesi, 2025).

2.4.3.2 Dünya Miras Listesine Alınma Kriterleri

UNESCO Dünya Miras Komitesi, bir varlığın aşağıda listelenen kriterlerden bir veya birden fazlasını karşılamasının o varlığın Üstün Evrensel Değere sahip olduğunu kabul eder. Bu yüzden aday gösterilen varlıklar aşağıdaki kriterlere göre değerlendirilir:

(i) *insan yaratıcı dehasının bir şaheserini temsil eder;*

(ii) *mimari veya teknoloji, abidevi sanatlar, şehir planlama veya peyzaj tasarımı konusundaki gelişmeler üzerine bir zaman zarfı içinde dünyanın belli bir kültürel alanında insan değerleri arasındaki önemli alış verişi sergiler;*

(iii) *yaşayan veya ortadan yok olmuş bir kültürel geleneğe veya bir medeniyete yönelik eşsiz veya en azından istisnai bir tanıklık üstlenir;*

(iv) *insanlık tarihinde önemli bir aşamayı veya aşamaları gösteren bir yapı türü, mimari veya teknolojik grup veya peyzaj için istisnai bir örnek olur;*

(v) *özellikle geri döndürülemez değişikliklerin etkisi altında hassas hale gelen insanın çevre ile etkileşiminin veya kültürün (veya kültürlerin) bir temsilcisi olan geleneksel insan yerleşimi, arazi kullanımı veya deniz kullanımının istisnai bir örneği olur;*

(vi) *istisnai evrensel öneme sahip olaylar veya yaşayan gelenekler ile, fikirler ile veya inançlar ile, sanatsal ve edebi eserler ile doğrudan veya somut bir*

biçimde ilişkili olur. (Komite bu kriterin tercihen diğer kriterler ile birlikte kullanılması gerektiğini kabul etmektedir.);

(vii) üstün doğal bir fenomeni veya istisnai bir doğal güzelliğe veya estetik öneme sahip alanları ihtiva eder;

(viii) yaşamın kaydı, yer şekillerinin oluşumunda devam eden coğrafik süreçler veya önemli jeomorfik veya fizyografik özellikler dahil dünya tarihinin önemli aşamalarını temsil eden istisnai örnekler olurlar;

(ix) kara, tatlı su, kıyı ve deniz ekosistemlerinin ve bitki ve hayvan topluluklarının evrim ve gelişimindeki devam eden önemli ekolojik ve biyolojik süreçleri temsil eden istisnai örnekler olurlar;

(x) bilim veya muhafaza açısından Üstün Evrensel Değere sahip tehdit altındaki türleri ihtiva edenler dahil biyolojik çeşitliliğin yerinde korunması için en önemli ve dikkat çeken doğal habitatları kapsar (Uygulama Rehberi, 2017).

Dünya Mirası Komitesi'nin danışma organları ICCROM (Uluslararası Kültürel Varlıkların Korunması ve Restorasyonu Çalışmaları Merkezi), ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi), ve IUCN (Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği)'dur (Uygulama Rehberi, 2017).

2.4.4. ICOMOS

ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) 1965 yılında Varşova'da kurulmuştur (Çelebioğlu ve Salman, 2017, s. 14). Türkçesi Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi olan ICOMOS'un Türkiye Milli Komitesi 1968 yılında kurulmuştur. 1974 yılında ise Resmi Gazete'de yayınlanmıştır (Çelebioğlu ve Salman, 2017, s. 16).

2.4.5. ICCROM

İkinci Dünya Savaşı sonrasında zarar gören kültürel varlıkların yeniden inşası ve restorasyonu amacıyla 1956 yılında Yeni Delhi'deki UNESCO Genel Konferansı'nın 9. Oturumunda ICCROM'un (Uluslararası Kültürel Varlıkların Korunması ve Restorasyonu Çalışmaları Merkezi) kurulmasına karar verilmiş ve 1959 yılında Roma'da kurulmuştur (ICCROM Hakkında, 2025).

2.4.6. IUCN

IUCN (Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği) 1948'de kurulmuştur. Devletleri, resmi kurumları ve sivil toplum örgütlerini bir araya getirmeyi amaçlamıştır. Doğal kaynakların kullanımının adaletli ve ekolojik olarak sürdürülebilir olması, biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal ortam ve kaynakların yönetimi gibi konulara odaklanmaktadır (Emerton, Bishop ve Thomas, 2006, s. 1).

2.5. Türkiye'de ve Dünyada Arkeoloji-Kültürel Miras Araştırma Tarihçesi

Ülkemizde ve dünyanın farklı ülkelerinde kültürel mirasa ve arkeolojiye yönelik çalışmalar son yıllarda artmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın çocuklar için hayata geçirdiği Kültür Koruyucuları internet sitesi çocukların arkeoloji ve kültürel miras konularında merak ettikleri birçok şeye ulaşabilecekleri ilgi çekici çalışmalar arasındadır (Kültür Koruyucuları, 2025). Çocuklarla müze gezmek, arkeolojik bir kazı alanını ziyaret etmek gibi birçok çalışma gerçekleştirilmekte, hatta çocuklara kurgusal bir şekilde kum havuzları ile arkeolojik kazı deneyimi yaşatan kuruluşların da sayısı artmaktadır. Fakat bu tür uygulamaların bilimsel açıdan ele alındığı, çocukların arkeoloji ve kültürel mirasla ilgili bilgi düzeylerini anket ile ölçmeye çalışan araştırmalar azdır. Çocukların bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik yapılan araştırmalar ise daha çok eğitim bilimciler tarafından yapılmıştır.

2.5.1 Türkiye Örnekleri

2009 yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi koleksiyonu temel alınarak çocuklar için ‘‘Senden Önce Anadolu Projesi’’ hayata geçirilmiştir. Projede birçok akademisyen, eğitimci, müze uzmanı, ressam ve metin yazarı ile çalışılmıştır. Proje kırk ayda, elli dört değerlendirme toplantısı ile tamamlanmıştır (Alpagut ve Akyol, 2024, s. 139). Eğitim setinde Türkçe ve İngilizce olarak 16 kitap vardır. Bu kitaplar sırasıyla; Yontma Taş Çağı, Yeni Taş Çağı, Bakır Taş Çağı, Eski Tunç Çağı, Asur Ticaret Kolonileri Dönemi, Hititler, Geç Hititler, Urartular, Frigler, Batı Anadolu Uygarlıkları, Anadolu'da Helenistik Dönem, Anadolu'da Roma Dönemi, Bizanslılar, Selçuklular, Osmanlılar, Türkiye Cumhuriyeti'dir. Senden Önce Anadolu Projesi'nde yer alan kitaplar çocukların müze gezileri esnasında yol gösterici olması, ilkokul öğrencilerinin ve öğretmenlerinin yararlanabileceği bir kaynak olması açısından büyük önem taşımaktadır (Alpagut ve Akyol, 2024, s. 147).

2011-2012 eğitim-öğretim yılında Ankara'da MEB'e bağlı bir devlet ortaokulunda 20 kişilik 6. sınıf öğrencilerine sosyal bilgiler dersi kapsamında iki aşamalı bir etkinlik yapılmıştır. Etkinliğin ilk aşaması arkeolojik kazı çalışmasının uygulanmasıdır. Öğretmenin yönlendirmeleri ile arkeolojik bir kazı canlandırılmıştır. İkinci aşamada ise öğrenciler ile müze gezisi yapılmıştır. Yapılan etkinlik ile öğrencilerin kültürel mirasa duyarlılıkları artırılmaya çalışılmıştır (Öztürk, 2014, s. 15-16).

2013 yılında Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü Aspendos Antik Kenti ve Pisidya Bölgesi'nde kültürel miras yönetim çalışması yapmıştır. 2015 yılında gerçekleştirilen çalışmada Aspendos Antik Kenti'nin çevresinde yaşayan yöre halkı ve çocuklar ile çalışılmıştır. Bu doğrultuda kazı ekibinin Aspendos'un bulunduğu Belkıs Köyü'ndeki çocuklar ile buluşması sağlanmıştır. Buradaki amaç çocuklara eğitim vermek, onların bilgilerini ölçmek değildir. Yapılan etkinlikler sayesinde çocukların Aspendos ile bir bağ kurarak Aspendos'u kültürel bağlamda benimsemelerini sağlamaktır. Bunu çocukların ilgisini çekecek hale getirebilmek için "Aspendos'ta arkeolog ağabey ve ablalar neler yapıyor?" sorusu etrafında etkinlikler hazırlanmıştır.'' (Gürsu, 2017, s. 86)

2014 yılında kültürel mirasın korunması ve arkeoloji bilincinin geliştirilmesi için sosyal bilgiler dersi kapsamında 6. ve 7. sınıf öğrencilerine deney grubu ve kontrol grubu olmak üzere iki grup şeklinde eğitim verilmiştir. Deney grubuna proje tabanlı eğitim yöntemi ile, kontrol grubuna ise düz anlatım yöntemi ile bilgilendirme yapılmıştır. Anlatım yönteminde sosyal bilgiler öğretmeni, proje yönteminde ise arkeologlar ve proje ekibi görev almıştır. Öğrencilere proje başında ve sonunda ön test, son testler uygulanmış ve anketler ile desteklenmiştir. Etkinlik sonunda kültürel miras ve arkeoloji alanlarında olumlu düşünceye sahip katılımcıların oranı %85 olarak belirtilmiştir (Taşkın Külcü, 2014, s. 203).

2011-2016 yılları arasında Antalya'nın Finike ilçesinde yer alan Limyra Antik Kenti'nde bir haftalık yaz okulu şeklinde gerçekleştirilen ''Çocukların Limyrası'' projesi 8-12 yaş grubundaki çocukları kapsamaktadır. Bu bağlamda atölye çalışmaları yapılmıştır. Atölyelerin içerikleri resim, boyama, okuma, maket, modelleme, grafik gibi konular ve yöntemler üzerine temellenmiştir. (Kuban ve Özcan, 2022, s. 58)

2018 yılında ise Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, SARAT (Safeguarding Archaeological Assets of Turkey) ile Türkiye'de kültürel miras üzerine en kapsamlı kamuoyu araştırmasını yapmıştır. Kamuoyu araştırması kapsamında Türkiye'nin tüm bölgelerinde 29 il ve 103 ilçeye gidilmiştir. Ülke genelinde kültürel miras ve arkeoloji anlamında 3601 kişiyle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Türkiye'de arkeolojik

varlıkların değerinin ve onlara sahip olma ayrıcalığının toplum için ne ifade ettiğini anlamak için son derece önemli bir çalışmadır (SARAT Kamuoyu Araştırması, 2018).

2019-2020 eğitim-öğretim yılında Burdur'da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 3 devlet ortaokulunda (Abdi Özeren İmam Hatip Ortaokulu, Suna Uzal Ortaokulu, Şeker Ortaokulu) 63 kişiden oluşan 5. sınıf öğrencilerinin kültürel miras konularına yönelik algılarını öğrenmek amacıyla çocuklara 11 soruluk bir form doldurtularak nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir (İnce, 2021, s. 46).

2020 yılında ''Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde Gerçekleştirilen Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi'' başlıklı bir yüksek lisans tezi yazılmıştır. Tez, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin kuruluşundan itibaren müzede gerçekleştirilen etkinlikleri kapsamaktadır. Müzede 1999 yılında sosyal bilgiler öğretmenlerine eğitimler verilmiştir. 2002 yılında Anadolu Medeniyetleri Müze Müdürlüğü'ne bağlı bir birim olarak Eğitim Birimi kurulmuştur. Bu birimde yüksek lisans eğitimi almış uzmanların da aralarında bulunduğu 11 kişilik bir ekip müzeye gelen öğrencilere okudukları sınıf müfredatına göre anlatımda bulunmuş ve etkinlikler düzenlemiştir. Müzenin hedef kitlesi ilköğretim çağındaki öğrenciler olmakla birlikte, ortaöğretim öğrencileriyle de çalışılmıştır. (Demirdelen, 2020, s. 26). Aynı zamanda, müzede engelli öğrencilerle ve çocuk ıslahevinde kalan çocuklarla da uygulamalı eğitimler gerçekleştirilmiştir (Demirdelen, 2020, s. 28). Eğitim atölyesindeki bölümlerde; tablet yazım atölyesi, kalıp çıkarma atölyesi, seramik yapım atölyesi, seramik tanıma atölyesi, sikke basma atölyesi, restorasyon-mozaik yapım atölyesi, Neolitik Dönem ev örneği vardır (Demirdelen, 2020, s. 33). Müzeler Haftası'nda gerçekleştirilen Çocuk Şenliği'nde ise duvar resmi yapma, maske yapımı ve yontu atölyeleri yapılmaktadır (Demirdelen, 2020, s. 34).

Mersin Üniversitesi Çocuk Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin başlattığı Çocuk Üniversitesi kapsamında ''Çocuklar İçin Arkeoloji Okulu'' oluşturulmuştur. Üniversitede verilen uygulamalı arkeoloji eğitimlerine ek olarak MEB'e bağlı okullarda da arkeoloji adına bilgilendirici sunumlar yapılmış ve Kanlıdivane Antik Kenti'nde Çocuklar İçin Arkeoloji Şenliği organize edilmiştir. Bu proje ile çocukların seviyelerine uygun bir şekilde arkeoloji birikiminin aktarılması hedeflenmiştir (Mersin Üniversitesi Arkeoloji Topluluğu Çocuklar İçin Arkeoloji, 2024).

Archeo-Kid isimli proje ise Eğirdir'de kendi alanında bir ilki temsil eder. Proje, Eğirdir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'ndan ve Süleyman Demirel İlkokulu'ndan 10-18 yaş grubu çocuk ve gençleri kapsamaktadır. Projede çocukların ve gençlerin çevrelerinin tarihine dair farkındalık kazanmaları ve onları korumaları

amaçlanmıştır. Çocuklar ve gençler ile drama çalışmaları, bilgi yarışmaları, kazı atölyeleri ve pano oluşturma gibi etkinlikler yapılmıştır. Ayrıca antik kent ve müze gezileri de organize edilmiştir. Eğirdir'deki kültürel miras ve kültürel mirasın korunması seminerlerinde 400'den fazla öğrenci ve katılımcı yer almıştır (Taşkın Külcü ve Hürmüzlü, 2013, s. 2-3).

Bir diğer çalışma ise; MEB'e bağlı bir devlet okulunda ilkokul dördüncü sınıfta eğitim gören 8 kız, 12 erkek öğrenciye uygulanan göstergebilimsel bir analizdir. Öğrencilere ''kültürel miras deyince ne anlıyorsunuz?'' sorusu yöneltilerek bir resim çizmeleri istenmiştir. Çizdikleri resimlerde neler anlatmak istedikleri sorularak araştırma verileri toplanmıştır. Böylelikle çocukların kültürel mirasa yaklaşımları anlaşılmaya çalışılmıştır (Tuncel ve Altuntaş, 2020, s. 131).

Yukarıda değinilen çalışmalara ek olarak çocuklara ve yetişkinlere hitap eden karşılama merkezleri, arkeoparklar ve açık hava müzelerini de ele almamız gerekmektedir. Türkiye'de antik kentlere yönelik olarak oluşturulan açıkhava müzeleri ve arkeoparklar yoğun olup, son dönemlerde höyüklerde de bu tarz çalışmalar artmıştır (Türkteki, 2021, s. 452). Höyüklerdeki çalışmaları incelediğimizde; mimari yapı kalıntılarının bire bir boyutlardaki modellerinin inşası Aksaray İlindeki Aşıklı Höyük ve Bursa'daki Aktopraklık'ta uygulanmıştır (Özdoğan ve Eres, 2012, s. 482). Bunlara ek olarak Arslantepe, Troya, Çatalhöyük, Aşağı Pınar, Kanlıgeçit, Güvercinkayası, Yeşilova gibi yerleşimler de bu tür uygulamalar yapılmaktadır (Karul, 2018, s. 183).

İlk olarak Aktopraklık Höyük Açıkhava Müzesi ve Arkeoloji Okulu'na bakacak olursak; alanda kazılarla açığa çıkan mimarinin ve eski köy evlerinin yeniden canlandırması yapılmıştır. Bunlara ek olarak, günlük ziyaretçiler dışında ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ile eğitimcilere, arkeoloji ve ilişkili branşlarda okuyan üniversite öğrencilerine, uzmanlara yönelik atölye çalışmaları yapılmaktadır. Alanda, kazılar sırasında açığa çıkan atık toprak ile çocukların kazı yapabileceği yapay bir höyük oluşturulmuş ve Aktopraklık'ta açığa çıkarılan buluntuların imitasyonları ile çocuklarla belgeleme çalışmaları da yapılmıştır. Yapay höyüğün yakınındaki çocuk kazı evinde ise çocuklarla atölye çalışmaları yapılmaktadır. Aynı zamanda arkeoloji ve ilgili bilim dalları hakkında bilgiler verilmektedir (Karul, 2015, s. 20).

Aşıklı Höyük'te ise kazılarla açığa çıkarılan mimarinin deneysel ve geleneksel yöntemlerle canlandırıldığı arkeolojik bir park örneği yer almaktadır (Özbaşaran, Duru, Teksöz, ve Omacan, 2010, s. 12). Buna ek olarak Aşıklı Höyük'te Çocuk Arkeoloji Atölyesi, El Sanatları Atölyesi ile yerel halk arkeoloji ve kültürel miras bağlamında

bilgilendirilmeye çalışılmıştır (Aşıklı Höyük, 2024).

2013 yılında Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi'nde, Deneysel Arkeoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi kurulmuştur. Merkez Deneysel Arkeoloji çalışmalarını artırmayı, toplum için arkeoloji ve kültürel miras çalışmalarına odaklanmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda "Çocuklar İçin Arkeoloji Atölyesi'' projesi ile anaokulu sınıflarında eğitim gören çocuklara arkeoloji ve kültürel miras konularında uygulamalı eğitimler verilmiştir. 2021 yılına kadar olan süreçte arkeoloji uygulama alanında üç defa, çocukların kendi okullarında ise iki defa olmak üzere toplamda beş arkeoloji ve kültürel miras eğitimi verilmiştir (Türkteki, 2021, s. 454).

2.5.2. Dünya Örnekleri

1970'ler ve 1980'lerde, İngiltere'deki Butser Ancient Farm ve Jorvik Viking Centre gibi projeler, arkeolojinin topluma nasıl ulaştığını belirleyen öncü projeler olarak görülebilir. Her iki proje de arkeolojiyi geniş kitlelere, özellikle de çocuklara ulaştırmayı amaçlamıştır. 1974 yılında açılan Butser Ancient Farm, Demir Çağı toplumu hakkında canlandırmalar ile uygulamalı eğitimler veren bir araştırma merkezidir. 1984 yılında York şehrinde açılan Jorvik Viking Centre ise Viking Çağı yapılarının yeniden inşa edildiği, arkeolojik kazı ve kazı sonrası analizlerin nasıl yapıldığını da kapsayan bir ziyaretçi merkezidir. Danimarka'daki Sagnlandet Lejre de deneysel araştırma merkezi olarak açılmış ve sonrasında da eğitim faaliyetleri ile örnek olmuş bir merkezdir. (Moreno & Marquez-Grant, 2011, s. 31).

İtalya'da La Spezia'da bulunan arkeoloji müzesinde 2005 yılından bu yana deneysel arkeoloji laboratuvarının da açılması ile girişleri ücretsiz olan, Paleofestival adında mayıs ayı sonunda düzenlenen 2 günlük bir festival organize edilmektedir. Festival, çocukları geçmişe götüren eğitici atölyeler ile uzmanların da birbirleri ile etkileşimde olmasını sağlamaktadır. Çocukların Paleolitik Çağ yaşantısını deneyimlemesini sağlayan bu festival son zamanlarda Mezopotamya ve Antik Mısır'la ilgili atölyeleri de bünyesine eklemeye başlamıştır (Ratti, 2011, s. 30-31).

İspanya İbiza'da Puig des Molins Müzesi'nde gerçekleştirilen bir çalışmada müzede 8-12 yaş grubundaki çocuklar için yaz okulu organize edilmiştir. Bir hafta süren atölye çalışmaları ile çocuklar arkeolojinin farklı alanlarıyla birlikte, kazılar yapmıştır. Buradaki amaç arkeolojiyi, özellikle arkeolojik teknikleri çocuklara tanıtmak ve aynı zamanda geçmişe ve kültürel mirasa olan ilgilerini artırmaktır (Moreno & Marquez-Grant, 2011, s. 34).

Young Archaeologists' Club (YAC) Birleşik Krallık'ta 8-16 yaş grubundaki çocukların arkeolojiye olan ilgilerini artırmak amacıyla çocuklara yönelik tarihi yer ziyaretleri, arkeolojik kazı ve deneysel arkeoloji gibi farklı etkinlikler düzenlemektedir. Ayrıca tarihi alanlara girişte üyelerine ücretsiz ya da indirimli bilet imkanları da sunmaktadır. İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda genelinde 70'ten fazla şubeye sahiptir (Young Archaeologists' Club, 2024). Yine Birleşik Krallık'ta her yıl düzenlenen ''Festival of British Archaeology'' vardır. Çocuklar ve aileleri bir hafta boyunca birçok uygulamalı etkinliğe katılma fırsatı bulmakta, rehberli turlar ve arkeolojik alan ziyaretleri yapılmaktadır. Bu festival insanlara arkeolojiyi tanıtmak ve arkeolojide farkındalık yaratmak için önemlidir (Moreno & Marquez-Grant, 2011, s. 37).

BÖLÜM III

ANKET VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1 Anket Soruları

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Adana İli İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Anket Soruları

1-) Cinsiyetiniz? ( ) Kız ( ) Erkek
2-) Arkeoloji nedir? …… …… ……
3-) Sizce arkeoloji önemli midir? Önemliyse neden önemlidir, önemsiz ise neden önemsizdir? ( ) Önemlidir. ( ) Önemli değildir. Önemlidir çünkü…… Önemli değildir çünkü……..
4-) Arkeologlar nerelerde çalışır? A-)……. B-)……. C-)……..

5-) Arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır?

A-)…….

B-)…….

C-)……..

6-) Kültürel miras deyince aklınıza ne gelir?

( ) Antik kentler aklıma gelir.

( )Eski insanlara ait eşyalar aklıma gelir.

( ) Eskiden yaşamış insanların örfleri, adetleri, kullandıkları eşyaları, evleri ve anlattıkları masallar, destanlar… aklıma gelir.

7-) Arkeolojik bir yer ismi yazabilir misiniz?

……
…

8-) Daha önce müze gezdiniz mi?

( ) Evet ( ) Hayır

Gezdiyseniz gezdiğiniz müzenin ismi nedir ve müzeyi kiminle gezdiniz?.....

…….

9-) Daha önce gezdiğiniz bir antik kent var mı? Varsa ismini ve kiminle gezdiğinizi yazar mısınız?

( ) Evet ( ) Hayır

Gezdiğim antik
kent……

10-) İzinsiz bir şekilde kazı yapmak (definecilik) yararlı mıdır, zararlı mıdır? Yararlıysa neden yararlıdır, zararlıysa neden zararlıdır?

( )Yararlıdır ( ) Zararlıdır

Zararlıdır
çünkü……..

Zararlı değildir çünkü……..
11-) Kaçak kazı yapan birini görürsek ne yapmalıyız? ( ) Hiçbir şey yapmamalıyız. ( ) Polisi, jandarmayı aramalıyız. ( ) İzlemeliyiz.
12-) Tarihi bir eser bulduğumuzda ne yapmalıyız? ( ) Alıp incelemeli ve saklamalıyız. ( ) Yerinde bırakmalıyız. ( ) Müzeye götürüp uzmanlara teslim etmeliyiz. ( ) Satmalıyız.
13-) Büyüyünce arkeolog olmak ister misiniz? ( ) Evet ( ) Hayır

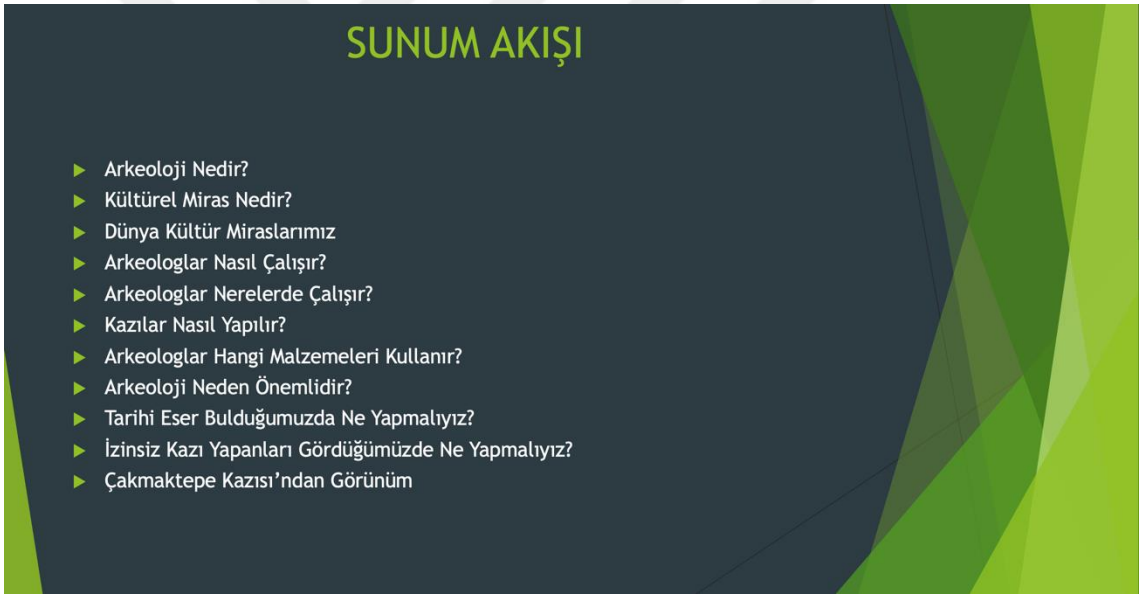
Teşekkür ederim ☺

3.2 Seminer Sunumu

Çocukların seviyelerine uygun, görsel ögelerle zenginleştirilmiş ve çocukların katılımlarını teşvik eden, yaklaşık 15 dakikalık bir sunum hazırlanmıştır. Seminer 3 okulda, toplam 12 sınıfta sunulmuştur. Velisi onay vermeyen öğrencilerin sayısının fazla olmasından ve öğrencileri yönlendirebilecek bir alan olmamasından dolayı öğretmenlerin inisiyatifi ile öğrencilerin tümüne sunum yapılmıştır. Fakat anket sadece veli onayı olan öğrencilere uygulanmıştır.

Şekil 1. Arkeoloji ve kültürel miras nedir?

Şekil 2. Sunum akışı

Şekil 3. Arkeoloji nedir?

Şekil 4. Kültürel miras nedir?

Şekil 5. Dünya kültür miraslarımız

Şekil 6. Arkeologlar nasıl çalışır?

Şekil 7. Arkeologlar nasıl çalışır?

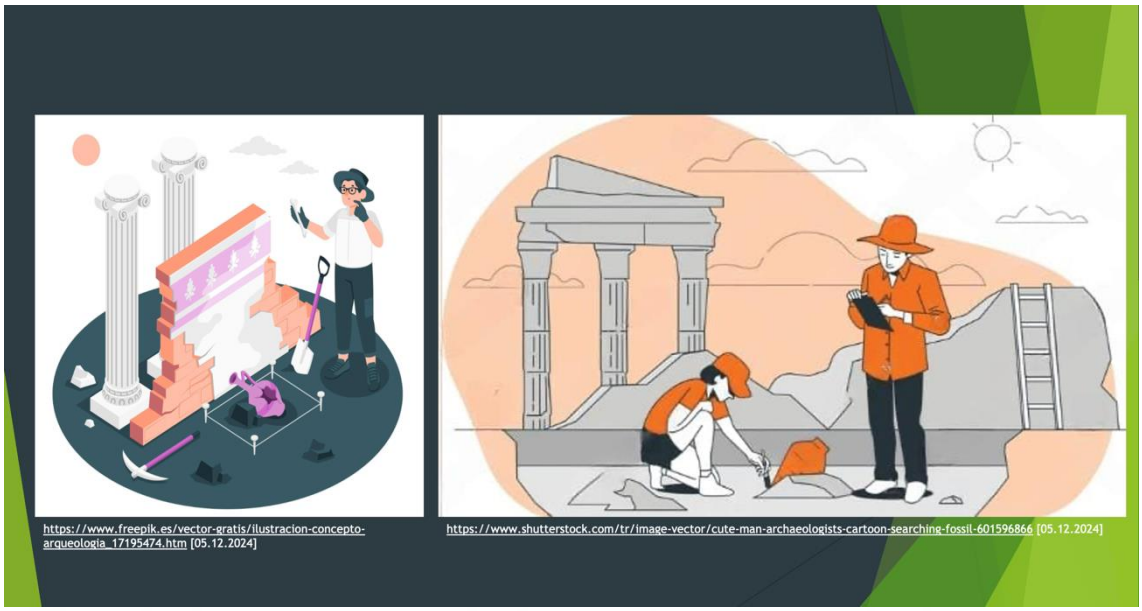
Şekil 8. Arkeologlar nasıl çalışır?

Şekil 9. Kazılar nasıl yapılır?

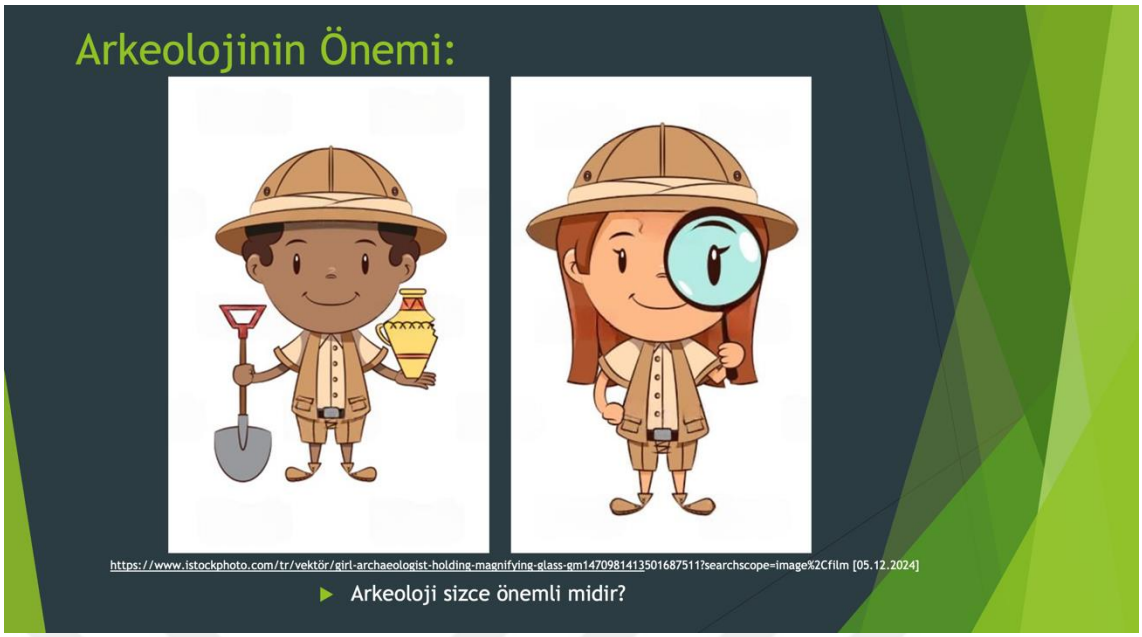
Şekil 10. Arkeologlar nerelerde çalışır?

*Şekil 11.*Arkeologlar nerelerde çalışır?

Şekil 12. Arkeologlar hangi malzemeleri kullanır?

Şekil 13. Arkeolojinin önemi

Şekil 14. Tarihi eser bulduğumuzda ne yapmalıyız?

Şekil 15. İzinsiz kazı yapanları görürsek ne yapmalıyız?

Şekil 16. Çakmaktepe Kazısı'ndan görünüm

3.3. Çocukların Yaklaşımları

Öğrencilerin büyük çoğunluğu yapılan sunumu büyük bir ilgi ile karşılamıştır. Araştırmacının sunum esnasında sorduğu sorulara kendilerine göre anlamlı ve hevesli cevaplar verdikleri gözlemlenmiştir. Okulların üçünde de sunum bittikten sonra öğrencilerin soru sormaya devam etmesi arkeolojiye ve kültürel mirasa olan ilgilerini göstermektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, özel okul ve devlet okulu fark

etmeksizin arkeolog maaşlarını merak etmektedir. Araştırmacıya ilk sorulan sorular arasında ‘‘ne kadar maaş alıyorsunuz’’ sorusu vardır. Bu durum öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren maddi getiriye göre meslek seçimi yaptığı izlenimi vermiştir. Öğrencilerin arkeolojiyi eğlenceli ve esrarengiz bir bilim olarak gördüğü söylemlerinden anlaşılmaktadır. Öğrencilerin anketteki soruları cevaplarken ve aynı anketi sunum sonrasında tekrar cevaplayacaklarını öğrenmeleri sıkılmalarına neden olmuştur. Bu durum anketin iki defa uygulanmasından dolayı anket sorularının daha az olmasının bu yaş grubu çocuklar için daha ideal olabileceğini göstermektedir.

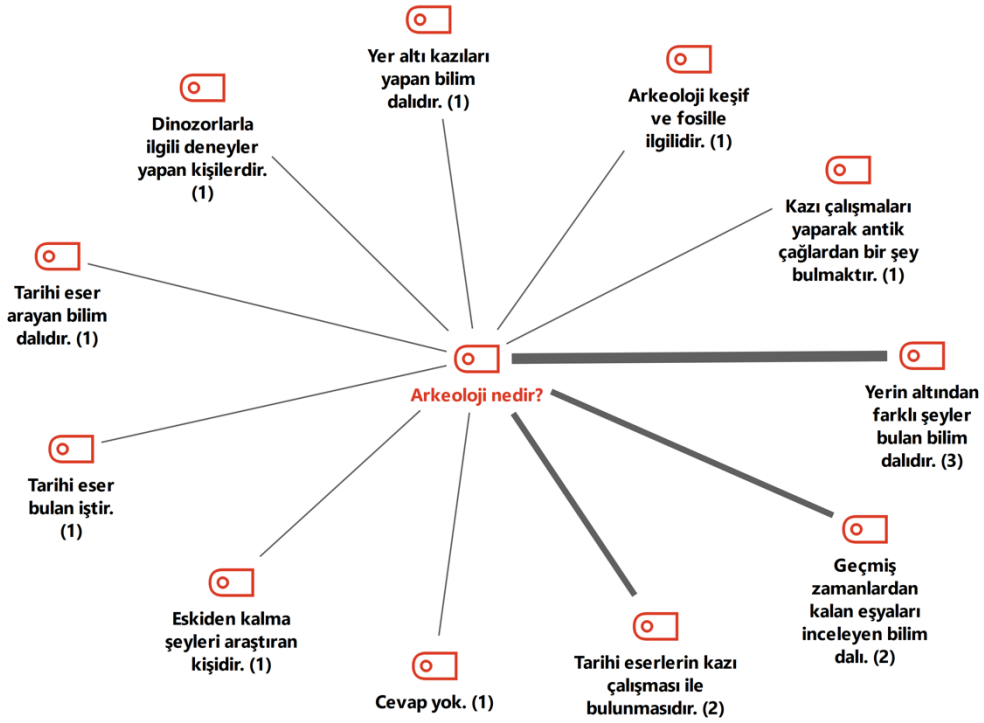
BÖLÜM IV

BULGULAR

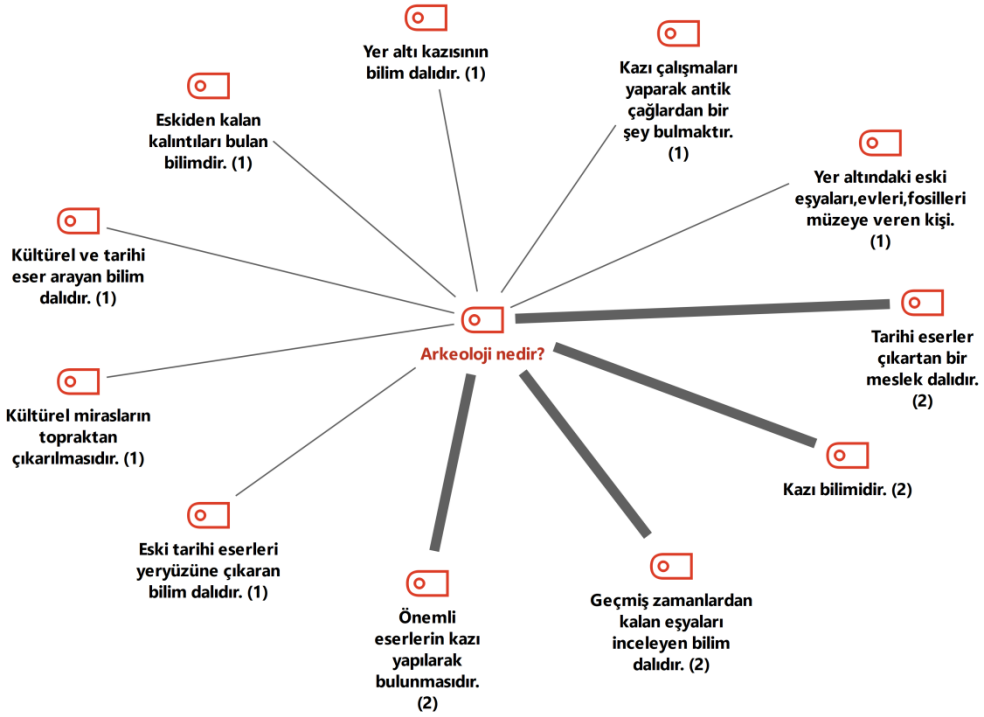
4.1 Yapılan Anketlere Verilen Cevapların MAXQDA ile Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesi aşamasında sorular gruplandırılmış ve çok farklı cevaplar içeren soruların olduğu ‘‘Arkeoloji nedir’’, ‘‘Arkeoloji önemli midir’’, ‘‘Arkeologlar nerelerde çalışır’’, ‘‘Arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’, ‘‘Arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız’’, ‘‘Daha önce müze gezdiniz mi? Gezdiyseniz ismini ve kiminle gezdiğinizi yazar mısınız’’ sorularının MAXQDA programı ile analizi yapılmıştır. Program en fazla 20 kişi ile sınırlı olduğu için toplam sayının yarısı yani ön test ve son testten 15’er olmak üzere her okuldan 30 anket analize dahil edilmiştir. Bu aşamada her öğrenci için ön test ve son test olmak üzere iki word dosyası oluşturulmuş ve verdikleri cevaplar programa kod olarak eklenmiştir. Sorulara verilen cevaplarda değişiklik yapmamaya, öğrencilerin yazdığı şekliyle kodlanmaya özen gösterilmiştir.

4.1.1 Gündoğdu Koleji

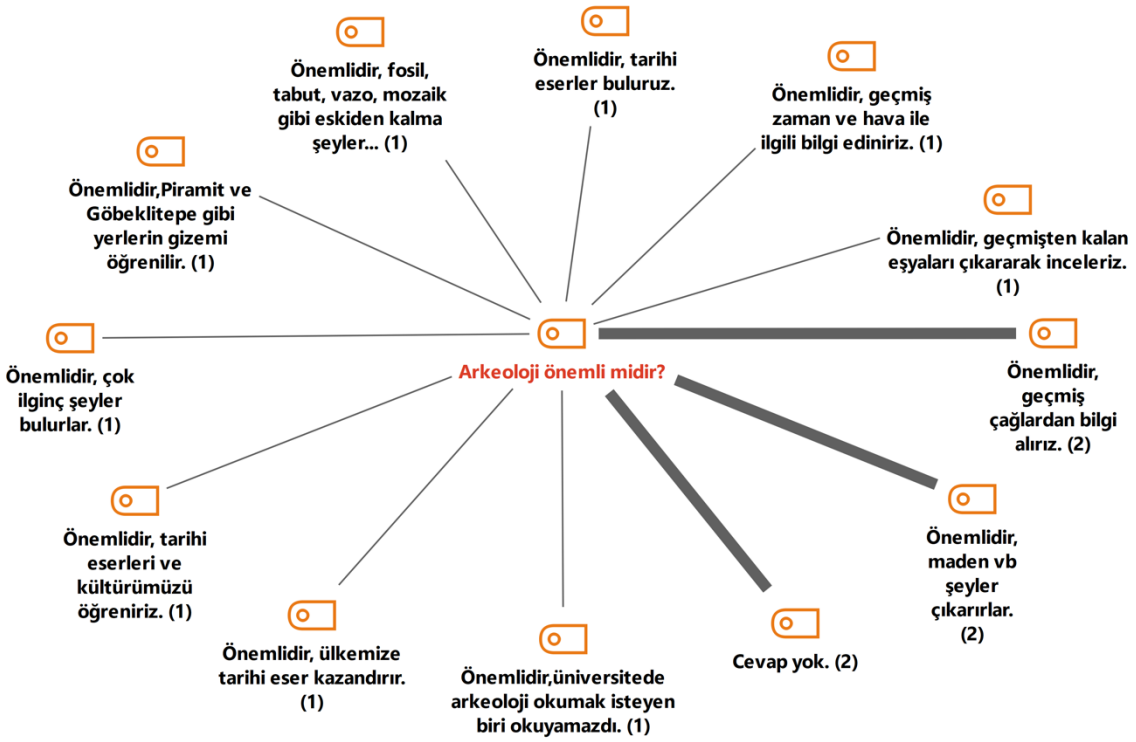
Şekil 17. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

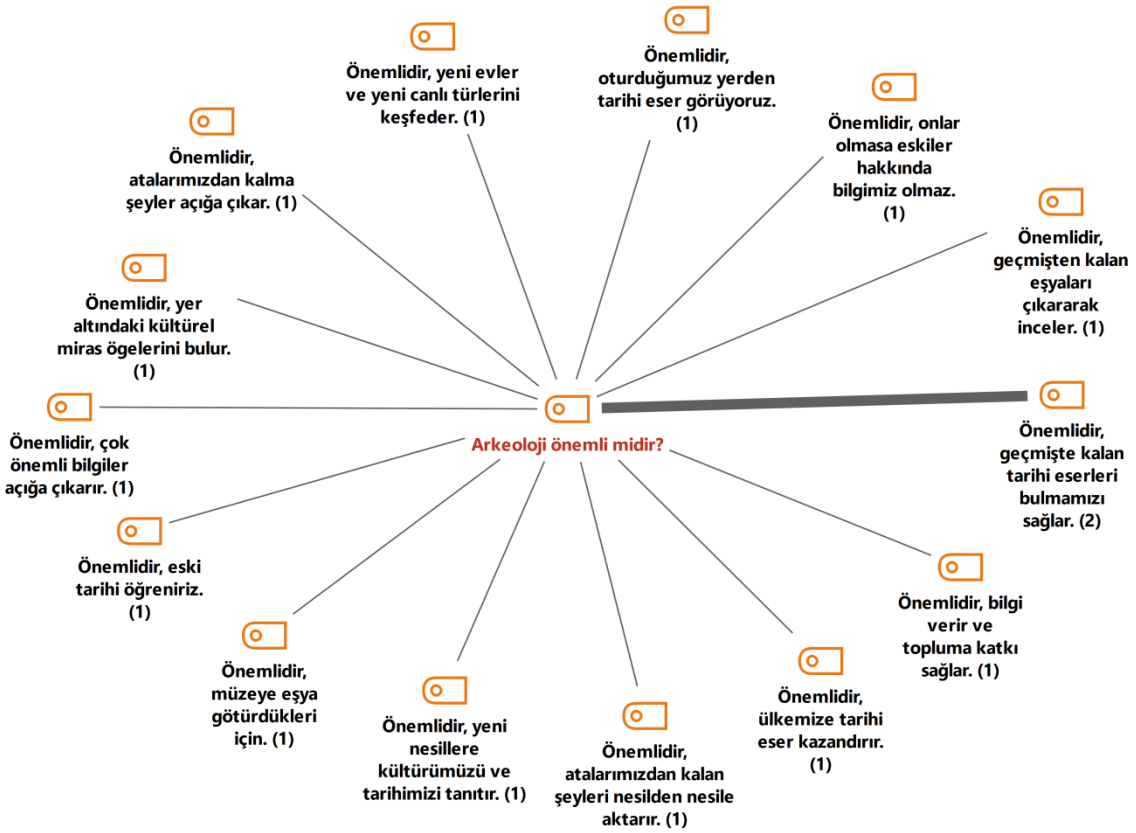
Şekil 18. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

Sunumdan önce ‘‘Arkeoloji nedir’’ sorusuna 3 öğrenci ‘‘yer altından farklı şeyler bulan bilim dalıdır’’ cevabını verirken, 2 öğrenci ‘‘geçmiş zamanlardan kalan eşyaları inceleyen bilim dalıdır’’ cevabını, 2 öğrenci ise tarihi eserlerin kazı çalışması ile bulunmasıdır’’ cevabını vermiştir. Geri kalan 7 öğrenci ise; ‘‘kazı çalışmaları yaparak antik çağlardan bir şey bulmaktır, arkeoloji keşif ve fosille ilgilidir, yer altı kazıları yapan bilim dalıdır, dinozorlarla ilgili deney yapan kişilerdir, tarihi eser arayan bilim dalıdır, tarihi eser bulan iştir, eskiden kalma eşyaları araştıran kişidir’’ şeklinde cevaplar vermiştir. 1 öğrenci de bu soruya cevap vermemiştir.

Sunum sonrası ‘‘Arkeoloji nedir’’ sorusuna 2 öğrenci ‘‘geçmiş zamanlardan kalan eşyaları inceleyen bilim dalıdır’’, 2 öğrenci ‘‘kazı bilimidir’’, 2 öğrenci ‘‘tarihi eserler çıkartan bir meslek dalıdır’’ 2 öğrenci ‘‘önemli eserlerin kazı yapılarak bulunmasıdır’’ cevaplarını vermiştir. Geriye kalan 7 öğrenci ise ‘‘yer altındaki eski eşyaları, evleri, fosilleri müzeye veren kişidir; kazı çalışmaları yaparak antik çağlardan bir şey bulmaktır, yer altı kazısının bilim dalıdır, eskiden kalan kalıntıları bulan bilimdir, kültürel ve tarihi eser arayan bilim dalıdır, kültürel mirasların topraktan çıkarılmasıdır, eski tarihi eserleri yeryüzüne çıkaran bilim dalıdır’’ şeklinde cevaplar vermişlerdir. Sunum öncesinde ‘‘arkeoloji nedir?’’ sorusunu yanıtlayamayan bir öğrencinin sunum sonrasında arkeolojiyi kazı bilimi olarak değerlendirdiği görülmektedir.

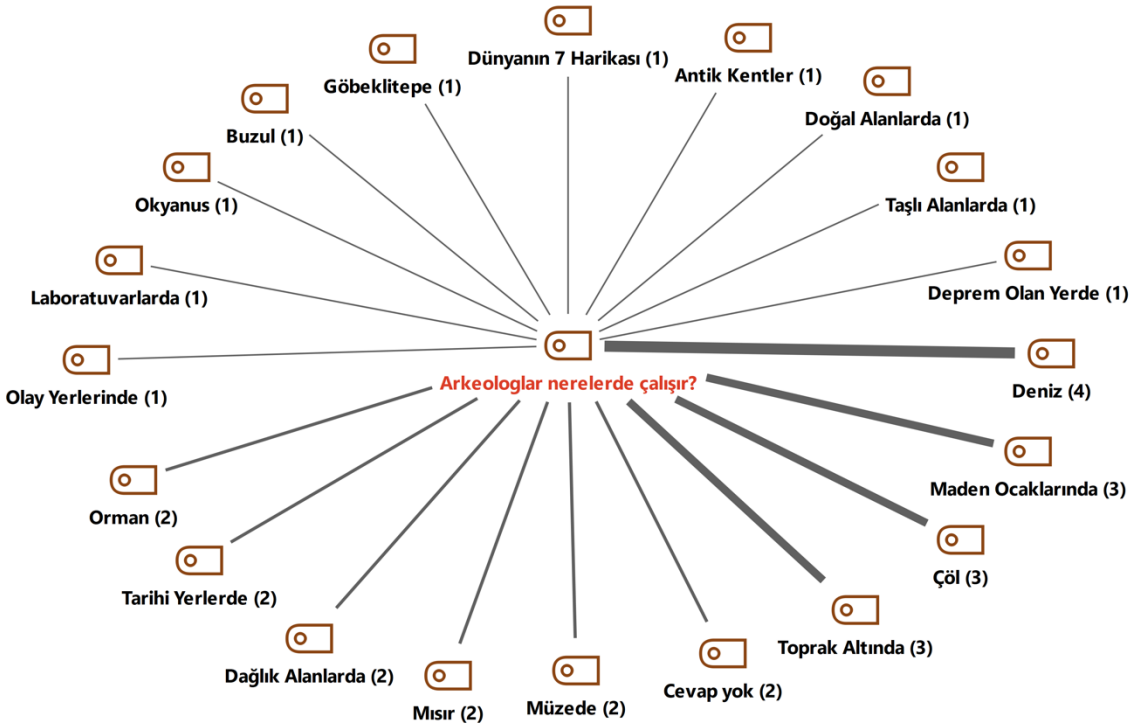
Şekil 19. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

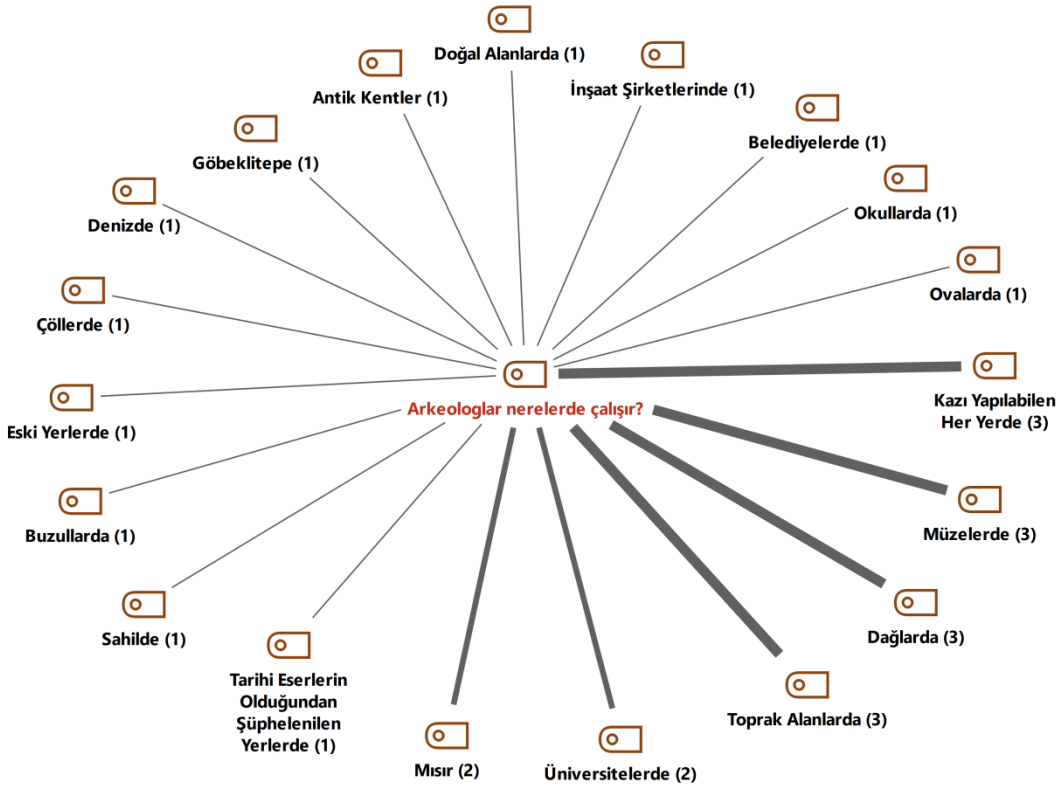
Şekil 20. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeoloji önemli midir’’ sorusuna sunumdan önce 2 öğrenci ‘‘önemlidir, maden vb. şeyler çıkarırlar’’ cevabını, 2 öğrenci ise ‘‘önemlidir, geçmiş çağlardan bilgi alırız’’ cevabını vermiştir. Geri kalan 9 öğrenci ise arkeolojinin önemli olduğunu ve geçmişle ilgili olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerden biri arkeolojinin hava ile de ilgili olduğunu söylemiş, arkeolojiyi meteoroloji ile karıştırmıştır. Öğrencilerden biri ise arkeolojinin önemli olduğunu çünkü arkeolog olmak isteyen birinin üniversitede arkeoloji bölümünü okuması gerektiğini söylemiştir. 2 öğrenci ise soruya cevap vermemiştir.

Sunum sonrasında ise 2 öğrenci arkeoloji ‘‘önemlidir çünkü geçmişte kalan tarihi eserleri bulmamızı sağlar’’ cevabını vermiştir. Sunumdan önce ‘‘arkeoloji önemlidir, maden vb. şeyler çıkarırlar’’ cevabını veren öğrencilerin sunum sonrasında arkeolojinin bir bilim olarak ne ifade ettiğini öğrendikleri ve arkeolojinin önemini kavradıkları görülmektedir. Sunum öncesinde soruya cevap vermeyen 2 öğrenci de sunum sonrasında soruya cevap vermiştir. Arkeolojinin topluma olan katkısı, bulunan eserlerin müzede sergilenişi, atalarımızdan kalan eşyaların nesilden nesile aktarılması, kültürel miras ögelerini bulma gibi cevaplar sunum sonrasındaki çeşitliliğin önemli düzeyde olduğunu göstermektedir.

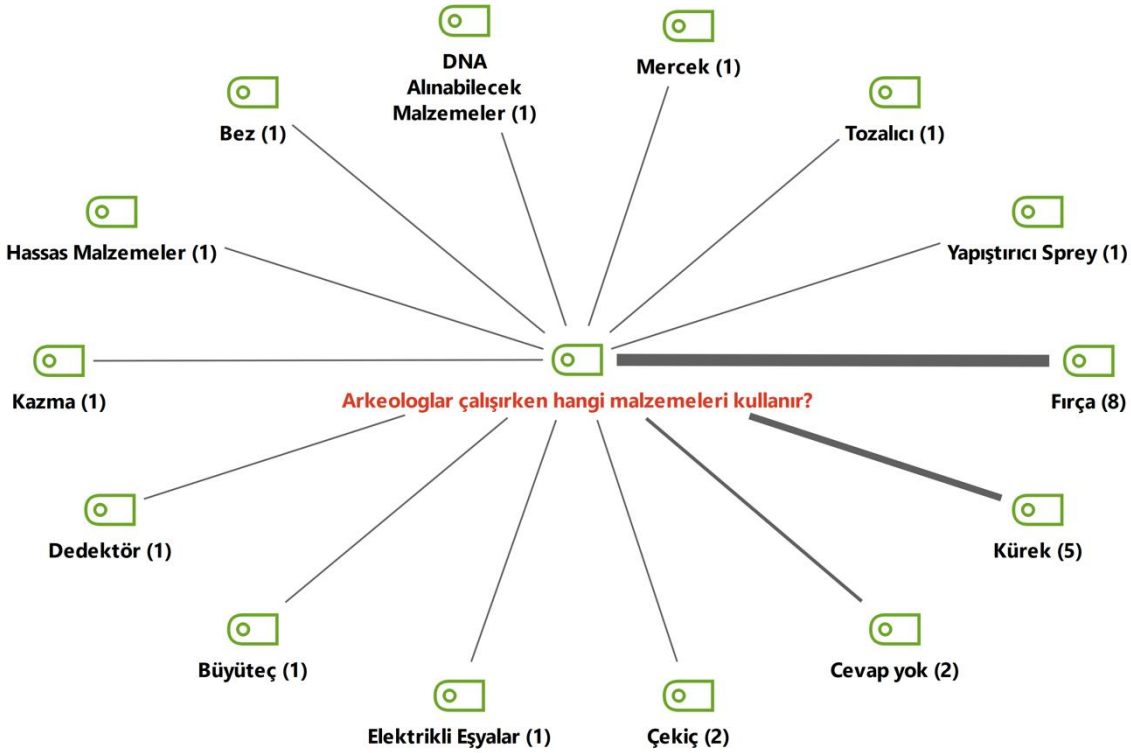
Şekil 21. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar

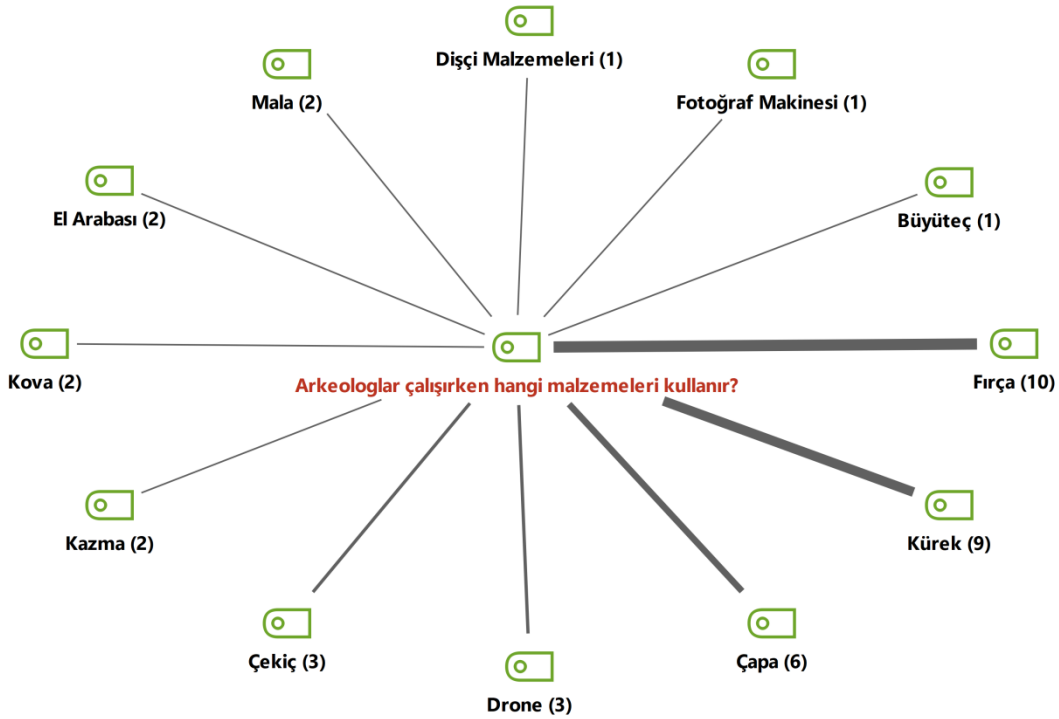
Şekil 22. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna sunumdan önce 4 öğrenci ‘‘denizde’’, 3 öğrenci ‘‘maden ocaklarında’’, 3 öğrenci ‘‘çölde’’, 3 öğrenci ‘‘toprak altında’’, 2 öğrenci ‘‘Mısır’’, 2 öğrenci ‘‘dağlık alanlarda’’, 2 öğrenci ‘‘tarihi yerlerde’’, 2 öğrenci ‘‘ormanda’’, 2 öğrenci ‘‘müzede’’ cevabını vermiştir. Laboratuvarlar, okyanus, buzul, Göbeklitepe, Dünya’nın 7 Harikası, antik kentler, doğal alanlar, taşlı alanlar, deprem olan yerde ve kazı alanları da soruya verilen cevaplar arasındadır. 2 öğrenci ise cevap vermemiştir.

Sunum sonrasında ise; 3 öğrenci ‘‘kazı yapılabilen her yerde’’, 3 öğrenci ‘‘müzelerde’’, 3 öğrenci ‘‘dağlarda’’, 3 öğrenci ‘‘toprak alanlarda’’, 2 öğrenci üniversitelerde, 2 öğrenci ‘‘Mısır’’ cevaplarını vermiştir. Tarihi eserlerin olduğundan şüphelenilen yerler, sahil, buzullar, eski yerler, çöller, deniz, Göbeklitepe, antik kentler, doğal alanlar, inşaat şirketleri, belediyeler, okullar, ovalar da öğrencilerin soruya verdikleri cevaplardır. Sunum sonrasında soruya verilen cevapların çeşitlendiğini fakat sunumdan önce verilen cevapların da değişmediğini görmekteyiz.

Şekil 23. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevaplar

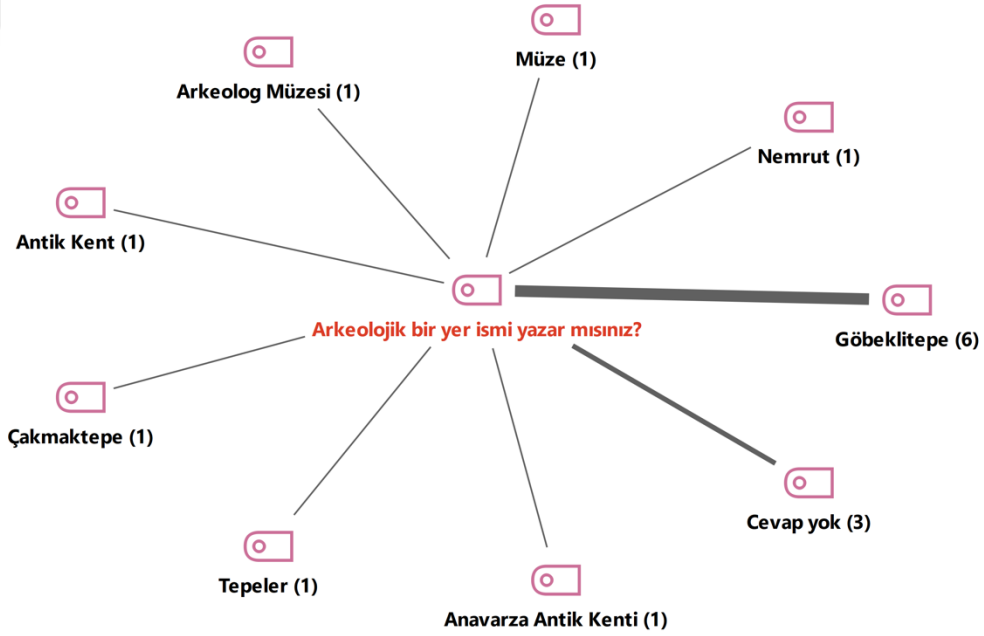
Şekil 24. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna sunumdan önce 8 öğrenci ‘‘fırça’’, 5 öğrenci ‘‘kürek’’, 2 öğrenci ‘‘çekiç’’ cevabını vermiştir. Elektrikli eşyalar, büyüteç, dedektör, kazma, hassas malzemeler, bez, DNA alınabilecek malzemeler, mercek, toz alıcı, yapıştırıcı sprey de soruya verilen cevaplar arasındadır.

Sunumdan sonra ise soruya 10 öğrenci ‘‘fırça’’, 9 öğrenci ‘‘kürek’’, 6 öğrenci ‘‘çapa’’, 3 öğrenci ‘‘drone’’, 3 öğrenci ‘‘çekiç’’, 2 öğrenci ‘‘kazma’’, 2 öğrenci ‘‘kova’’, 2 öğrenci ‘‘el arabası’’, 2 öğrenci ‘‘mala’’ cevaplarını vermiştir. Dişçi malzemeleri, fotoğraf makinesi ve büyüteç de soruya verilen cevaplar arasındadır. Sunumdan sonra soruya ortak cevaplar verildiği görülmektedir.

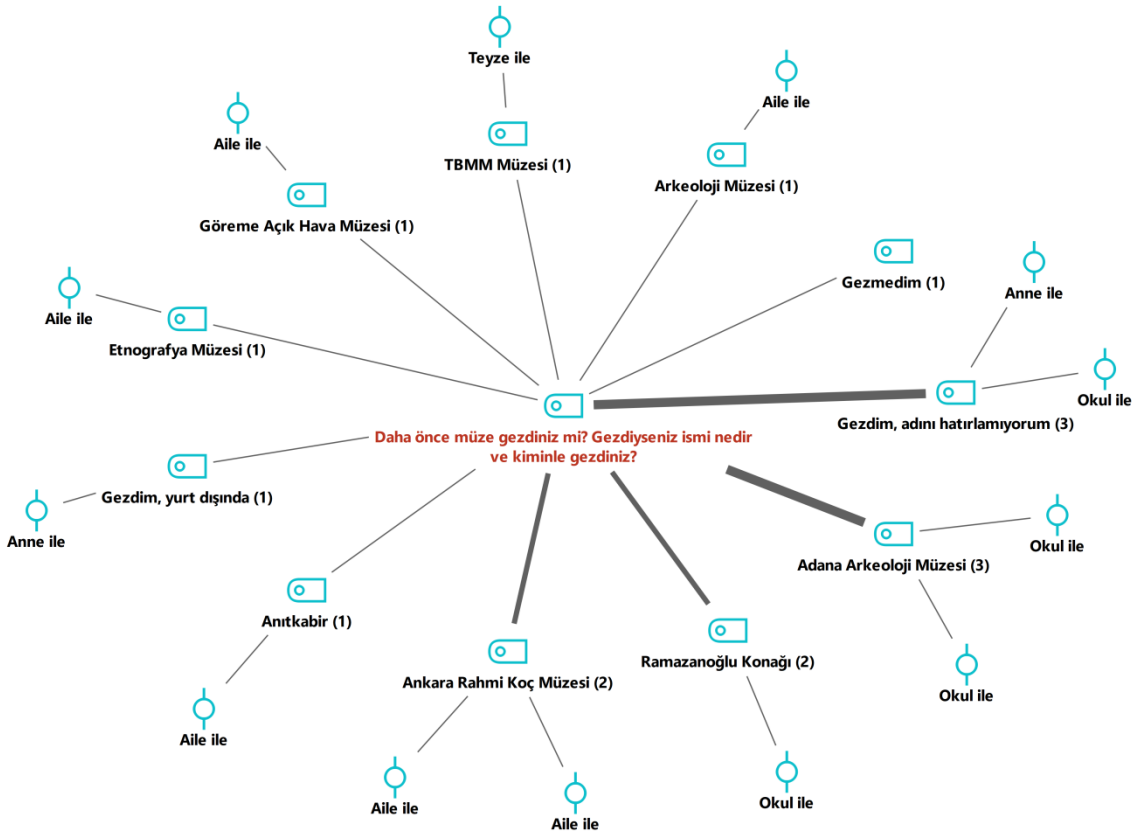
Şekil 25. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız?’’ sorusuna verdikleri cevaplar

Şekil 26. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız?’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız’’ sorusuna sunumdan önce ‘‘Arkeoloji müzesi, Mısır ve Göbeklitepe’’ cevapları verilmiştir. 8 öğrenci ise bu soruya cevap vermemiştir.

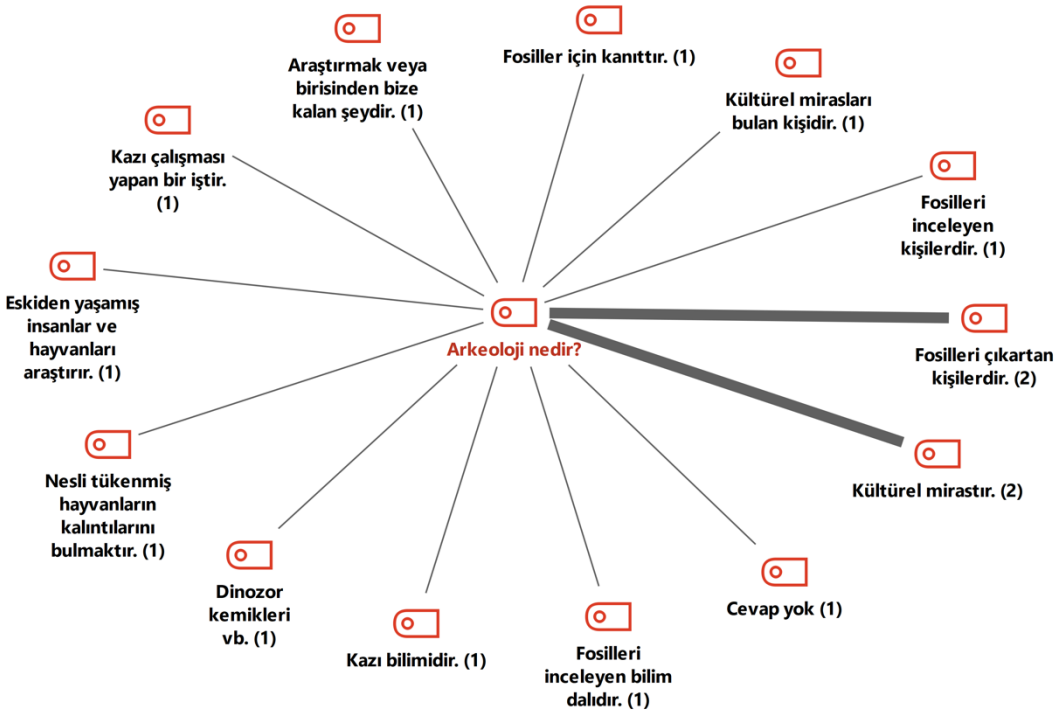
Sunumdan sonra ise 6 öğrenci ‘‘Göbeklitepe’’ cevabını vermiştir. Tepeler, Çakmaktepe, antik kent, arkeolog müzesi, müze, Nemrut, Anavarza Antik Kenti soruya verilen cevaplar arasındadır. Sunumdan sonra soruya verilen cevapların arttığı gözlemlenmektedir. 3 öğrenci ise soruya cevap vermemiştir.

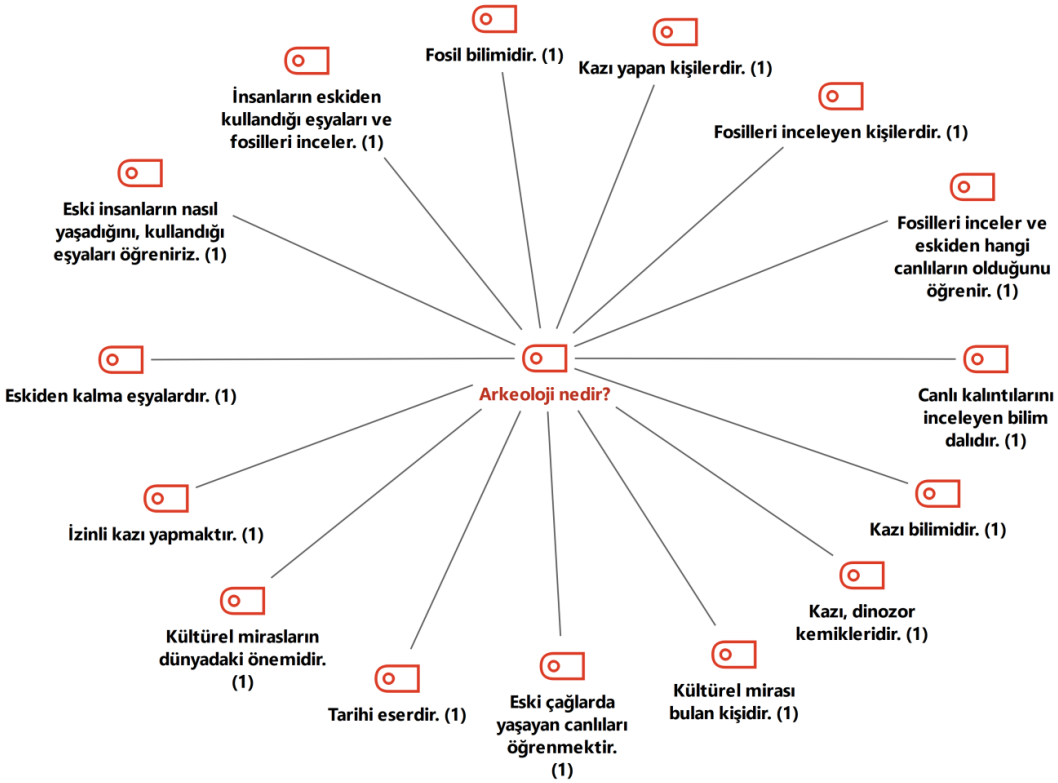
Şekil 27. Gündoğdu Koleji öğrencilerinin ‘‘daha önce müze gezdiniz mi? gezdiyseniz ismi nedir ve kiminle gezdiniz’’ sorusuna verdikleri cevaplar

Gündoğdu Koleji’nden 3 öğrencinin gezdiği müzenin adını hatırlamadığı, bu müzeleri okulla ve annesi ile gezdiği görülmektedir. Bir öğrenci ise müzeyi kiminle gezdiğini belirtmemiştir. 3 öğrenci Adana Arkeoloji Müzesi’ne gittiğini belirtmektedir. 2 öğrenci okulla müze ziyareti yapmışken 1 öğrenci müzeyi kiminle gezdiğini belirtmemiştir. 2 öğrenci Ramazanoğlu Konağı’nı ziyaret etmiştir ve biri okulla gittiğini belirtmektedir. 2 öğrenci Ankara Rahmi Koç Müzesi’ni ailesi ile ziyaret etmiştir. Bir öğrenci yurt dışında bir müze gezdiğini, 1 öğrenci etnografya müzesi gezdiğini, 1 öğrenci Göreme Açık Hava Müzesi gezdiğini, 1 öğrenci TBMM Müzesi gezdiğini, 1 öğrenci arkeoloji müzesi gezdiğini belirtmektedir. Bahsi geçen öğrencilerin tümü belirttiği müzeleri ailesi ile gezmiştir. Bir öğrenci ise müze ziyareti yapmadığını belirtmektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun gezdiği müzenin ismini yazabilmesi bize birden fazla müze gezdiklerini gösterebilmektedir. Çünkü diğer okullara baktığımızda öğrencilerin çoğunun gezdiği müzenin ismini hatırlayamadığı görülmektedir.

4.1.2 Mehmet Bedia Kipri İlkokulu

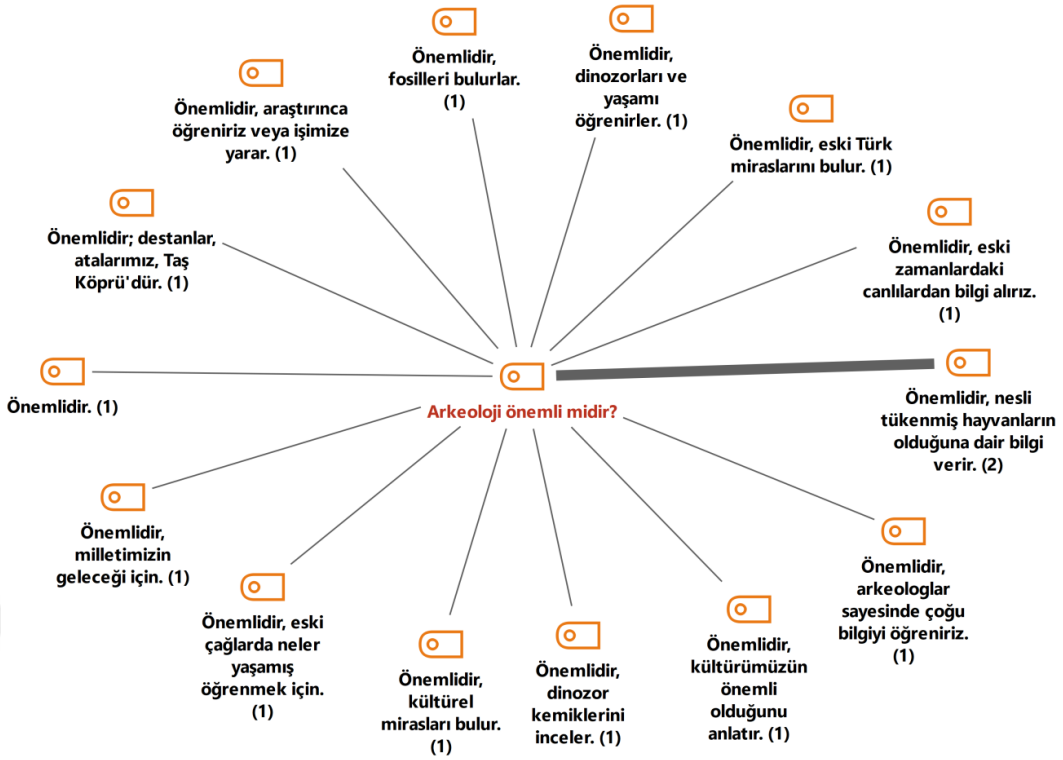
Şekil 28. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

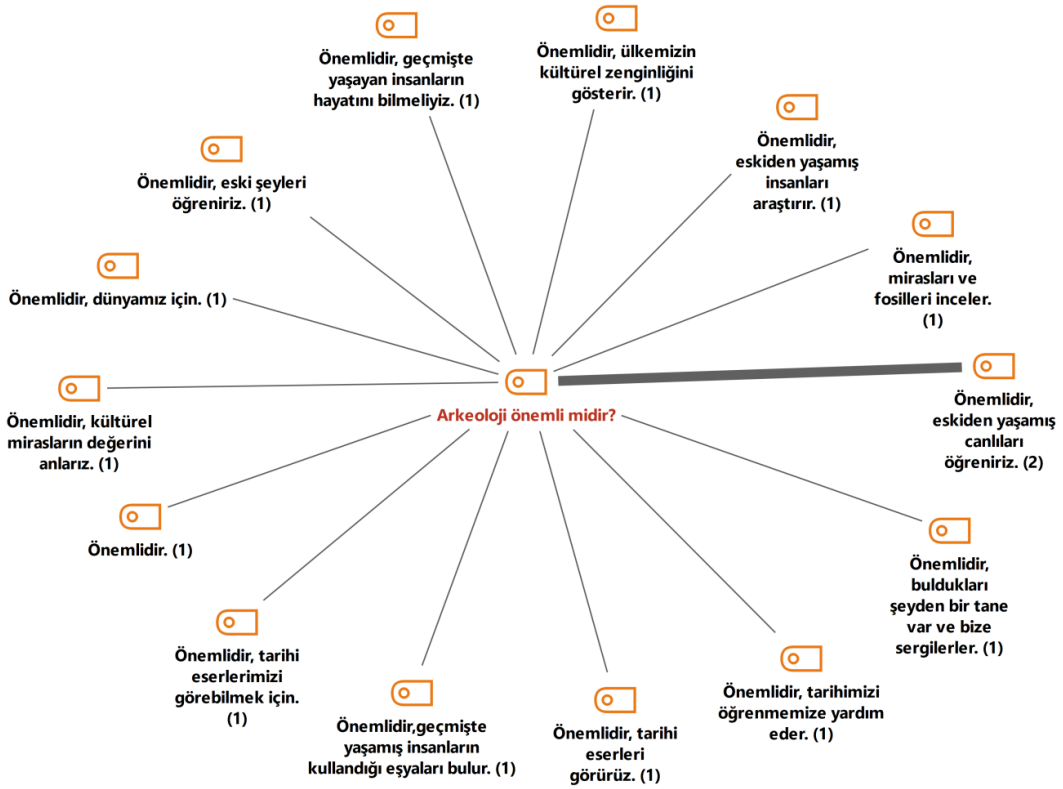
Şekil 29. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeoloji nedir’’ sorusuna sunum öncesinde 2 öğrenci ‘‘fosilleri çıkartan kişilerdir’’ cevabını, 2 öğrenci ‘‘kültürel mirastır’’ cevabını vermiştir. ‘‘Fosilleri inceleyen bilim dalıdır, kazı bilimidir, dinozor kemikleri vb., nesli tükenmiş hayvanların kalıntılarını bulmaktır, eskiden yaşamış insanlar ve hayvanları araştırır, kazı çalışması yapan bir iştir, araştırmak veya birisinden bize kalan şeydir, fosiller için kanıttır, kültürel mirasları bulan kişidir, fosilleri inceleyen kişilerdir’’ cevapları da verilmiştir. 1 öğrenci ise soruya cevap vermemiştir.

Sunumdan sonra ise her öğrencinin soruya cevap verdiği görülmektedir. Bu cevaplar arasında; ‘‘canlı kalıntılarını inceleyen bilim dalıdır, kazı bilimidir, kazı ve dinozor kemikleridir, kültürel mirası bulan kişidir, eski çağlarda yaşayan canlıları öğrenmektir, tarihi eserdir, kültürel mirasların dünyadaki önemidir, izinli kazı yapmaktır, eskiden kalma eşyalardır, eski insanların nasıl yaşadığını ve kullandığı eşyaları öğreniriz, insanların eskiden kullandığı eşyaları ve fosilleri inceler, fosil bilimidir, kazı yapan kişilerdir, fosilleri inceleyen kişilerdir, fosilleri inceler ve eskiden hangi canlıların olduğunu öğrenir’’ vardır. Bazı öğrencilerin sunum öncesinde de sunum sonrasında da bilim ve meslek arasındaki ayrımı yapamadığı görülmektedir. Sunum öncesinde soruya cevap vermeyen bir öğrencinin ise sunum sonrasında soruya cevap verebildiği anlaşılmaktadır.

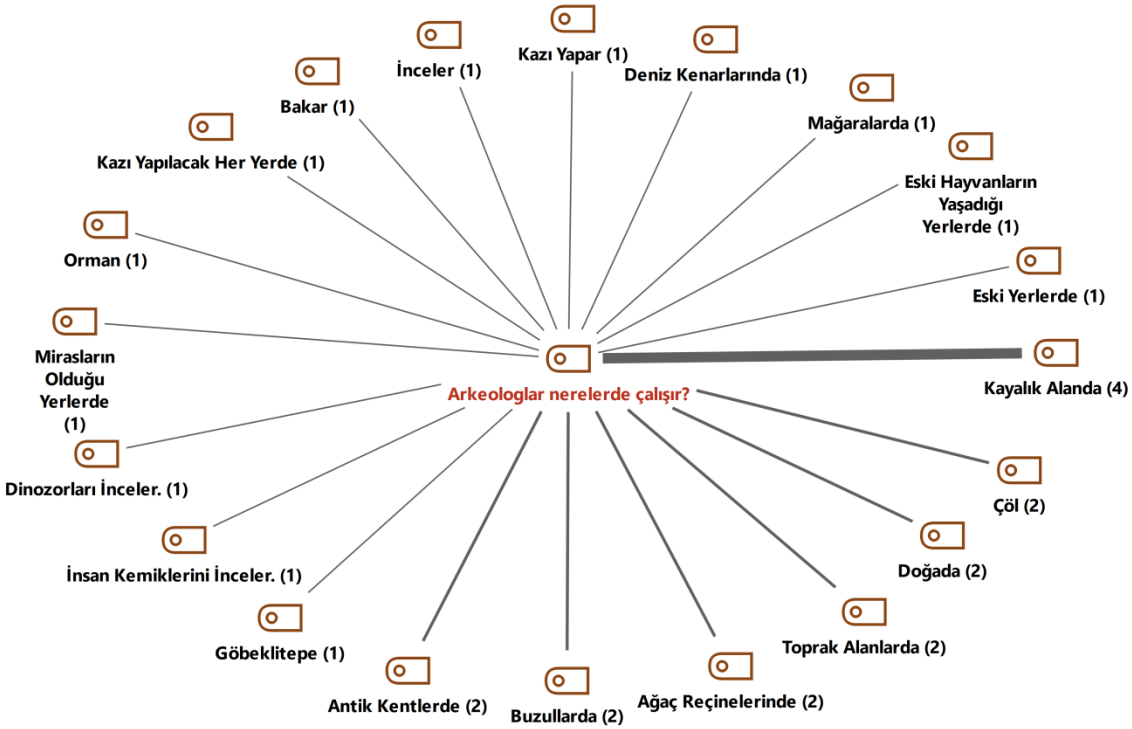
Şekil 30. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

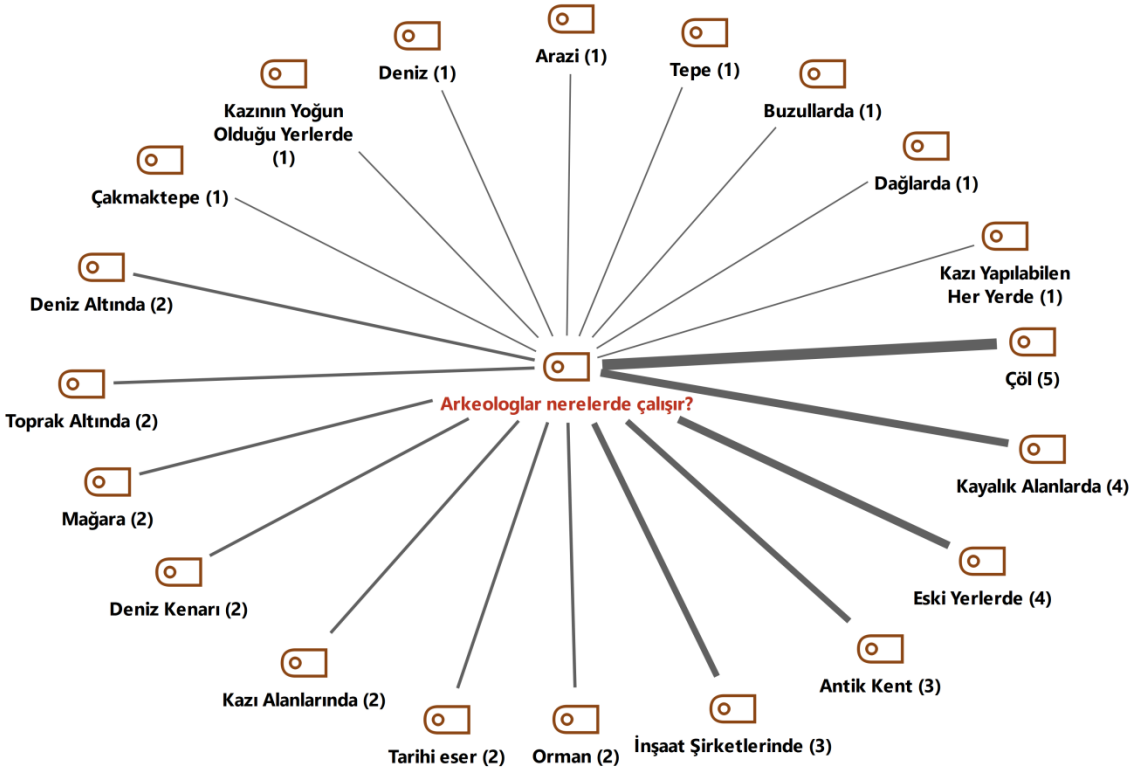
Şekil 31. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeoloji önemli midir’’ sorusuna sunumdan önce 2 öğrenci ‘‘önemlidir, nesli tükenmiş hayvanların olduğuna dair bilgi verir’’ cevabını vermiştir. Geri kalan öğrenciler ise arkeoloji önemlidir cevabını vermiştir. Nedenine ise; ‘‘arkeologlar sayesinde çoğu bilgiyi öğreniriz, kültürümüzün önemli olduğunu anlatır, dinozor kemiklerini inceler, kültürel mirasları bulur, eski çağlarda neler yaşamış öğrenmek için, milletimizin geleceği için, destanlar, atalarımız ve Taş Köprü’dür, araştırınca öğreniriz veya işimize yarar, fosilleri bulurlar, dinozorları ve yaşamı öğrenirler, eski Türk miraslarını bulur, eski zamanlardaki canlılardan bilgi alırız’’ cevapları yazılmıştır.

Sunumdan sonra ise 2 öğrenci arkeoloji önemlidir çünkü eskiden yaşamış canlıları öğreniriz cevabını vermiştir. Geri kalan öğrenciler de arkeolojinin önemli olduğu cevabını vermiş ve neden önemli olduğuna da; ‘‘buldukları şeyden bir tane var ve bize sergilerler, tarihimizi öğrenmemize yardım eder, tarihi eserleri görürüz, geçmişte yaşamış insanların kullandığı eşyaları bulur, tarihi eserlerimizi görebilmek için, kültürel mirasların değerini anlarız, dünyamız için önemlidir, eski şeyleri öğreniriz, geçmişte yaşayan insanların hayatını bilmeliyiz, ülkemizin kültürel zenginliğini gösterir, eskiden yaşamış insanları araştırır, mirasları ve fosilleri inceler’’ yazmıştır. Sunum sonrasında öğrencilerin soruya verdikleri cevaplar ile arkeolojinin önemini kavradıkları görülmektedir.

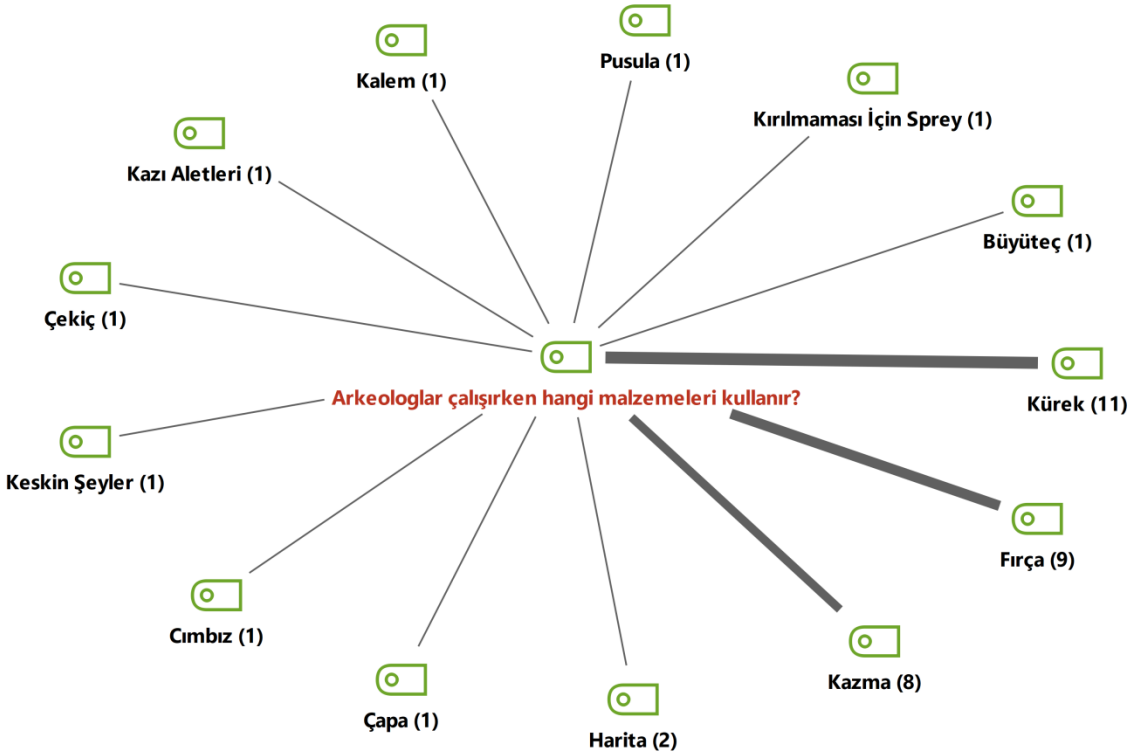
Şekil 32. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar

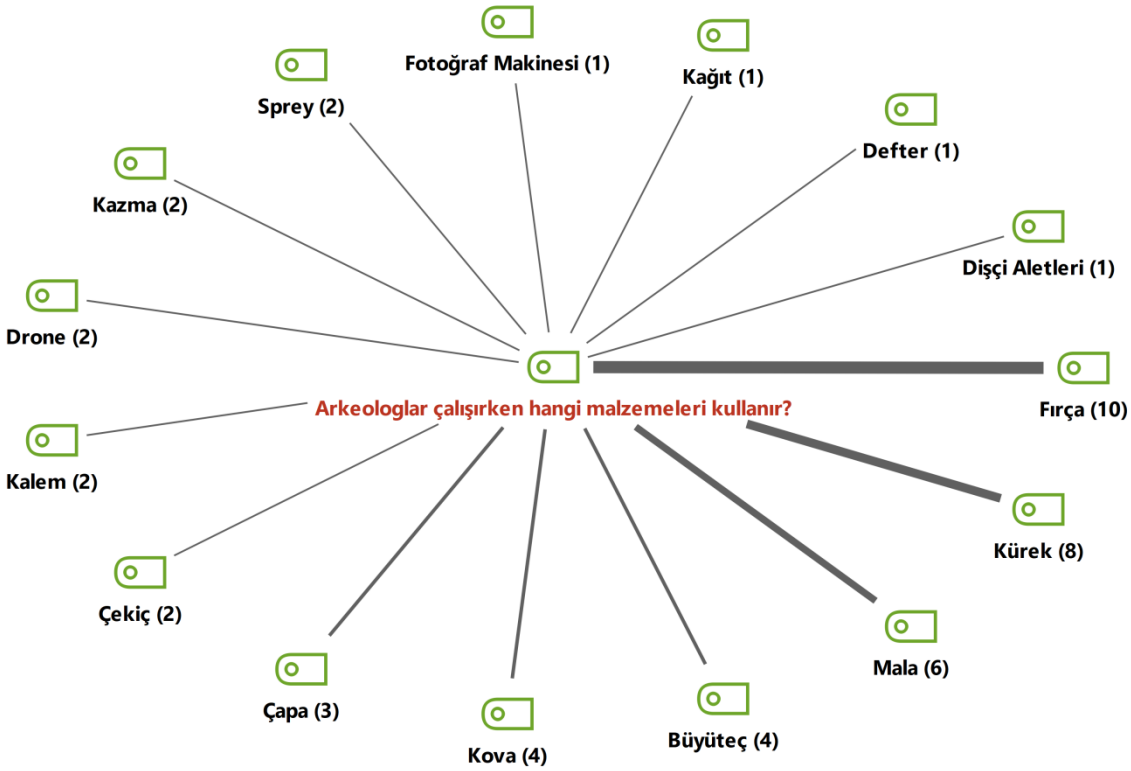
Şekil 33. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna sunum öncesinde 4 öğrenci ‘‘kayalık alanlarda’’, 2 öğrenci ‘‘çöl’’, 2 öğrenci ‘‘doğada’’, 2 öğrenci ‘‘toprak alanlarda’’, 2 öğrenci ‘‘ağaç reçinelerinde’’, 2 öğrenci ‘‘buzullarda’’, 2 öğrenci ‘‘antik kentlerde’’ cevabını vermiştir. Geri kalan öğrenciler ise; ‘‘Göbeklitepe, insan kemiklerini inceler, dinozorları inceler, mirasların olduğu yerlerde, orman, kazı yapılacak her yerde, bakar, inceler, kazı yapar, deniz kenarlarında, mağaralarda, eski hayvanların yaşadığı yerlerde, eski yerlerde’’ cevaplarını vermişlerdir.

Sunum sonrasında ise 5 öğrenci ‘‘çöl’’ cevabını, 4 öğrenci ‘‘kayalık alanlarda’’ cevabını, 4 öğrenci ‘‘eski yerlerde’’ cevabını, 3 öğrenci antik kent cevabını, 3 öğrenci ‘‘inşaat şirketleri’’ cevabını, 2 öğrenci ‘‘orman’’ cevabını, 2 öğrenci ‘‘tarihi eser’’ cevabını, 2 öğrenci ‘‘kazı alanlarında’’ cevabını, 2 öğrenci ‘‘deniz kenarında’’, cevabını, 2 öğrenci ‘‘mağara’’ cevabını, 2 öğrenci ‘‘toprak altında’’ cevabını, 2 öğrenci ‘‘deniz altında’’ cevabını vermiştir. Geri kalan öğrenciler ise ‘‘Çakmaktepe, kazının yoğun olduğu yerler, deniz, arazi, tepe, buzullarda, dağlarda, kazı yapılabilen her yerde’’ cevaplarını vermiştir. Sunum sonrasında soruya verilen ortak cevaplardaki artış dikkat çekmektedir.

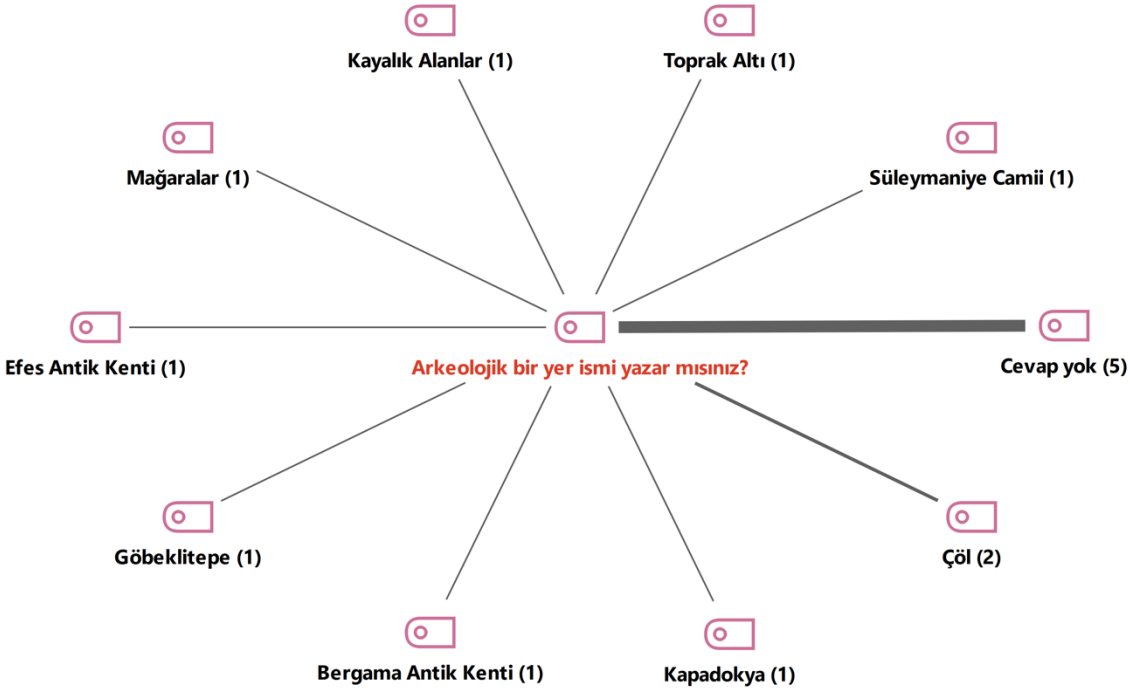
Şekil 34. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevapla

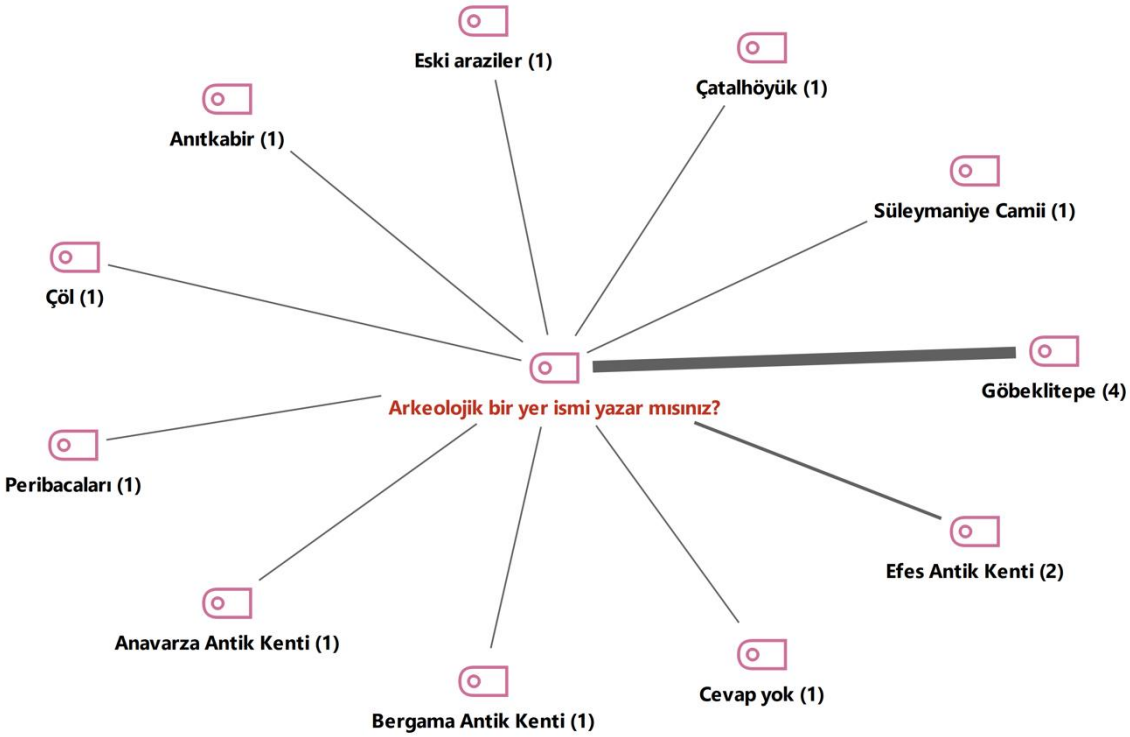
Şekil 35. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna sunumdan önce 11 öğrenci ‘‘kürek’’ cevabını, 9 öğrenci ‘‘fırça’’ cevabını, 8 öğrenci ‘‘kazma’’ cevabını, 2 öğrenci ‘‘harita’’ cevabını vermiştir. Geri kalan öğrenciler ise; ‘‘çapa, cımbız, keskin şeyler, çekiç, kazı aletleri, kalem, pusula, kırılmaması için sprey (öğrencilere öğretmenleri tarafından fosillerin kırılmaması için sprey sıkılarak korumaya alındığı anlatıldığı için bu cevabı veren veya sunum esnasında böyle bir şey olup olmadığını soran öğrenci sayısı fazladır.), büyüteç’’ cevaplarını vermiştir.

Sunumdan sonra ise 10 öğrenci ‘‘fırça’’, 8 öğrenci ‘‘kürek’’, 6 öğrenci ‘‘mala’’, 4 öğrenci ‘‘büyüteç’’, 4 öğrenci ‘‘kova’’, 3 öğrenci ‘‘çapa’’, 2 öğrenci ‘‘çekiç’’, 2 öğrenci ‘‘kalem’’, 2 öğrenci ‘‘drone’’, 2 öğrenci ‘‘kazma’’, 2 öğrenci ‘‘sprey’’ cevaplarını vermiştir. Geri kalan öğrenciler ise; ‘‘fotoğraf makinesi, kağıt, defter, dişçi aletleri’’ cevaplarını vermiştir. Soruya sunumdan sonra verilen cevaplarda sunum öncesine göre bir yoğunluk görülmektedir. Sunum sonrasında verilen cevaplar öğrencilerin sunumu ilgi ve dikkatle dinlediklerini göstermektedir.

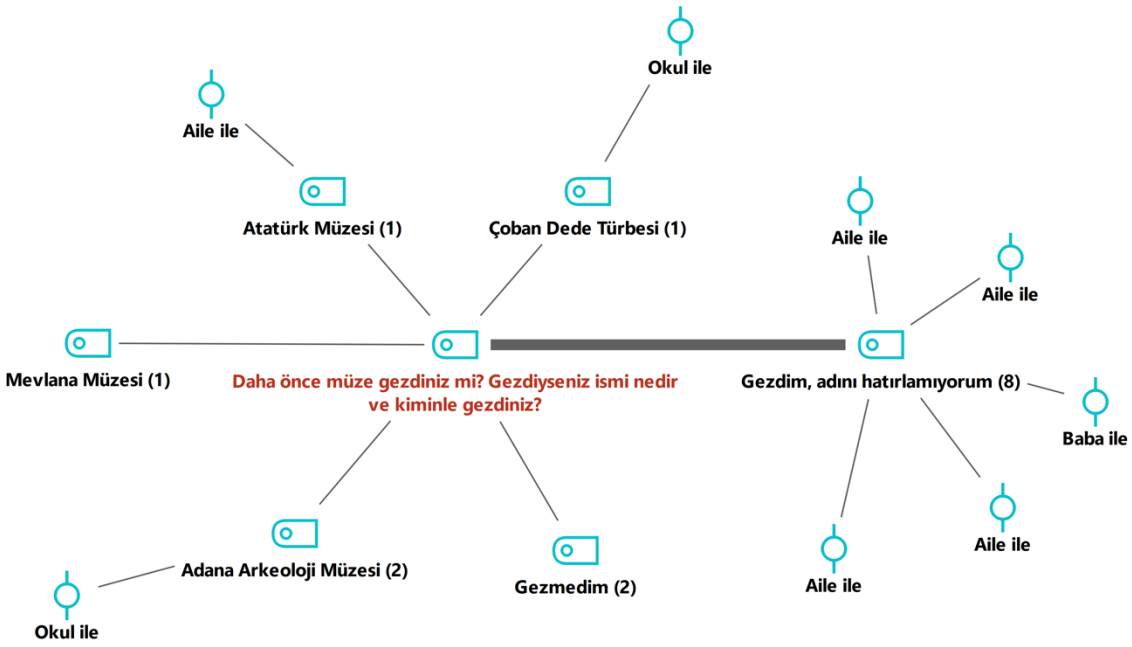
Şekil 36. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız’’ sorusuna verdikleri cevaplar

Şekil 37. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız’’ sorusuna sunumdan önce 2 öğrenci ‘‘çöl’’ cevabını vermiştir. Geri kalan öğrenciler ise; ‘‘Kapadokya, Bergama Antik Kenti, Göbeklitepe, Efes Antik Kenti, mağaralar, kayalık alanlar, toprak altı, Süleymaniye Camii’’ cevaplarını vermiştir. 5 öğrencinin soruya cevap vermediği görülmektedir.

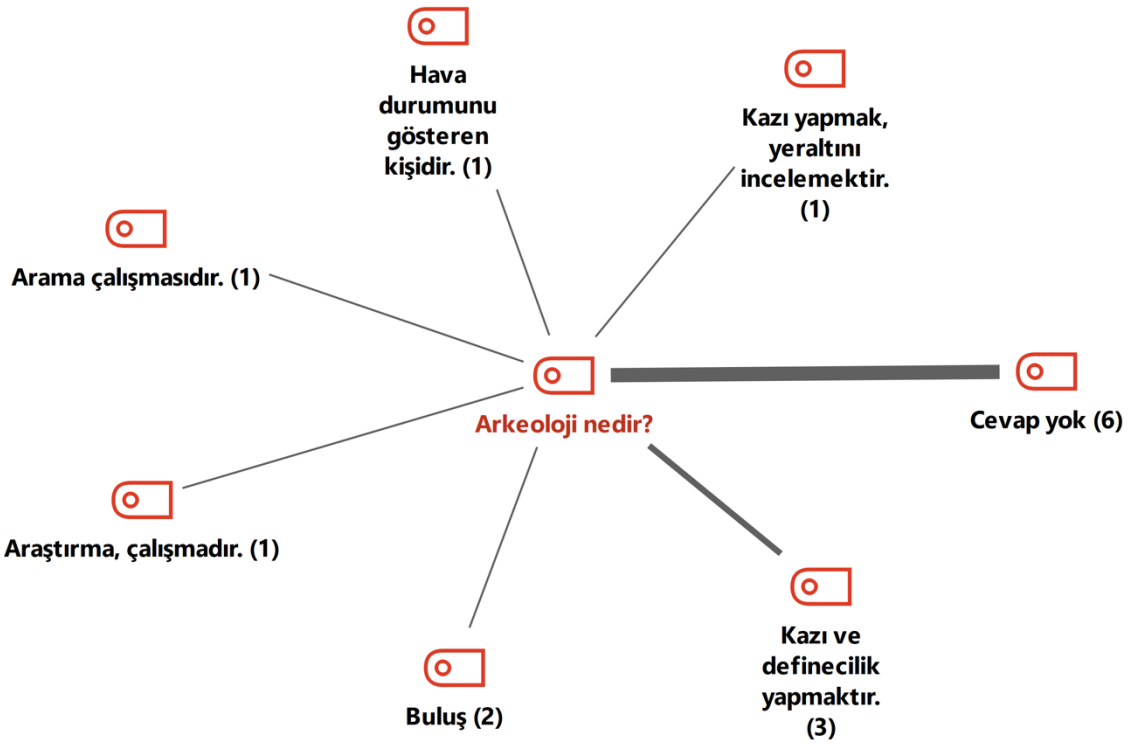
Sunum sonrasında ise 4 öğrenci ‘‘Göbeklitepe’’, 2 öğrenci ‘‘Efes Antik Kenti’’ cevabını verirken geriye kalan öğrenciler ‘‘Bergama Antik Kenti, Anavarza Antik kenti, Peribacaları, çöl, Anıtkabir, eski araziler, Çatalhöyük, Süleymaniye Camii’’ cevaplarını vermiştir. Sunum sonrasın öğrencilerin soruya verdikleri cevapların çeşitliliği artmıştır ve sunum öncesinde 1 öğrenci hariç soruya cevap veremeyen öğrencilerin ise soruya cevap verebildikleri görülmektedir.

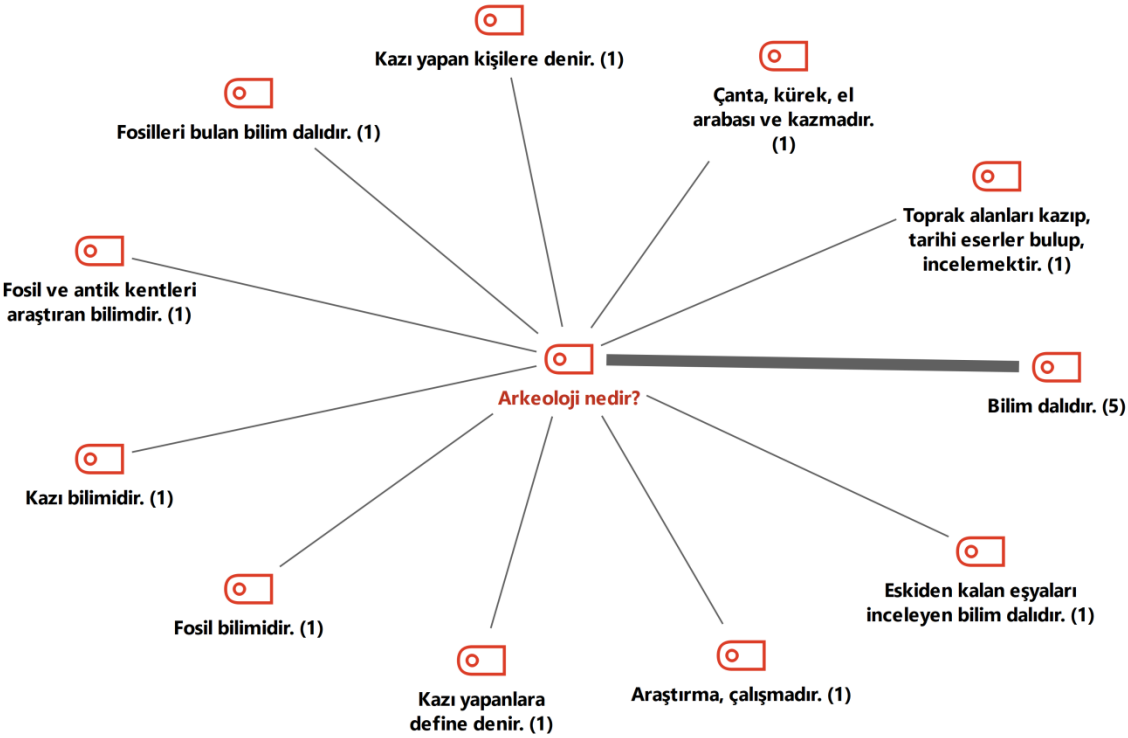
Şekil 38. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu öğrencilerinin ‘‘daha önce müze gezdiniz mi? gezdiyseniz ismi nedir ve kiminle gezdiniz’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Daha önce müze gezdiniz mi? Gezdiyseniz ismi nedir ve kiminle gezdiniz’’ sorusuna 5 öğrenci müze gezdiğini fakat ismini hatırlamadığını ve aileleri ile gezdiği cevabını vermektedir. 2 öğrenci ise müze ziyaretinde bulunmadığı cevabını vermektedir. 2 öğrenci Adana Arkeoloji Müzesi’ni ziyaret ettiğini belirtmiş, biri ise okulla gittiğini belirtmektedir. 1 öğrenci Mevlana Müzesi’ni ziyaret etmiştir fakat kiminle ziyaret ettiğini belirtmemiştir. 1 öğrenci ailesi ile Atatürk Müzesi’ni ziyaret etmiştir. 1 öğrenci ise Çoban Dede Türbesi’ni okulla ziyaret ettiğini belirtmektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun ziyaret ettiği müzenin ismini hatırlamadığı görülmektedir. Bu durum ise öğrencilerin az sayıda müzeyi ziyaret ettiği ve ilgisini çekecek bir müze ile henüz tanışmadığı sonucunu bize düşündürmektedir. Bir öğrencinin ise olasılıkla okulla pikniğe gittiği alandaki türbeyi müze olarak değerlendirdiği görülmektedir.

4.1.2 Turhan Cemal Beriker İlkokulu

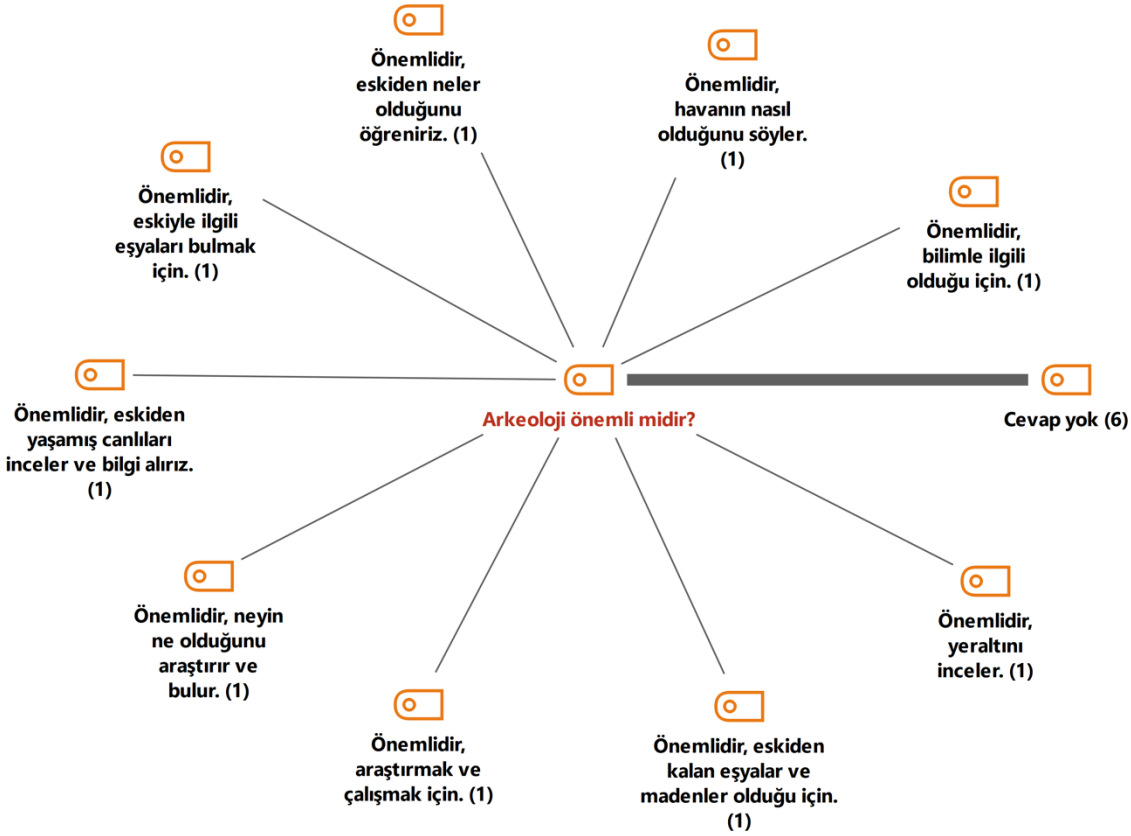
Şekil 39. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

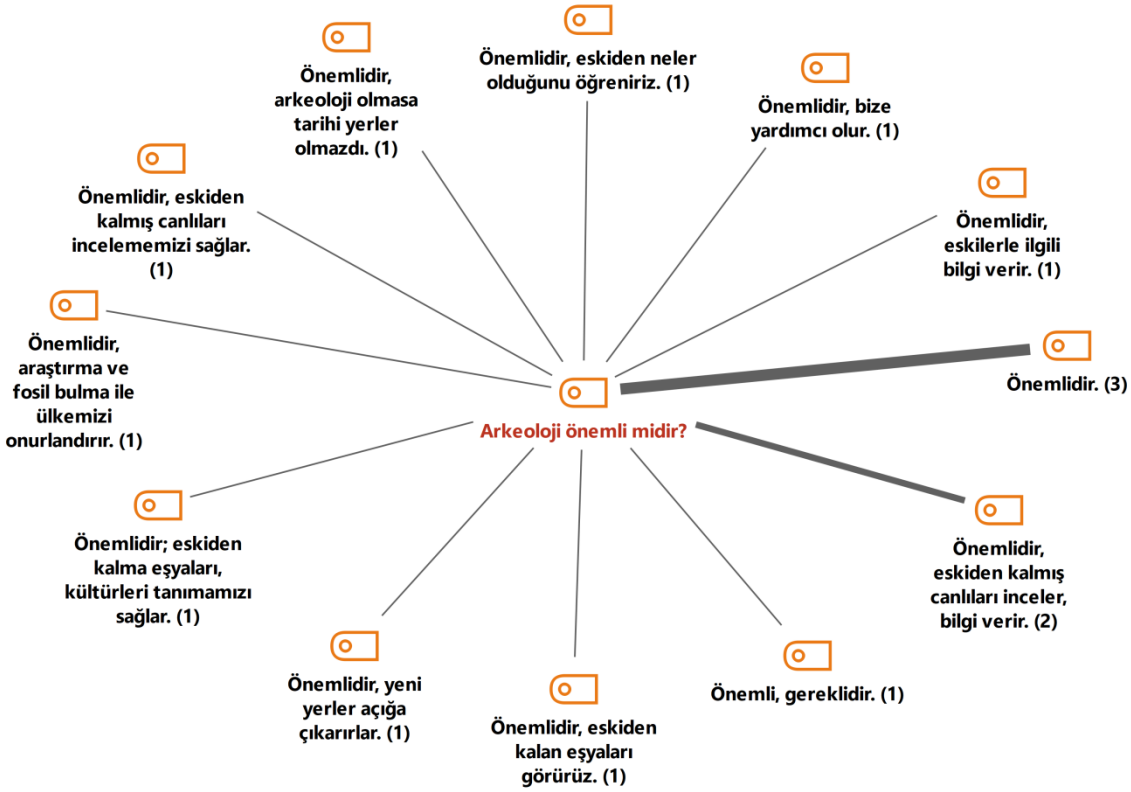
Şekil 40. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji nedir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeoloji nedir’’ sorusuna sunumdan önce 3 öğrenci ‘‘kazı ve definecilik yapmaktır’’ cevabını, 2 öğrenci ‘‘buluş’’ cevabını vermiştir. Kalan 4 öğrenci ise; ‘‘araştırma ve çalışmadır, arama çalışmasıdır, hava durumunu gösteren kişidir, kazı yapmak ve yeraltını incelemektir’’ cevaplarını vermişlerdir. 6 öğrenci ise soruyu boş bırakmıştır.

Sunumdan sonra 5 öğrenci arkeolojinin bir bilim dalı olduğunu söylemiştir. Kalan 10 öğrenci ise; ‘‘eskiden kalan eşyaları inceleyen bilim dalıdır, araştırma ve çalışmadır, kazı yapanlara define denir, fosil bilimidir, kazı bilimidir, fosil ve antik kentleri araştıran bilimdir, fosilleri bulan bilim dalıdır, kazı yapan kişilere denir, çanta, kürek, el arabası ve kazmadır, toprak alanları kazarak tarihi eserler bulup incelemektir’’ cevaplarını vermişlerdir. Buradan anlaşılmaktadır ki sunum sonrasında tüm öğrenciler arkeolojiyi kendilerine göre tanımlayabilmiştir. Arkeolojiyi meteoroloji ile karıştıran öğrenci sunum sonrasında iki bilim dalı arasındaki farkı ayırt edebilmiştir. Arkeolojiyi definecilik ile ilişkilendiren 3 öğrencinin 2’si ise sunum sonunda arkeolojinin definecilik olmadığını öğrenmiş olup, bu durum ankette de görülmektedir.

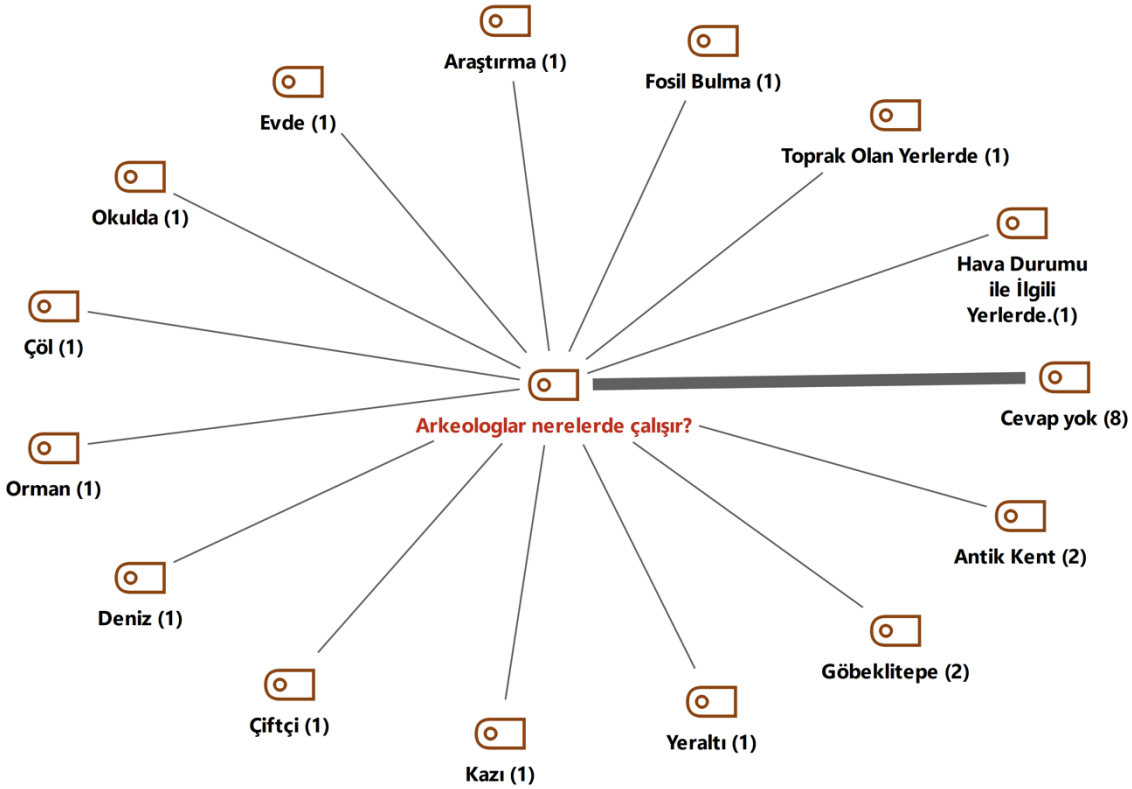
Şekil 41. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

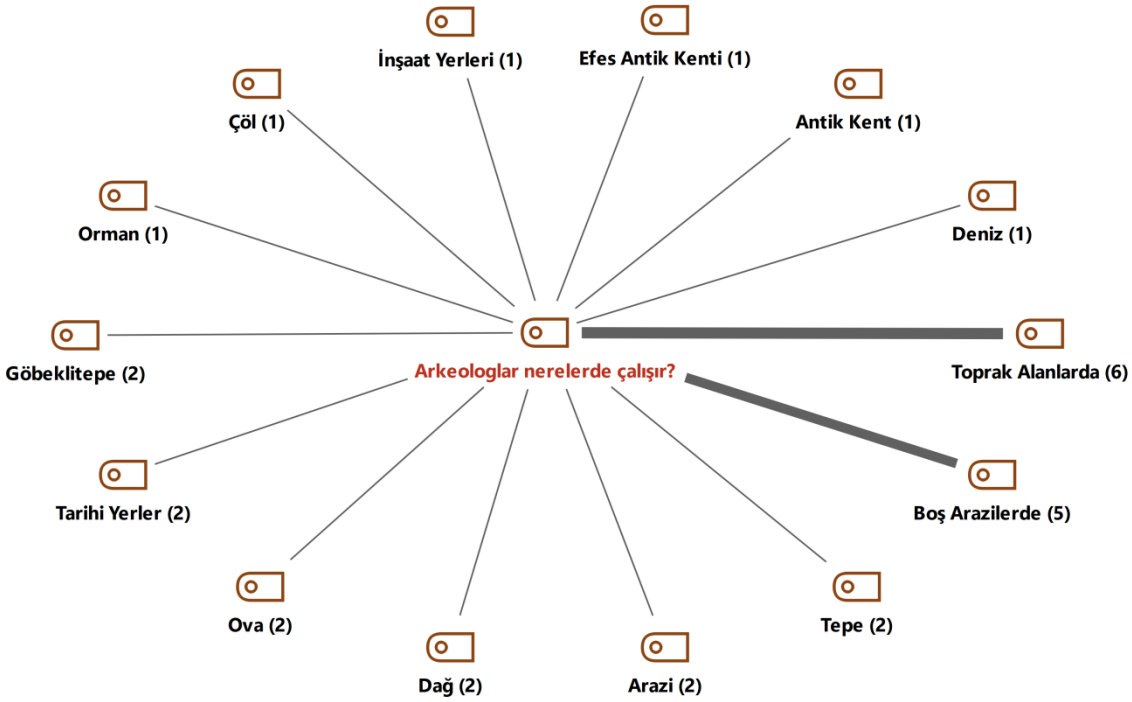
Şekil 42. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeoloji önemli midir’’ sorusuna verdikleri cevaplar

Öğrenciler ‘‘Arkeoloji önemli midir’’ sorusuna sunumdan önce önemlidir cevabını vermiş ve nedenine ise ‘‘yer altını inceler, eskiden kalan eşyalar ve madenler olduğu için, araştırmak ve çalışmak için, neyin ne olduğunu araştırır ve bulur, eskiden yaşamış canlıları inceler ve bilgi alırız, eski ile ilgili eşyaları bulmak için, eskiden neler olduğunu öğreniriz, havanın nasıl olduğunu söyler, bilimle ilgili olduğu için’’ cevaplarını vermişlerdir. 6 öğrenci ise soruya cevap vermemiştir.

Sunumdan sonra ise öğrencilerin yine arkeoloji önemlidir cevabını verdikleri görülmektedir. Arkeolojinin önemli oluş nedenine ise; ‘‘eskiden kalmış canlıları inceler ve bilgi verir, gereklidir, eskiden kalan eşyaları görürüz, yeni yerler açığa çıkarırlar, eskiden kalma eşyaları ve kültürleri tanımamızı sağlar, araştırma ve fosil bulma ile ülkemizi onurlandırır, eskiden kalmış canlıları incelememizi sağlar, arkeoloji olmasa tarihi yerler olmazdı, eskiden neler olduğunu öğreniriz, bize yardımcı olur, eskilerle ilgili bilgi verir’’ cevaplarını vermişlerdir. Bu soruda da arkeoloji ve meteorolojiyi karıştıran öğrencinin sunum sonrasında iki bilim arasındaki farkı öğrendiğini görmekteyiz.

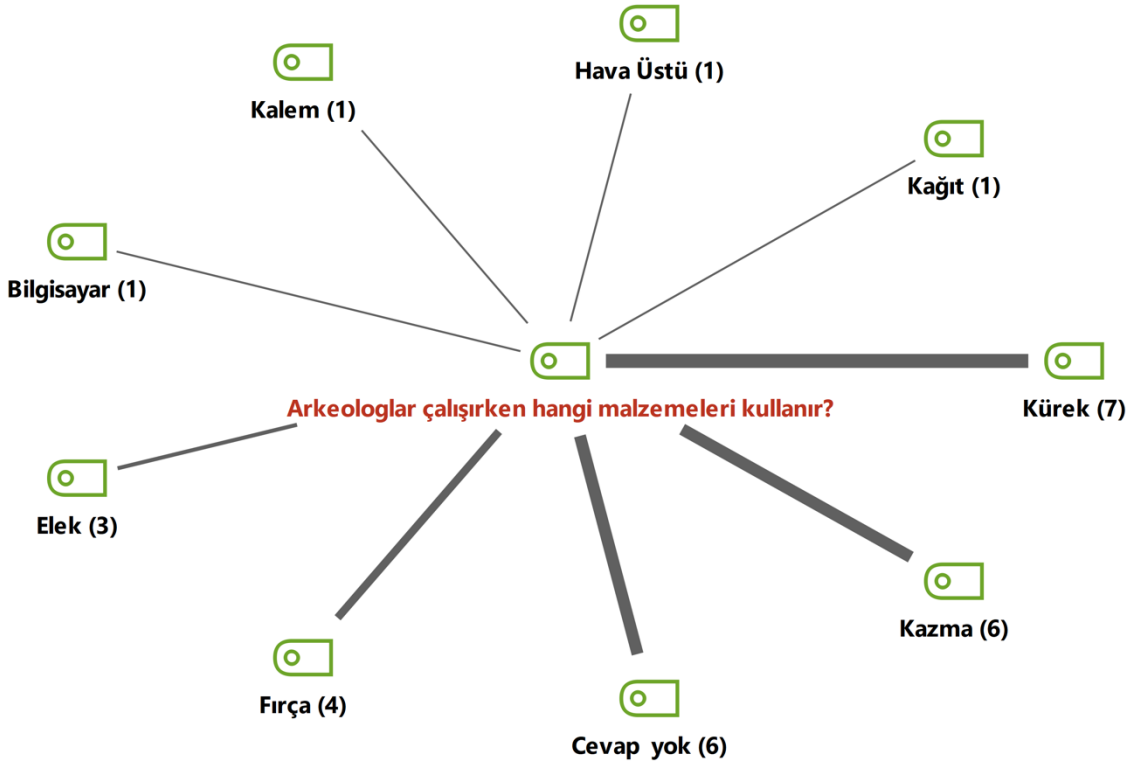
Şekil 43. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar

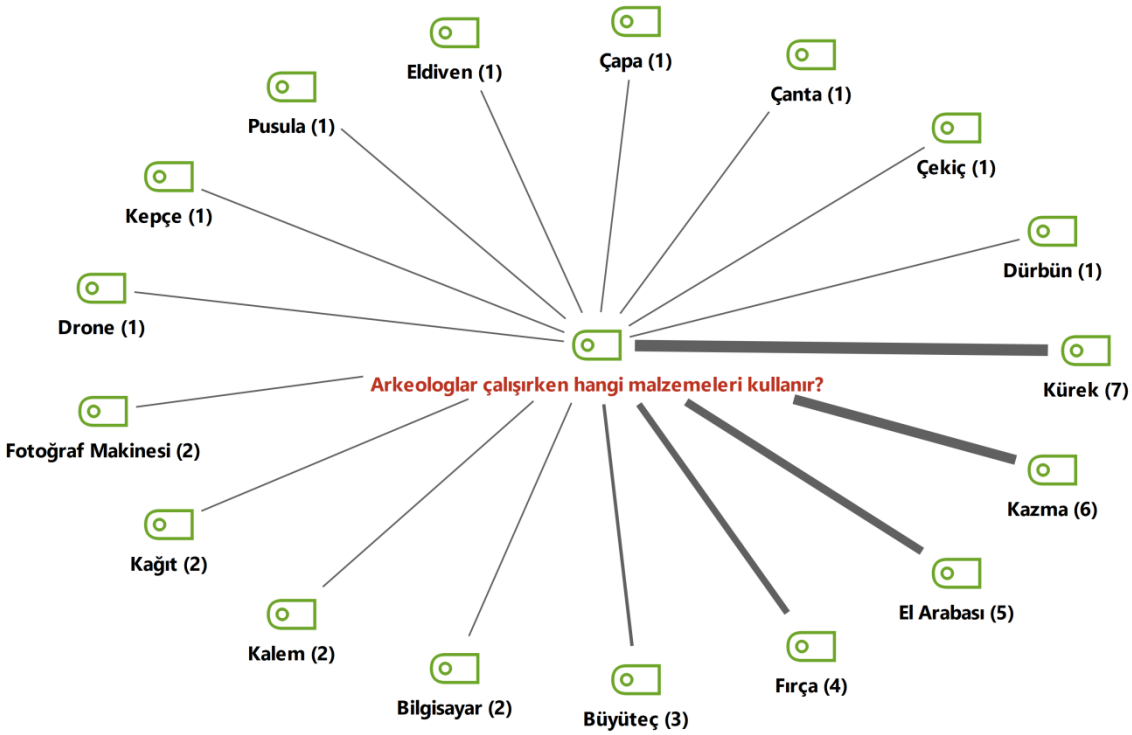
*Şekil 44.*Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeologlar nerelerde çalışır’’ sorusuna sunumdan önce 2 öğrenci ‘‘antik kent’’, 2 öğrenci ‘‘Göbeklitepe’’ cevaplarını vermiştir. Kalan öğrenciler ise; ‘‘kazı, çiftçi, deniz, orman, çöl, okulda, evde, araştırma, fosil bulma, toprak olan yerlerde, hava durumu ile ilgili yerlerde’’ cevaplarını vermiştir. 8 öğrenci ise soruya cevap vermemiştir.

Sunumdan sonra ise 6 öğrenci ‘‘toprak alanlarda’’, 5 öğrenci ‘‘boş arazilerde’’, 2 öğrenci ‘‘tepe’’, 2 öğrenci ‘‘arazi’’, 2 öğrenci ‘‘dağ’’, 2 öğrenci ‘‘ova’’, 2 öğrenci ‘‘tarihi yerler’’, 2 öğrenci ‘‘Göbeklitepe’’ cevaplarını vermiştir. Kalan öğrenciler ise; ‘‘orman, çöl, inşaat yerleri, Efes Antik Kenti, antik kent, deniz’’ cevaplarını vermiştir. Sunum sonrasında öğrencilerin arkeologların çalıştığı yerlere çoğunlukla coğrafi tanımlamalar yaptığı ve ‘‘çiftçi, hava durumu ile ilgi yerlerde, evde’’ gibi verilen cevapların sunum sonrasında değiştiği görülmüştür.

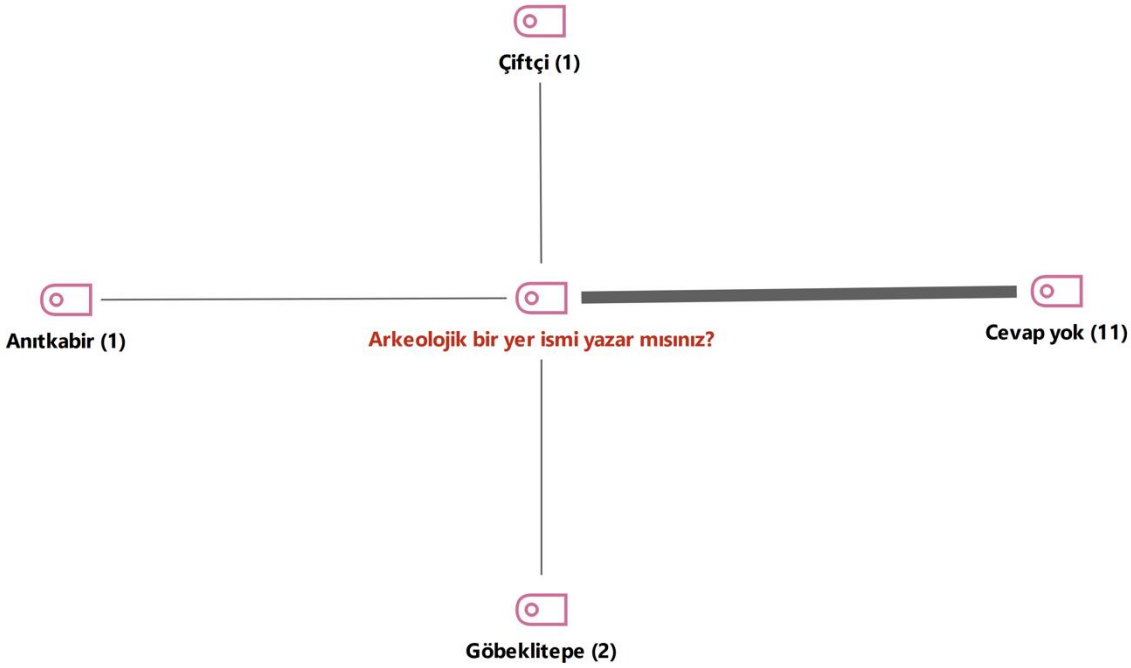
Şekil 45. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevaplar

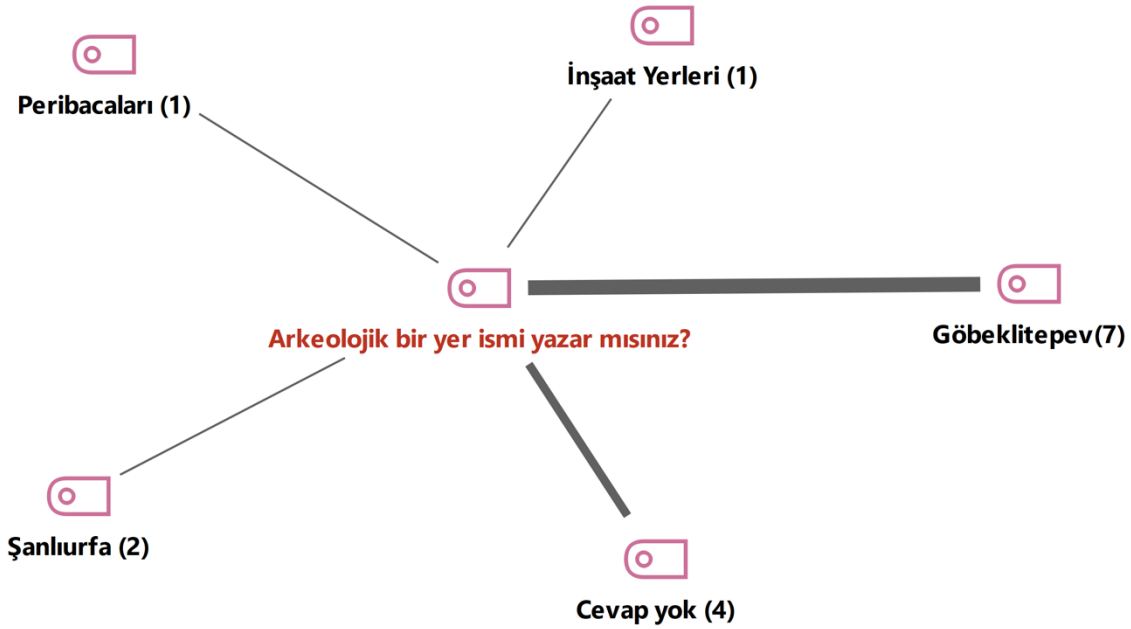
Şekil 46. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeologlar çalışırken hangi malzemeleri kullanır’’ sorusuna sunumdan önce 7 öğrenci ‘‘kürek’’, 6 öğrenci ‘‘kazma’’ 4 öğrenci ‘‘fırça’’, 3 öğrenci ‘‘elek’’ cevaplarını vermiştir. Kalan öğrenciler ise; ‘‘bilgisayar, kalem, hava üstü, kağıt cevaplarını vermiştir. 6 öğrenci soruya cevap vermemiştir.

Sunum sonrasında ise 7 öğrenci ‘‘kürek’’, 6 öğrenci ‘‘kazma’’, 5 öğrenci ‘‘el arabası’’, 4 öğrenci ‘‘fırça’’, 3 öğrenci ‘‘büyüteç’’, 2 öğrenci ‘‘bilgisayar’’, 2 öğrenci ‘‘kalem’’, 2 öğrenci ‘‘kağıt’’, 2 öğrenci ‘‘fotoğraf makinesi’’ cevaplarını vermiştir. Kalan öğrenciler ise ‘‘drone, kepçe, pusula, eldiven, çapa, çanta, çekiç, dürbün’’ cevaplarını vermiştir. Sunum sonunda cevaplardaki çeşitlilik gözle görülür şekildedir.

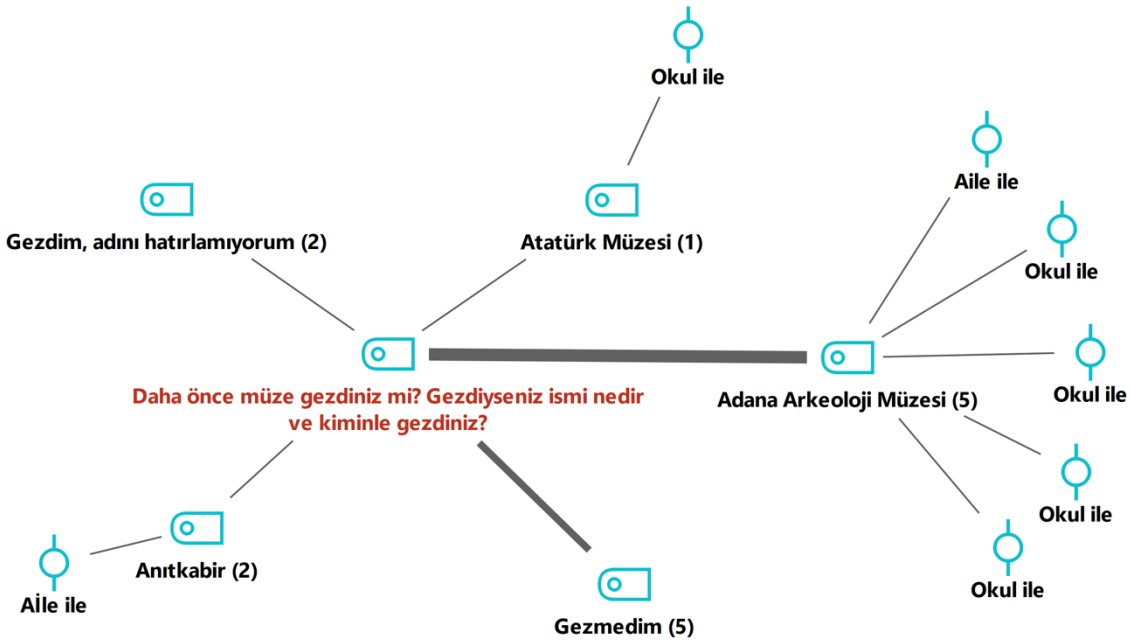
Şekil 47. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız’’ sorusuna verdikleri cevaplar

Şekil 48. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin sunum sonrasında ‘‘arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Arkeolojik bir yer ismi yazar mısınız?’’ sorusuna sunum öncesinde sadece 4 öğrenci cevap vermiş ve bu öğrencilerin 2 tanesi ‘‘Göbeklitepe’’, 1 öğrenci ‘‘Anıtkabir’’, 1 öğrenci de ‘‘çiftçi’’ cevabını vermiştir. 11 öğrenci ise soruya cevap vermemiştir.

Sunum sonrasında verilen cevap çeşitliliği artmıştır. 7 öğrenci ‘‘Göbeklitepe’’, 2 öğrenci ‘‘Şanlıurfa’’ cevaplarını verirken; kalan iki öğrenci ise ‘‘peribacaları, inşaat yerleri’’ cevaplarını vermiştir. Sunum öncesinde çiftçi cevabını veren öğrenci sunum sonrasında cevabını Göbeklitepe olarak değiştirmiştir. 4 öğrenci ise soruya cevap vermemiştir. Sunum sonrasında soruya cevap verebilen öğrenci sayısı artmıştır.

Şekil 49. Turhan Cemal Beriker İlkokulu öğrencilerinin ‘‘daha önce müze gezdiniz mi? gezdiyseniz ismi nedir ve kiminle gezdiniz’’ sorusuna verdikleri cevaplar

‘‘Daha önce müze gezdiniz mi? Gezdiyseniz ismi nedir ve kiminle gezdiniz’’ sorusuna 5 öğrenci Adana Arkeoloji Müzesi’ni ziyaret ettiği cevabını vermiştir. Öğrencilerden dördünün Adana Arkeoloji Müzesi’ni okulla birinin ise ailesi ile ziyaret ettiği görülmektedir. 4 öğrenci müze ziyareti yapmamıştır. 2 öğrenci ailesi ile Anıtkabir’i ziyaret etmiştir. Bir öğrenci gezdiği müzeyi hatırlamamaktadır. Bir öğrenci ise okulla Atatürk Müzesi’ni ziyaret etmiştir. Müze ziyareti yapmayan öğrencilerin sayısının fazla olduğu görülmektedir ve okulun müze ziyaret etmek konusunda öğrencileri beslediği, öğrencilerin çoğunun müze ziyaretini okulla yaptığı görülmektedir.

4.2 Yapılan Anketlere Verilen Cevapların SPSS ile Değerlendirilmesi

Araştırmanın veri toplama aracı araştırmacı ve danışmanı tarafından oluşturulan anket formudur. Ön test ve son test sonuçları bağımlı değişken, bilgilendirme semineri bağımsız değişken olmak üzere toplanan veriler SPSS 19 paket programı ile analiz edilmiştir. Analiz yapılırken, MAXQDA programı ile analiz edilmemiş sorular SPSS programı ile analize dahil edilmiştir. İlk olarak İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik anketten alınan puanlara dair betimsel istatistik gerçekleştirilmiştir. Öncelikle çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Tablo 1'de basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1.5 ile +1.5 arasında olması verilerin normal dağıldığını göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Dolayısıyla, grupların ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımlı gruplar için t-testi analizi yapılmıştır. Bulguların anlamlılık düzeyi için .05 değeri ölçüt olarak alınmıştır (Büyüköztürk, 2017).

Tablo 1

Okulların Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

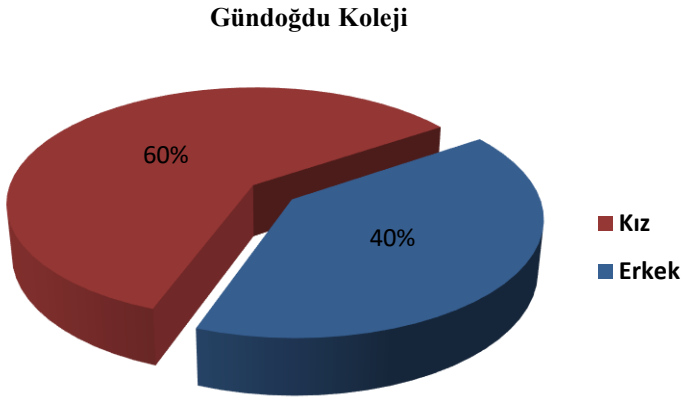
Değişkenler	N	$\overline{X}$	Ss	Skewness	Kurtosis
Gündoğdu Koleji Ön Test	30	12.93	.28	-.337	-.101
Gündoğdu Koleji Son Test	30	13.34	.27	-.416	-.398
Turhan Cemal Beriker İlkokulu Ön Test	30	12.97	.28	.059	-.837
Turhan Cemal Beriker İlkokulu Son Test	30	13.30	.32	-.854	.200
Mehmet Bedia Kipri İlkokulu Ön Test	30	13.77	.23	-.885	1.453
Mehmet Bedia Kipri İlkokulu Son Test	30	14.33	16	-.095	-.776
Toplam Ön Test	90	13.22	.16	-.390	-.335
Toplam Son Test	90	13.66	.16	-.942	.770

Tablo 1'de yer alan istatiksel verilerin her bir okul için ayrı ayrı ve tüm okulların detaylı genel değerlendirmesi yapılacağı için bu kısımda detay verilmeyecektir.

4.2.1 T-Testi Sonuçları

Bu bölümde, öncelikle Gündoğdu Koleji, Mehmet Bedia Kipri İlkokulu ve Turhan Cemal Beriker İlkokulu ardından tüm katılımcılardan elde edilen toplam ön test ve son test puanları kıyaslanmıştır.

4.2.1.1 Gündoğdu Koleji

Şekil 50. Araştırmaya katılan Gündoğdu Koleji 4. sınıf öğrencilerinin cinsiyet dağılımı

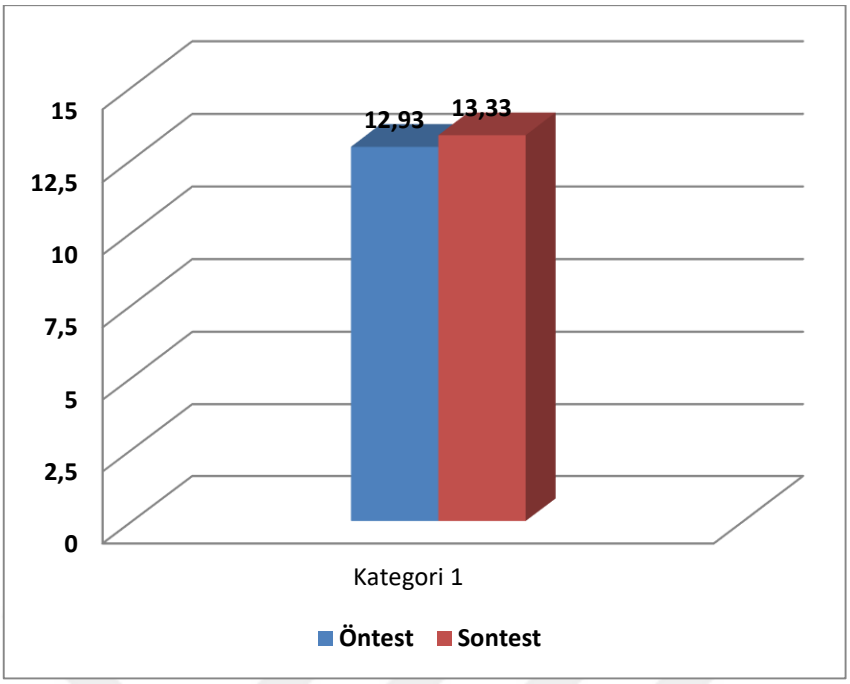
Gündoğdu Koleji'nde araştırmaya katılan öğrencilerden 18'inin kız öğrenci (%60), 12'sinin ise erkek öğrenci (%40) olduğu Şekil 50'de görülmektedir. Gündoğdu Koleji İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik ön test ve son test ortalama puanları arasındaki farkın anlamlılığı için yapılan t-testi sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Gündoğdu Koleji İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanları T-Testi Sonuçları

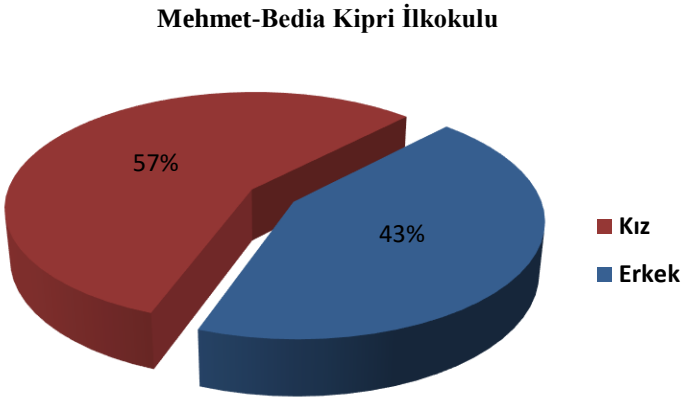
	N	**$\overline{X}$**	**S**	**sd**	**t**	**P**
Ön Test	30	12.93	1.57	29	-1.33	.195
Son Test	30	13.33	1.47			

Gündoğdu Koleji ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarına Yönelik Anket puanlarında bilgilendirme sunumu sonrasında artış olduğu bulunmuştur, ancak bu artış istatiksel olarak anlamlı değildir, $t(29)=-1.33$, $p>.05$. Öğrencilerin uygulama öncesi anket puanlarının ortalaması $\overline{X}=12.93$ iken, uygulama sonrasında $\overline{X}=13.33$'e yükselmiştir. Ön test ve son test sonuçlarına ilişkin bar grafiği Şekil 51'de sunulmuştur.

Şekil 51. Gündoğdu Koleji 4. sınıf öğrencilerinin arkeoloji ve kültürel mirasa yaklaşımlarını ölçmeye yönelik ön test ve son test ortalama puanları bar grafiği

4.2.1.2 Mehmet Bedia Kipri İlkokulu

Şekil 52. Araştırmaya katılan Mehmet Bedia Kipri İlkokulu 4. sınıf öğrencilerinin cinsiyet dağılımı

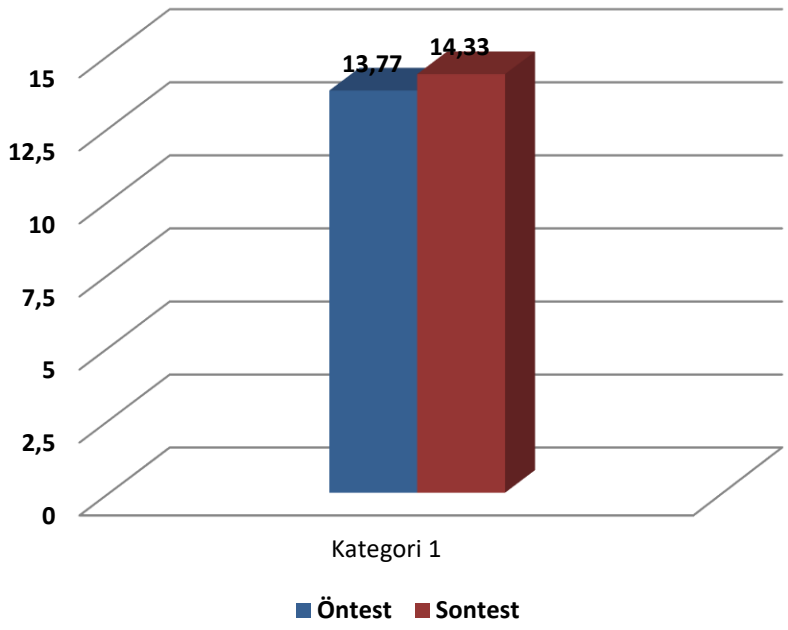
Mehmet-Bedia Kipri İlkokulu'nda araştırmaya katılan öğrencilerin 17'sinin kız öğrenci (%56,7), 13'ünün ise erkek öğrenci (%43,3) olduğu Şekil 52'de görülmektedir. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Ön Test ve Son Test ortalama puanları arasındaki farkın anlamlılığı için yapılan t-testi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Mehmet Bedia Kipri İlkokulu 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanların T-Testi Sonuçları

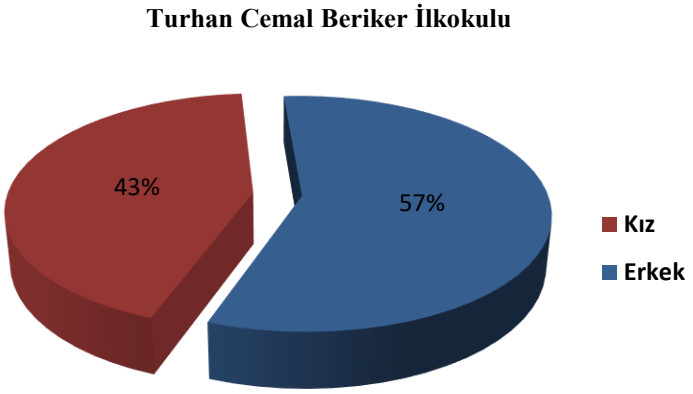
	N	$\overline{X}$	S	Sd	t	P
Ön Test	30	13.77	1.25	29	-2.21	.035
Son Test	30	14.33	.88			

Mehmet Bedia Kipri İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Anket puanlarında bilgilendirme sunumu sonrasında anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur, $t(29)=-2.21$, $p<.05$. Öğrencilerin uygulama öncesi anket puanlarının ortalaması $\overline{X}=13.77$ iken, uygulama sonrasında $\overline{X}=14.33$'e yükselmiştir. Ön test ve son test sonuçlarına ilişkin bar grafiği Şekil 53'te sunulmuştur.

Şekil 53. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu 4. sınıf öğrencilerinin arkeoloji ve kültürel mirasa yaklaşımlarını ölçmeye yönelik ön test ve son test ortalama puanları bar grafiği

4.2.1.3 Turhan Cemal Beriker İlkokulu

Şekil 54. Araştırmaya katılan Turhan Cemal Beriker İlkokulu 4. sınıf öğrencilerinin cinsiyet dağılımı

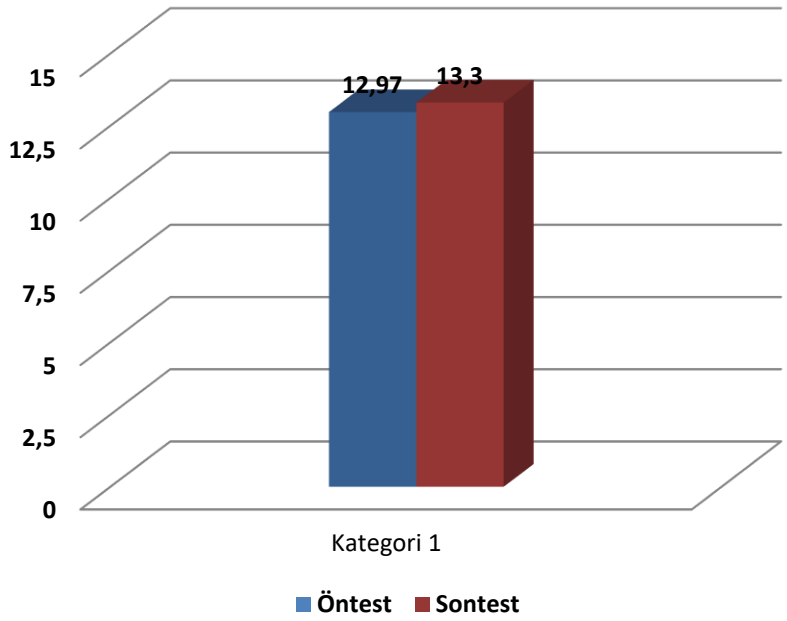
Turhan Cemal Beriker İlkokulu'nda araştırmaya katılan öğrencilerin 13'ünün kız (%43,3), 17'sinin erkek (%56,7) olduğu Şekil 54'te görülmektedir. Turhan Cemal Beriker İlkokulu 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Ön Test ve Son Test ortalama puanları arasındaki farkın anlamlılığı için yapılan t-testi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Turhan Cemal Beriker İlkokulu 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanların T-Testi Sonuçları

	N	$\overline{X}$	S	Sd	t	P
Ön Test	30	12.97	1.54	.29	-.84	.411
Son Test	30	13.30	1.76			

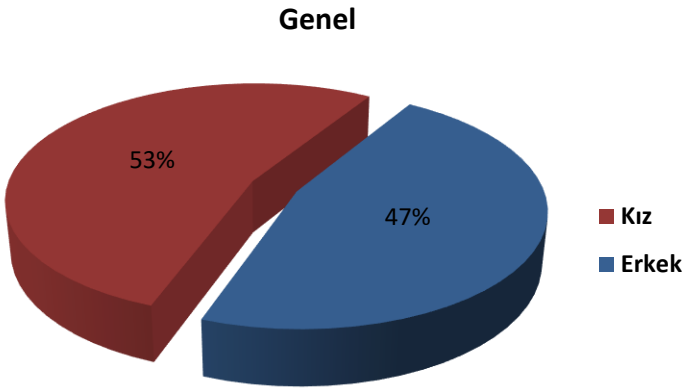
Turhan Cemal Beriker İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Anket puanlarında bilgilendirme sunumu sonrasında artış olduğu bulunmuştur ancak bu artış istatiksel olarak anlamlı değildir, $t(29)=-.84$, $p>.05$. Öğrencilerin uygulama öncesi anket puanlarının ortalaması $\overline{X}=12.97$ iken, uygulama sonrasında $\overline{X}=13.30$'a yükselmiştir. Ön test ve son test sonuçlarına ilişkin bar grafiği Şekil 55'te sunulmuştur.

Şekil 55. Turhan Cemal Beriker İlkokulu 4. sınıf öğrencilerinin arkeoloji ve kültürel mirasa yaklaşımlarını ölçmeye yönelik ön test ve son test ortalama puanları bar grafiği

4.2.1.4 Okulların Genel Değerlendirmesi

Bu bölümde araştırmanın gerçekleştirildiği üç okuldaki toplam 90 öğrencinin arkeoloji ve kültürel mirasa olan yaklaşımlarını ölçmeye yönelik yapılan ön test ve son test ortalama puanlarının t-testi sonuçları Tablo 5'te incelenmektedir. Şekil 56'da görüldüğü üzere araştırmanın gerçekleştirildiği üç okulda 48 öğrenci kız (%53.3), 42 öğrenci ise erkek (%46.7)'tir.

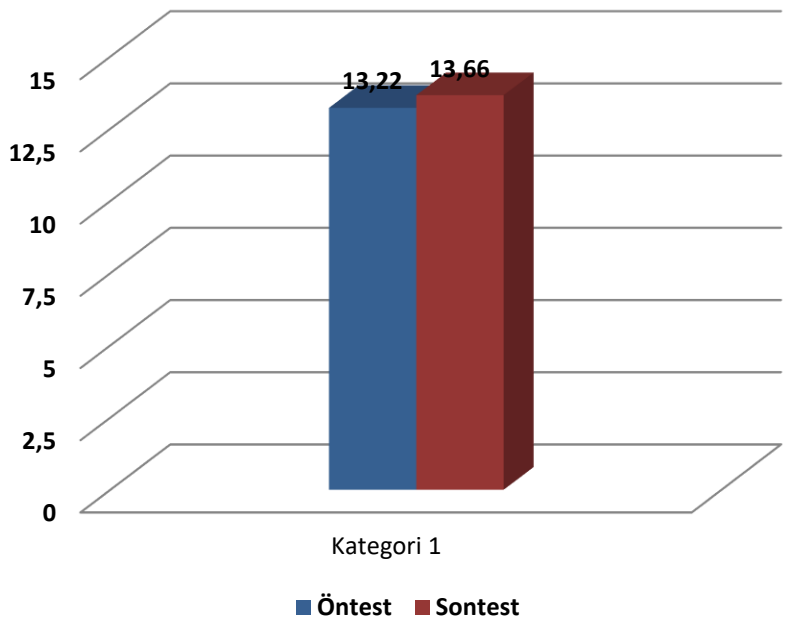
Şekil 56. Araştırmaya katılan ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin genel cinsiyet dağılımı

Tablo 5

İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Ön Test ve Son Test Ortalama Puanların T-Testi Sonuçları

	N	$\overline{X}$	S	sd	t	P
Ön Test	90	13.22	1.50	89	-2.33	.022
Son Test	90	13.66	1.49			

İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Arkeoloji ve Kültürel Mirasa Yaklaşımlarını Ölçmeye Yönelik Anket puanlarında bilgilendirme sunumu sonrasında anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur, $t(89)=-2.33$, $p<.05$. Öğrencilerin uygulama öncesi anket puanlarının ortalaması $\overline{X}=13.22$ iken, uygulama sonrasında $\overline{X}=13.66$'ya yükselmiştir. Buna göre, Arkeoloji ve Kültürel Miras hakkında bilgilendirme sunumunun, öğrencilerin yaklaşımında olumlu bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Ön test ve son test sonuçlarına ilişkin bar grafiği ise Şekil 57'de sunulmuştur.

Şekil 57. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin arkeoloji ve kültürel mirasa yaklaşımlarını ölçmeye yönelik ön test ve son test genel ortalama puanları bar grafiği

4.3 Metin Analizi

Metin analizi sözel olan verilerin sayısallaştırılarak incelenmesine dayanan nitel bir araştırmadır. Metin analizi sayesinde, yazılı belgelerle, ses kayıtları ile ve röportajlarla nicel analiz yapılır. Kelimelerin metin içinde ne sıklıkla kullanıldığına dayanan bir analiz çeşididir (Beşel, 2015, s. 1). Araştırmada Word Clouds internet sitesinden yararlanılarak metin analizi yapılmış ve yine aynı internet sitesinden kelime bulutları oluşturulmuştur (Word Clouds, 2025). Kelime bulutlarında kelimelerin kullanılma sıklığına göre kelimeler büyümekte veya küçülmektedir. Oluşturulan kelime bulutlarının altında okul isimleri yer almaktadır.

Şekil 58. Gündoğdu Koleji Sunum Öncesi Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi

Şekil 59. Gündoğdu Koleji Sunum Sonrası Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi

Şekil 58’e baktığımızda sunum öncesinde ‘‘kürek, bilim, Göbeklitepe, arkeoloji, müzesi, tarihi, fırça, maden ve altından’’ gibi kelimelerinin öğrenciler tarafından kullanılma sıklığının fazla olduğunu görmekteyiz.

Şekil 59’da ise sunum sonrasında öğrenciler tarafından en çok kullanılan kelimelerin ‘‘çapa, kazı, fırça, Göbeklitepe, kürek, tarihi ve bilim’’ olduğunu görmekteyiz. Sunum öncesinde kullanılan kelimelere sunum sonrasında yenileri eklenmiş ve kelimelerin kullanım oranları farklılaşmıştır.

Şekil 60. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu Sunum Öncesi Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi

Şekil 61. Mehmet Bedia Kipri İlkokulu Sunum Sonrası Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi

Şekil 60’ta Mehmet Bedia Kipri İlkokulu 4. sınıf öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘inceler, tükenmiş, fosilleri, kayalık, kazma, hatırlamıyorum, kürek, eski, fırça, kazı, müzesi, hayvanların, kültürel’’ gibi kelimeleri çok kullandığı görülmektedir.

Şekil 61’de ise sunum sonrasında öğrencilerin ‘‘altında, tarihi, mala, antik, eskiden, fırça, çöl, eski, kürek, Göbeklitepe, kazı, büyüteç’’ gibi kelimeleri çok kullandıkları görülmektedir.

Şekil 62. Turhan Cemal Beriker İlkokulu Sunum Öncesi Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi

Şekil 63. Turhan Cemal Beriker İlkokulu Sunum Sonrası Ankete Verilen Cevapların Metin Analizi

Şekil 62’de Turhan Cemal Beriker İlkokulu 4. sınıf öğrencilerinin sunum öncesinde ‘‘Anıtkabir, fırça, Adana, kürek, arkeoloji, müzesi, kazma, Göbeklitepe, definecilik’’ gibi kelimeleri fazla kullandıkları görülmektedir.

Şekil 63’te ise öğrencilerin sunum sonrasında ‘‘bilim, el arabası, toprak, eskiden, Göbeklitepe, önemlidir, kürek, kazma, alanlarda, büyüteç’’ gibi kelimeleri fazla kullandıkları görülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1 Tartışma ve Yorum

Araştırmada elde edilen bulgular, eğitim sürecinin öğrencilerin arkeoloji ve kültürel mirasa yönelik algılarını belirli ölçüde etkilediğini göstermektedir. SPSS analizlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilememiş olsa da, öğrenci yanıtları incelendiğinde olumlu yönde değişimler gözlemlenmiştir. Bu durum, örneklem büyüklüğü, öğrencilerin önceden bu konulara aşinalık seviyeleri ve ölçme aracının duyarlılığı gibi çeşitli faktörlere bağlı olabilir. Küçük yaş grubundaki bireylerin soyut kavramları anlama süreçlerinin farklılık göstermesi de sonuçları etkileyen bir diğer unsur olabilmektedir.

Öğrencilere yönelik yapılan sunumun ardından gözlemlenen olumlu yöndeki değişimler, arkeoloji ve kültürel miras konularında yapılan bilinçlendirme çalışmalarının erken yaşlarda başlamasının önemini ortaya koymaktadır.

Sonuçların istatistiksel olarak anlamlı düzeye ulaşmaması, eğitimin tamamen etkisiz olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine, özellikle küçük yaş gruplarında yapılan eğitim çalışmalarında, uzun vadeli takip çalışmaları ile öğrenilen bilgilerin kalıcılığı ve davranışa dönüşme süreçleri daha sağlıklı değerlendirilebilir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, daha büyük örneklemlerle ve farklı yöntem kombinasyonlarıyla (örneğin drama gibi etkileşimli yaklaşımlar) desteklenen çalışmaların daha güçlü sonuçlar ortaya koyabileceği düşünülmektedir. Yapılan bu araştırmada öğrencilere uygulanan anket formunun iki defa üst üste uygulanmasının öğrencilerin sıkılmalarına neden olduğu gözlemlenmiştir. Bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda bu durumun göz önünde bulundurulması araştırmanın işleyişini kolaylaştıracaktır.

Bu bağlamda, bu çalışmanın çocuklarda kültürel miras bilincini geliştirme açısından önemli bir başlangıç sunduğu, ancak yöntemin geliştirilmesi, uzun vadeli ve sürdürülebilir değerlendirmelerin eklenmesiyle daha anlamlı etkiler elde edilebileceği sonucuna varılabilir. Sonuç bölümünde daha detaylı anlatım yapılacak olup, sonuçlar önerilerle desteklenecektir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç ve Öneriler

Araştırma, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin arkeoloji ve kültürel mirasa yönelik yaklaşımlarını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir, Ön test- son test uygulamalarıyla desteklenen eğitim sonucunda, öğrencilerin tutumlarındaki değişimler incelenmiştir. Araştırmada hem nitel hem de nicel analiz yöntemleri kullanılmış, MAXQDA ile içerik analizi yapılırken SPSS ile istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. SPSS ile yapılan istatistiksel analizlerde anlamlı bir fark tespit edilmemekle birlikte, anket puanlarındaki artış ile konuya yönelik ilgide ve bilinçte yükseliş olduğu görülmektedir. MAXQDA ve kelime bulutları ile yapılan içerik analizleri, öğrencilerin kültürel miras ve arkeoloji kavramlarına dair düşüncelerinin eğitim sonrası daha bilinçli hale geldiğini göstermektedir.

Araştırma, ilkokul düzeyinde yapılan kısa süreli bir eğitimin dahi öğrenciler üzerinde olumlu etkiler yaratabileceğini göstermektedir. Ancak, bu etkilerin kalıcılığını artırmak ve istatistiksel olarak anlamlı hale getirmek için uzun süreli ve uygulamalı eğitim modellerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmaların, daha geniş örneklemlerle ve farklı eğitim yöntemleriyle desteklenmesi, çocuklarda kültürel miras bilincinin daha etkili bir şekilde gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Tez çalışması ile öğrencilere doğru ve etkili verilen eğitimin bakış açılarında hızlı bir değişim yarattığı görülmektedir. Öğrencilerin arkeolojiye ve kültürel mirasa olan ilgileri görülmüş fakat sordukları sorulara doğru muhatap bulamadıkları ve tatmin edici cevaplar verilmediği sunum esnasında ve anketlere verilen cevaplarda görülmektedir. Ön testte sorulara cevap veremeyen veya beklenen cevabı veremeyen öğrencilerin son testte bir arkeologla etkileşimde olup beklenen cevabı verebildiği bu çalışma ile net bir şekilde anlaşılmıştır. İlkokulda meslek ve bilim tanıtım derslerinin müfredata eklenmesi öğrencilerin bilimsel düşünme becerileri ve kariyer farkındalığı kazanmasına yardımcı olacaktır. Tanıtılan mesleğe mensup kişiler bu derslerde rol alabilir ve her hafta iki veya üç meslek tanıtımı yapılabilir. Öğrencilere sunum ve anket çalışması yapmadan önce öğretmenlerinden veli onam formu dağıtmaları ve velisi onay veren öğrencilere anket çalışması yapılacağı ile ilgili bilgilendirme yapılmış ve velisi onay veren öğrencilerin

sayısının çok az olduğu görülmüştür. Velisi onay vermeyen öğrencilerin sayısının fazlalığından dolayı öğrencileri yönlendirecek bir alan olmadığından öğrencilere sunum yapılmış fakat anket uygulanmamıştır. Veli onayı olmayan öğrencilerin de arkeoloji ve kültürel mirasa yoğun ilgileri olduğu sunum esnasında sorulara verdikleri cevaplar ve sordukları sorular ile gözlemlenmiştir. Buradan da öğrencilerin arkeoloji ve kültürel mirasa ilgisi olsa dahi ailelerin ilgisi olmadığında bu ilginin doğru yönlendirilemediği görülmektedir. Biz çocuklarımızı okullarda arkeoloji ve kültürel mirasla ilgili ne kadar bilgilendirirsek tarihi eserlerimizi de o denli korumuş olacağız ve nesiller boyu aktarımını sağlayabilecek bilinçli kuşaklar yetiştirebileceğiz. Bu nedenle çocuklarla çalışmak son derece önemlidir. Ülkemizde toplum arkeolojisi kavramının yaklaşık 10 yıl önce geliştiğini göz önünde bulundurursak toplumun biz arkeologların ne yaptığını anlayamamasının nedeni son derece açıktır. Çocuklara sorulan sorular arasında ‘‘daha önce müze ve antik kent gezdiniz mi? Gezdiyseniz ismi nedir ve kiminle gezdiniz’’ soruları da vardır. Çocukların büyük bölümünün gezdiği yerlerin ismini unuttuğu görülmüştür. Buradan çocukların pek fazla müze veya antik kent gezmediği anlaşılmaktadır. Çünkü ailesiyle veya okulla çok sayıda müze ve antik kent gezen çocuklar bu sorulara net cevaplar verebilmektedir. Okullarda özellikle şehirdeki arkeoloji müzelerine geziler düzenlenmektedir. Fakat çocukların ilgisini çekecek şekilde anlatımlar yapılmadığından veya eğitimler verilmediğinden ve bir sürdürülebilirlik olmadığından yani farklı müze gezileri ile desteklenmediğinden olasılıkla çocukların ilgisini çekmemektedir. Her müzenin olanaklarına göre bir arkeoparkı olması, çocuklara arkeoloji ve kültürel miras öğretimi için çalışan uzman arkeologlar eşliğinde eğitimler yapılması çocukların ilgisini çekecek ve çocukları bilinçlendirecektir. Aynı zamanda öğrencilerden önce, öğretmenlere arkeoloji ve kültürel miras eğitimleri ile destekte bulunmak öğrencilerin bakış açılarını da olumlu anlamda geliştirecektir. Bunlara ek olarak kazı başkanlıkları tarafından, kazıların bulunduğu beldelerde yerel halka kazı ile ilgili bilgiler verilebilir. Yine kazı başkanlıkları tarafından bölgedeki okullarda öğrencilere sunumlar yapılması arkeolojinin toplumla buluşması ve toplum tarafından anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

Arkeoloji ve kültürel miras kavramları yaşadığımız coğrafya olan Anadolu için büyük önem arz etmektedir. Adım attığımız her yerde tarihi bir unsura rastladığımızı göz önünde bulundurursak, bu tarihi alanları korumak ve bu alanlara gereken önemi vermek bu coğrafyada yaşasın veya yaşamasın her insanın bir görevidir. Ülkemizde, yetişkinlerin büyük bölümünün tarihi unsurları sadece maddi değer olarak görmesinden kaynaklı

tahribatlar görünür boyutlardadır. Bu durum arkeoloji ve kültürel miras alanında büyük bir eğitim eksikliğini bizlere göstermektedir. Gerçekleştirilen bu tez çalışması ile geleceğimiz olan çocuklara arkeoloji ve kültürel miras bilincini aşılayarak onları toplumumuza kazandırmak, dünyamızdaki ve özellikle ülkemizdeki tarihi unsurların değerini anlamalarını, müzelere ve tarihi alanlara gereken önemi vermelerini sağlamak başlıca hedefler arasındadır. Bu çalışma ile birçok çocuğa; arkeoloji, kültürel miras ve ülkemizin tarihi zenginlikleri anlatılmıştır. Bilinçli, geçmişine saygılı ve ilgili bireyler yetiştirmek hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

123rf. (2024, Aralık). https://www.123rf.com/photo_93886356_ancient-tools-set-isolated-on-white-background-hunting-and-military-weapons-of-prehistoric-man.html, Erişim Tarihi: 05.12.2024

21.07.1983 tarih ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu (RG. 23.07.1983/18113)

Akarsu, B., ve Akarsu, B. (2019). *Bilimsel Araştırma Tasarımı Nicel Nitel, Karma Araştırma Yaklaşımları,* İstanbul: Cinius Yayınları

Alpagut, A., ve Akyol A. A. (2024). Anadolu'nun Zengin Tarihini Çocuklara Anlatmak: Senden Önce Anadolu Projesi Eğitim Seti Kitapları. M. Türkyılmaz (Ed.), *Çocuklar (0-18) İçin Kültürel Miras Çalışmaları Çalıştayı III: Kitap, Çizgi Roman ve Fotoğraf* içinde (s. 136-150). Ankara: Koç Üniversitesi Yayınları

Ankara Üniversitesi Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı. (2024, Aralık). https://klasikarkeoloji.humanity.ankara.edu.tr/hakkimizda/, Erişim Tarihi:20.12.2024

Ankara Üniversitesi Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı. (2024, Aralık). https://onasyaarkeolojisi.humanity.ankara.edu.tr/hakkimizda/ogrenme-ve-ogretme-politikalarimiz/, Erişim Tarihi:20.12.2024

Ankara Üniversitesi Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı. (2024, Aralık). https://www.dtcf.ankara.edu.tr/ogrenci-isleri/akademik-birimler/arkeoloji-bolumu-2/tarih-oncesi-arkeolojisi-anabilim-dali/, Erişim Tarihi: 21.12.2024

Apaydın, V. (2014). Toplum Arkeolojisi: Dünya ve Türkiye'deki Yeri, Önemi ve Problemleri. *1. Teorik Arkeoloji Grubu Türkiye Toplantısı Bildirileri,*175-190.

Artefacts. (2024, Aralık). https://www.artefacts-berlin.de/2011/08/03/childrens-illustration-pt-3/, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Aşıklı Höyük. (2024, Aralık). http://www.asiklihoyuk.org/, Erişim Tarihi: 10.12.2024

Aydeniz, N. E. (2009). Kent Arkeolojisi Kavramının Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye'deki Yansımaları. *Journal of Yaşar University, 4(16),* 2501-2524.

Aziz, A. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri,* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2),* 368-388.

Baltalı Tırpan, S. (2021). Yakın Ama Uzak: Arkeolojik 'Alanlar' ve Yöre Halkları. I. Gürsu (Ed.), *Teorik Çerçevesi ve Güncel Uygulamaları İle Toplum Arkeolojisi* içinde (s. 49-54). Ankara: British Institute.

Beşel, F. (2015). 7Haziran'dan 1 Kasım'a Seçim Beyannameleri: Metin Analizi. *Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi,* 1-9.

Bilgen, H. (2023). *Çocuklar İçin Arkeoloji El Kitabı,* İstanbul.

Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara, Pegem Akademi.

Can, B., Işıklı M. (2013). Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bilimlerinin Kurumsal ve Kuramsal Birliktelik Üzerine. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,6(25),*170-177.

Chinadaily. (2024, Aralık). *https://global.chinadaily.com.cn/a/202202/16/WS620c4adba310cdd39bc86cfc.html*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Değirmenci, T. ve Köşklük Kaya, N. (2020). Somut ve Somut Olmayan Değerler ve Bir Yerin Miras Niteliğine Katkısı: UNESCO Dünya Miras Alan Örnekleri. *IBAD, 6,* 20-34.

Demirdelen, H. (2020). Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde Gerçekleştirilen Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Dreamstime. (2024, Aralık). *https://www.dreamstime.com/history-science-courses-online-education-concept-school-lesson-vector-illustration-white-background-image214948673*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Emerton, L., Bishop, J. & Thomas, L. (2006). Korunan Alanların Sürdürülebilir Finansmanı: Güçlükler ve Seçenekler Üzerine Kapsamlı Bir Değerlendirme. IUCN, Gland, İsviçre ve Cambridge, UK.

Erder, C. (2017). ICOMOS'un Kuruluşu ve Uluslararası İlişkiler. B. Çelebioğlu ve Y. Salman (Ed.), *Kuruluşundan Günümüze ICOMOS Türkiye* içinde (s. 11-23). İstanbul: Ege Yayınları.

Freepik. (2024, Aralık). *https://www.freepik.com/premium-vector/archeology-set-graphic-elements-flat-design-bundle-ancient-broken-vase-hieroglyphs-plate-mummy-sarcophagus-dinosaur-shovel-pickaxe-brush-other-vector-illustration-isolated-objects*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Freepik. (2024, Aralık). *https://www.freepik.com/premium-vector/archeology-history-archaeologist-explorer-isolated-set-graphic-design-illustration*, Erişim Tarihi:

05.12.2024

Freepik. (2024, Aralık). *https://www.freepik.es/vector-gratis/ilustracion-concepto-arqueologia_17195474.htm*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Garip, S. (2023). Sosyal Bilimlerde Nicel Araştırma Geleneği Üzerine Kuramsal Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Alan Araştırmaları Dergisi, 12(1),* 1-19.

Graham, A., Powell, M., Taylor, N., Anderson, D. & Fitzgerald, R. (2013). *Ethical Research Involving Children,* Florence: UNICEF Office of Research-Innocenti.

Grima, R. (2021). Geçmiş, Mekan ve İnsan: Arkeoloji ve Toplumdaki Yeri. I. Gürsu (Ed.), *Teorik Çerçevesi ve Güncel Uygulamaları ile Toplum Arkeolojisi* içinde (s. 5-12). Ankara: British Institute.

Gümüşçü, O. (2018). Tarihi Coğrafya ve Kültürel Miras, *Erdem, 75,* 99-120.

Gürsu, I. (2017). Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü Kültürel Miras Yönetimi Projesi: Aspendos ve Pisidya Bölgesi. *32. Arkeometri Sonuçları Toplantısı,* 81-91.

ICCROM Hakkında. (2025, Ocak). *https://www-iccrom-org.translate.goog/about/overview/history?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=tc*, Erişim Tarihi: 15.01.2025

ICOMOS Dünya Mirası Listesi'nde Türkiye. (2025, Ocak). *https://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Dunyamirasilistesindeturkiye&dil=tr#:~:text=UNESCO%20D%C3%BCnya%20Miras%20Listesi'nde%20yer%20alan%20alanlar%20i%C3%A7inde%2C%20G%C3%B6reme,So%C4%9Fanl%C4%B1%20Arkeolojik%20Alan%C4%B1%20yer%20almaktad%C4%B1r.*, Erişim Tarihi: 15.01.2025

ICOMOS Hakkında. (2025, Ocak). *https://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr*, Erişim Tarihi: 19.01.2024

Istockphoto. (2024, Aralık). *https://www.istockphoto.com/tr/vektör/kazılarda-çalışan-arkeologlarda-oynayan-çocuklar-gm1270479255-373413763*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Istockphoto. (2024, Aralık). *https://www.istockphoto.com/tr/vektör/çizgi-film-arkeolojik-explorer-gm942210660-257502487*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Istockphoto. (2024, Aralık). *https://www.istockphoto.com/tr/vektör/vektör-karakter-arkeolog-gm1149936238-311115051*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Istockphoto. (2024, Aralık). *https://www.istockphoto.com/tr/vektör/vektör-karakter-arkeolog-gm1149936238-311115051*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Istockphoto. (2024, Aralık). *https://www.istockphoto.com/tr/vektör/girl-archaeologist-holding-magnifying-glass-gm1470981413501687511?searchscope=image%2Cfilm,* Erişim Tarihi: 05.12.2024

İnce, M. (2021). Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Kültür ve Miras Konularına Yönelik Algıları: Burdur Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Budur.

Karul, N. (2015). Aktopraklık Açıkhava Müzesi ve Arkeoloji Okulu, *Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 150,* 11-22.

Karul, N. (2018). Bursa - Aktopraklık Höyük Kültürel Miras Projesi. E. Uluca Tümer (Ed.), *Arkeolojik Alanlarda Koruma ve Alan Yönetimi* içinde (s. 183-201). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Kuban, Z., ve Özcan, Ö. (2022). Çocukların Limyrası: Kültürel Mirasın Geleceğine Sahip Çıkmak İçin Bir Proje, *TÜBA-KED,25/2022,* 53-68.

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Dünya Miras Listesi. (2025, Ocak). *https://kvmgm.ktb.gov.tr/tr-44423/dunya-miras-listesi.html*, Erişim Tarihi: 14.01.2025

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Göbeklitepe (Şanlıurfa). (2024, Aralık). *https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44420/gobeklitepe-sanliurfa.html*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Çalışmaları Merkezi ICCROM. (2025, Şubat). *https://www.iccrom.org/about/what-iccrom*, Erişim Tarihi: 11.02.2025

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Koruyucuları. (2025, Mart). *https://kulturkoruyuculari.ktb.gov.tr/*, Erişim Tarihi: 05.03.2025

Kültür ve Turizm Bakanlığı Somut Kültürel Miras. (2024, Ocak). *https://www.ktb.gov.tr/TR-134106/somut-kulturel-miras.html*, Erişim Tarihi: 10.01.2024

Matsuda, A. (2021). Toplum Arkeolojisi Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. I. Gürsu (Ed.), *Teorik Çerçevesi ve Güncel Uygulamaları ile Toplum Arkeolojisi* içinde (s. 13-18). Ankara: British Institute.

Matsuda, A., & Okamura, K. (Eds.). (2011). New Perspectives in Global Public Archaeology. London: Springer.

McGimsey, C.R., 1972, *Public Archeology*. Seminar Press, New York.

Mersin Üniversitesi Arkeoloji Topluluğu Çocuklar İçin Arkeoloji. (2024, Aralık). https://mart.mersin.edu.tr/page5.html, Erişim Tarihi: 10.12.2024

Moreno Torres, S. & Marquez-Grant, Nicholas. (2011). Forty years of 'Archaeology for children'. *Online Journal in Public Archaeology, 1*, 29-43.

Nefis Sanatlar Hapishanesi. (2024, Aralık). https://nefissanatlarhapishanesi.wordpress.com/tag/muzelerin-egitim-islevi/, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Öksüz Kuşçuoğlu, G., & Taş M. (2017). Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetimi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Akademi Dergisi 2 (1),*58-67.

Özbaşaran, M., Duru, G., Teksöz, D. ve Omacan, S. (2010). Yaşayan Geçmiş: Aşıklı Höyük. *TÜBA-KED, 8,* 7-20.

Özdoğan, M. (2015). *50 Soruda Arkeoloji.* İstanbul: 7 Renk Basım Yayın ve Filmcilik.

Özdoğan, M. ve Eres, Z. (2012). Protection and Presentation of Prehistoric Sites: A Historic Survey From Turkey. *Origini XXXIV:* 467-484.

Öztürk, F. Z. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Arkeolojik Kazı Çalışması ve Müze Gezisi, *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi, 4(1),*12-26.

Pikbest. (2024, Aralık). https://id.pikbest.com/png-images/group-of-archeologists-discovering-fossils_6142924.html, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Pikbest. (2024, Aralık). https://tr.pikbest.com/free-png-images/arkeolog-kavramı.html, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Pulhan, G. (Ed). (2001). Cogito. *Arkeoloji: Bir Bilimin Katmanları, 28.*

Ratti, E. (2011). Paleofestival. *Exarc Journal Digest,* 30-31.

Safeguarding Archaeological Assets of Turkey. (2024, Aralık). https://www.saratprojesi.com/tr/calismalarimiz/kamuoyu-arastirmasi, Erişim Tarihi: 07.12.2024

Saltuk, S. (1993). *Arkeoloji Sözlüğü.* İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Savrum Kortanoğlu, M. (2013). Arkeolojik Sitler ve Derecelendirme Sorunu, *Anadolu Sohbetleri XII,* 271-290.

Selçuk Belediyesi. (2024, Aralık). https://www.selcuk.bel.tr/celsus-kitapligi, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Shaw W. (2004). *Osmanlı Müzeciliği Müzeler, Arkeoloji ve Tarihin Görselleştirilmesi.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Shutterstock. (2024, Aralık) https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/ancient-paleontology-archaeological-excavation-archaeologists-searching-

2162525579, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Shutterstock. (2024, Aralık). *https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/archaeologists-exploring-artifacts-excavation-tools-cartoon-2270813851* Erişim Tarihi: 05.12.2024

Shutterstock. (2024, Aralık). *https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/cute-man-archaeologists-cartoon-searching-fossil-601596866*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Shutterstock. (2024, Aralık). *https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/archaeologist-cartoon-vector-archeology-ancient-history-1940650585*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Shutterstock. (2024, Aralık). *https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/cute-man-archaeologists-cartoon-searching-fossil-601596866*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Shutterstock. (2024, Aralık). *https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/fossil-vector-archeologic-dig-set-dinosaur-2138274491*, Erişim Tarihi: 05.12.2024

Söğüt, B. (2019). Arkeoloji Bilimi ve Tarih. M. Y. Ertaş (Ed.), Tarih Bilimi ve Metodolojisi içinde (s. 163-170). İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

Şavran, T. G. (2012). *Sosyolojide Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri,* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Şeşen, Y. (2019). Kültürel Mirasımız ve Arşiv Belgelerimizin Afetler ve KBRN Tehlikelerine Karşı Korunması, *Afet ve Risk Dergisi, 32-42.*

Şimşek, A. (2011). Geçmişin Nesnesini Arayan Bilim Arkeoloji: Türkiye'de Tarih Öğretimindeki Durumu, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 6/2*, 919-934.

Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariatestatistics*. Boston, Pearson.

Taşkın Külcü, Ö. (2014). Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde İlk Adımlar: İlk ve Ortaokul Müfredatları, Sorunlar ve Öneriler, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 32,* 197-206.

Taşkın Külcü, Ö. ve Hürmüzlü, B. (2013). Archeo-Kid: A Project-Based Learning Model (Establishing background for archaeology in childhood and adolescence). *International Association of Social Science Research – IASSR,* 1-6.

Tekçam, T. (2011). *Arkeoloji Sözlüğü.* İstanbul: Alfa Yayınları.

Trigger, B. G. (2014). *Arkeolojik Düşünce Tarihi.* Ankara: Eskiyeni Yayınları.

Tuncel, G. ve Altuntaş, B. (2020). İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Kültürel Miras Algısı: Göstergebilimsel Bir Analiz. *Inernational Journal of Field Education, 6(1)*, 123-140.

Turkish Museums. (2024, Aralık). https://www.turkishmuseums.com/museum/detail/1925-adana-anavarza-orenyeri/1925/1 Erişim Tarihi: 05.12.2024

Tülek, B. (2021). Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Değerleriyle Çankırı Kenti ve Turizme Katkısı. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi,23,* 827-836.

Türk Dil Kurumu. (2024, Aralık). https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 03.12.2024

Türkteki, S. (2021). Kültürel Miras Potasında Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Olarak Çocuklar İçin Arkeoloji Atölyesi. *BŞEÜ Sosyal Bilimler Dergisi,6/2,* 450-462.

UNESCO Dünya Mirası Listesi. (2025, Ocak). https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi, Erişim Tarihi: 15.01.2025

UNESCO Hakkında. (2025, Ocak). https://www.unesco.org.tr/Pages/96/2/UNESCO, Erişim Tarihi: 15.01.2025

UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi. (2025, Ocak). https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras-Listeleri, Erişim Tarihi: 15.01.2025

UNESCO World Heritage Centre. (2017). Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention, whc.unesco.org/opgutoc.htm, Erişim Tarihi: 17.12.2024

UNESCO World Heritage Centre. (2024). Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention, whc.unesco.org/opgutoc.htm, Erişim Tarihi: 05.01.2025

Word Clouds. (2025, Mayıs). https://www.wordclouds.com, Erişim Tarihi: 04.05.2025

World Heritage List. (2025, Şubat). https://whc.unesco.org/en/list/, Erişim Tarihi: 11.02.2025

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, S., & Derman, E. (2017, Mayıs). *Kültürel Miras: UNESCO Dünya Miras Listesi Türkiye Örneği,* Uluslararası Kültürel Miras ve Turizm Kongresi'nde sunulmuş bildiri.

Young Archaeologists' Club. (2024, Aralık). https://www.yac-uk.org/about, Erişim Tarihi: 21.12.2024

EKLER

Ek 1. Etik Beyanı

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ALANINDA
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Toplantı Tarihi: 15.05.2024
Toplantı Yeri: Çevrimiçi-Microsoft Teams Sohbet

KARAR NO: 45

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 13/05/2024-E. 1003193 tarih-sayılı yazısı ekinde Çukurova Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanında Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna Doç. Dr. Fatma ŞAHİN ve yüksek lisans öğrencisi Sebahat Simay EREN tarafından gönderilen "Adana İlinde İlkokul Çağındaki Çocukların Kültürel Mirasa ve Arkeolojiye Yaklaşımları" başlıklı çalışma kurulumuzca incelenmiş ve araştırmanın etik ilkelere uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

S. Simay EREN ilkokul, ortaokul ve lise eğitimlerini Adana'da tamamlamıştır. 2016 yılında Çukurova Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'ne başlamıştır ve 2020 yılında bölüm birincisi olarak mezun olmuştur. 2022 yılında Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Lisans eğitimi boyunca ve halen arkeolojik çalışmalara katılmaktadır.